

Kungl Utrikesdepartementet

Avd: P

Grupp: 2

Mål: En^I

Efterforskning av

Raoul Wallenberg

1956, apr. - juni

30.

P2 Eer I

Strängt förtroligt.

2 bil.

2.9.86

12/4 Hbr. Sohlman, Moskva.
13/4 H.M. Korungen vidit.
16/4 H.Exc. Statsministern vidit.

P.M.

Sedan vice utrikesminister Semjonov meddelat mig att han önskade diskutera den svensk-sovjetiska kommunikén på sitt tjänsterum kl. 14, infann jag mig där i sällskap med sekreterare greve Wachtmeister. Närvarande var även envoyén Gribanov och tolken Alexandrov.

Jag framhöll omedelbart, att det var mycket svårt för den svenska sidan att framlägga ett kommunikéutkast, förrän vi var övertygade om att den sovjetiska sidan ginge med på att intaga ett avsnitt om Wallenberg i detta. Jag sade, att jag medfört ett av oss formulerat utkast till det avsnitt, som skulle beröra Wallenberg. Innan vi gick in på kommunikéförslaget i dess helhet, önskade jag först och främst att få veta, hur man på sovjetisk sida ställde sig till detta vårt utkast. Herr S. sade sig först vilja se utkastet till kommunikén i dess helhet, innan han överhuvudtaget kunde gå in på frågan om ett avsnitt om Wallenberg skulle kunna intagas. Jag upprepade, att det för oss icke förelåg någon möjlighet att framlägga ett förslag till kommuniké förrän vi fick veta hur man på sovjetiskt håll ställde sig till avsnittet om Wallenberg. Herr S. utvecklade då åter sin åsikt om att vi borde framlägga vårt kommunikéförslag i dess helhet. Jag vidhöll min uppfattning. Till slut sade då hr S., att han som sin rent personliga åsikt ville framföra, att det icke komme att stöta på något hinder att intaga ett avsnitt om W. i kommunikén. Han kunde dock icke garantera att man på sovjetiskt håll komme att ställa sig positivt till formuleringarna i vårt utkast.

Jag sade, att jag uppfattade herr Semjonovs ord som en försäkran om att W. komme att få sin plats i kommunikén och sade, att jag under sådana förhållanden vore villig att omedel-

her

./.

bart överlämna det svenska utkastet. Herr S. hade dessförinnan läst vårt avsnitt om W. (se bil.), vilket han sade sig skola förelägga för utrikesminister Molotov. Han gjorde ingen som helst kommentar till texten och var under hela diskussionen om W. Embetsmannamässigt kall.

./.

Vi övergick därefter till vårt utkast till kommuniké (se bil.), vilket tolken Alexandrov översatte sats för sats.

Herr S. började med att säga, att han av ambassadör Rodionov erfarit att vi vid ett sammanträffande mellan statsministern, honom och mig i Stockholm diskuterat innehållet i de norska och danska kommunikéerna. Han ansåg, att vi borde kunna få fram något mer i vår kommuniké än vad danskar och norrmän haft i sina kommunikéer. Sverige var ju icke medlem i NATO; Sverige förde en klarare politik för fredens försvar än de övriga nordiska länderna. Det var i fredens intresse att man då också finge litet klarare formuleringar i den svenska kommunikén än vad som varit fallet i de danska och norska kommunikéerna.

De förhandlingar, som nu ägde rum i Moskva mellan de svenska och sovjetiska premiärministrarna hade intresse icke endast för Sverige och Sovjetunionen utan borde kunna bli en insats för att på bred bas stärka världsfreden. Därför skulle det vara önskvärt att i kommunikén få fram några beröringspunkter i svensk och sovjetisk utrikespolitik. Detta kunde vara till gagn för freden. Herr S. framhöll, att en kommuniké ju icke var en folkrättsligt bindande handling men att den hade sin politiska betydelse. Därför ansåg han det vara angeläget att leta fram dessa beröringspunkter. Hr S. sade att man i Sovjetunionen toge principerna om och uppgifterna att stärka freden på allvar. Han kunde inte se någon som helst orsak till att man skulle skämmas för en sådan politik. Han fortsatte att nämna att man på sovjetiskt håll hade sig bekant en lång rad officiella och offentliga förklaringar från svenska regeringsledamöters sida i internationella frågor. Många av dessa förklaringar och uttalanden vore sådana, att man på sovjetisk sida utan vidare kunde ansluta sig till dem.

Före statsministerns ankomst hade man i MID noga studerat allt det material om svensk utrikespolitik under efterkrigs-

aren, som var tillgängligt. "Jag tror att det finns vissa outnyttjade reserver att ösa ur i detta material", sade hr S. "En del formuleringar i er utrikesministers tal i riksdagen den 7 mars skulle man mycket väl kunna använda för vår kommuniké. Om ni nu tagit era förhandlingar med oss på allvar, så skall det väl inte vara några svårigheter att få in i kommunikén några meningar, som vi kunde ta ur detta officiella material".

Herr S. sade sig därefter ha följande önskemål ifråga om kommunikén.

1. Det vore angeläget att säga några ord om nedrustningen. Det rör sig inte om er inställning till en eller annan konkret plan men nog skulle man i kommunikén kunna få in någonting av de formuleringar, som förekom i utrikesministerns tal den 7 mars. Något om "att understryka vikten av nedrustningen och betydelsen av förbud av atomvapnen under vederbörlig kontroll".

Jag sade, att jag skulle återkomma närtill efter samtal med statsministern.

2. Skulle man inte i en eller annan form kunna beröra frågan om den allmänna säkerheten?

Jag sade mig tvivla på att vi skulle vilja gå in på denna fråga i kommunikén.

3. "Vi skulle gärna vilja ha med något om den kinesiska frågan. Sverige och Sovjetunionen har ju en sammanfallande inställning till Kinas representation i FN".

Jag sade mig ha svårt att förstå, varför Kina skulle komma in i en kommuniké angående samtal mellan Sovjetunionens och Sveriges statsministrar. Kina låge helt utanför ämnet och hade icke någon gång berörts under samtalen. Hr S. replikerade att den kinesiska frågan vore en internationell fråga av stor räckvidd, och internationella frågor hade ju berörts vid våra samtal. Jag vidhöll, att Kina-frågan knappast hörde hemma i en svensk-sovjetisk kommuniké. Jag lovade emellertid att framföra detta sovjetiska önskemål till statsministern.

4. Hr S. nämnde, att i den danska kommunikén uppräknats olika principer för förhållandet mellan staterna och bland dem principen om icke-angrepp. "Det finns kretsar i Sverige, som tror att risk föreligger för angrepp från Sovjetunionen. Vi skulle gärna se att begreppet icke-angrepp komme in i någon form i kommunikén. På det sättet skulle man kunna motarbeta en onödig

misstänksamhet hos vissa svenska kretsar", sade herr Semjonov.

Jag sade mig skola återkomma till förslaget att i någon form få in begreppet icke-angrepp.

5. Nästa fråga från herr Semjonov var: "Kunde man inte få med de indiska fem principerna i kommunikén?" Jag svarade, att de huvudsakliga principerna redan var nämnda i vårt kommunikéutkast i den form de framträdde i FN:s stadga. Hr S. replikerade, att ett par av dem saknades i vårt utkast. Utrikesminister Undén hade nämnt dessa fem principer i sitt anförande i riksdagen den 7 mars. Jag svarade, att det var riktigt att utrikesministern nämnt de fem indiska principerna i sitt anförande i riksdagen men att detta gjorts i ett sammanhang som icke innehöll någon värdering av de fem principerna ur svensk synpunkt. De hade endast omnämnts som de ledande principerna för Nehrus asiatisk-afrikanska neutralitetspolitik. Jag hade svårt att tro, att vi skulle kunna ta in Nehrus fem principer i en svensk-sovjetisk kommuniké.

6. Det vore ett sovjetiskt önskemål, att man med några ord berörde atomenergins användning för fredliga ändamål och att man finge fram något om vikten av ett svensk-sovjetiskt utbyte av studiebesök av delegationer och fackmän på området. Jag svarade, att denna sak indirekt redan var berörd i avsnittet om vetenskapligt utbyte, där vi särskilt understrukt vikten av utbyte på det naturvetenskapliga och tekniska området.

7. En nyans i fråga om de baltiska fördringarna borde införas i form av "ömsesidiga" fördringar.

8. Hr S. önskade ha med ordet "teknisk" i avsnittet om kulturfrågorna, där det talas om medicinska och naturvetenskapliga fakulteterna.

9. Från sovjetisk sida skulle man inte ha något emot att få in några ord om ett sovjetiskt intresse för svensk byggnadsteknik och bostadspolitik över huvudtaget.

10. Herr Semjonov framförde därefter följande: "Skulle det inte i någon form kunna antydvas att Sverige och Sovjetunionen hade för avsikt att ingå ett kulturavtal?" Jag svarade, att vi på svenskt håll hade räknat med att den fylliga text om kulturfrågan som enligt vårt förslag komme att ingå i kom-

munikén, skulle vara tillräcklig och att kultursamarbetet säkerligen komme att fungera utmärkt utan något särskilt ingången avtal. Jag trodde icke att det på svensk sida förelåg något intresse för att gå in på frågan om kulturavtal.

11. Herr S. skulle gärna se att man från sovjetisk sida i kommunikén finge uttrycka sin uppskattning för den svenska neutraliteten och han ville redan nu säga att man till vårt nästa sammanträde tänkte överlämna ett sovjetiskt förslag i denna riktning.

Herr S. var under hela samtalet, sedan Wallenberg-frågan lämnats, ytterst förekommande. Han insisterade icke nämnvärt på de ändringar och tillägg han föreslagit. De framfördes med ständiga inpass av "om det passar er", "om ni skulle kunna acceptera detta vore det bättre", o.s.v.

Sammanträdet avslutades kl. 15.05, varefter hr S. sade sig skola komma till vår bostad kl. 17 för att diskutera den vidare utformningen av kommunikén. Han telefonerade emellertid vid 4-tiden och sade, att han måste uppskjuta vårt sammanträffande tills vi möttes på svenska ambassadens mottagning senare på kvällen.

Moskva den 2 april 1956.

/Gunnar Jarring/

Från svensk sida underströks den vikt som frågan om den i Budapest vid krigets slut försvunne svenske diplomaten Raoul Wallenbergs öde hade för de svensk-sovjetiska förbindelserna. Under samtalen överlämnades från svensk sida ett omfattande material angående Wallenberg med hemställan att sovjetiska vederbörande måtte underkasta saken förnyad prövning. Å sovjetisk sida förklarade man sig beredd härtill. Samtidigt uttalades att Wallenberg, om han befunne sig i Sovjetunionen, givetvis skulle få hemresa. Meddelande rörande resultatet av undersökningen komme att lämnas på diplomatisk väg.

Utkast till kommuniké.

(Ingress: deltagarnas i förhandlingarna namn, titlar etc.
plats, tid)

- - - - -

Under samtalen hade de deltagande representanterna för de bägge länderna tillfälle till ett öppet och nyttigt meningsutbyte, främst i fråga om de svensk-sovjetiska förbindelserna men också angående allmänna internationella spörsmål, som berör båda parternas intressen. Samtalen fördes i den anda av vänskapligt och gott grannskapsförhållande som präglar förbindelserna mellan Sverige och Sovjetunionen.

Det konstaterades, att de båda länderna äga intresse av en ytterligare ökning av det inbördes handelsutbytet. Det år 1954 ingångna sjöräddningsavtalet med dess senare utvidgning nämndes som ett exempel på gott samarbete mellan de båda länderna i praktiska former. En i dagarna avslutad svensk-sovjetisk luftfartsöverenskommelse möjliggör upptagande inom en nära framtid av direkt lufttrafik mellan Stockholm och Moskva.

Från svensk sida noterades med tillfredsställelse att Sovjetunionen förklarat sig beredd att upptaga förhandlingar om reglering i enlighet med den svensk-sovjetiska överenskommelsen av 1941, av vissa återstående svenska varufordringar i Baltikum. En svensk delegation kommer att inom en nära framtid avresa till Moskva för att upptaga sådana förhandlingar.

Under överläggningarna konstaterades vidare, att de vetenskapliga och kulturella kontakterna, som av båda länderna tillmätts stor betydelse, under senare tid vidgats på ett glädjande sätt. Man var enig om att besök av konstnärliga ensembler och studiedelegationer inom olika områden, idrottsutbyte och turism i hög grad kunde stärka förbindelserna och öka den ömsesidiga förståelsen mellan de båda folken. Det överenskomms, att de statliga organ i de båda länderna, som omhänderhar de kulturella kontakterna med utlandet, på lämpligt sätt skall främja en utvidgning av utbytet på dessa om-

råden.

Under diskussionen om de kulturella och vetenskapliga kontakterna enades man om att bl.a. följande konkreta projekt inom en nära framtid borde förverkligas. Utbyte av kvalificerade forskare framför allt inom de medicinska och naturvetenskapliga fakulteterna, varvid det mottagande landet borde bestrida kostnaderna för studievistelsen; tillträde för forskare till arkiv och bibliotek i respektive länder; vidgat utbyte av litteratur och publikationer mellan vetenskapliga och kulturella institutioner i de båda länderna. Från svensk sida framfördes önskemål om att sända en expert-delegation för studier av den högre undervisningens organisation i Sovjetunionen. Närmare överenskommelser om dessa utbytesprojekt skall träffas på diplomatisk väg.

Under meningsutbytet om det internationella läget hänvisade den svenske statsministern till att Sverige fullföljer sin traditionella alliansfria politik i fred syftande till att upprätthålla neutraliteten i händelse av krig inom ramen för de förpliktelser, som medlemskapet i FN medför, och att enligt svensk uppfattning denna utrikespolitik är icke endast i Sveriges intresse utan också är ägnad att främja fredliga och vänskapliga förbindelser i denna del av Europa.

Vidare underströks från svensk sida Sveriges självklara intresse av att söka medverka till ytterligare internationell avspänning och till utveckling av det fredliga samarbetet mellan folken på grundvalen av de principer, som är uttalade i Förenta Nationernas stadga och som bl.a. innefattar respekt för medlemsstaternas oavhängighet och suveränitet samt icke-inblandning i inre angelägenheter.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Politiska avdelningen

Avdelningschefen

P2Eu^I

orig. x 1/10

Strängt förtroligt.

2.4.56

12/4 Hbr. Sohlman, Moskva.
13/4 H.M. Konungen vidit.
16/4 H.Exc. Statsministern vidit.

P.M.

Under mottagningen på svenska ambassaden sammanträffade jag tillsammans med greve Wachtmeister med vice utrikesminister Semjonov jämte ambassadrådet Alexandrov. Herr Semjonov hade sedan vårt senaste sammanträffande noggrant studerat vårt utkast till kommuniké. Han hade följande att meddela:

1. Vårt utkast om Wallenbergssaffären godkändes under förutsättning att vi antog följande ändringar:

a) i st.f. "de svensk-sovjetiska förbindelserna" borde införas "den svenska sidan".

b) i st.f. "ett omfattande material" borde införas "ett till dess förfogande stående material".

c) i st.f. "underkasta saken förnyad prövning" borde införas "granska och pröva detta material".

Jag sade mig skola återkomma. Jag frågade herr Semjonov om man studerat vårt material om Wallenberg. Vad ansåg man om det? Herr Semjonov sade helt kort att man läst det. "Jag har inga kommentarer att göra. Vi ska få besked senare".

2. I texten till kommunikén för övrigt gjordes följande ändrings- och tilläggsförslag av ryssarna:

a) I st.f. "Från svensk sida noterades med tillfredsställelse att Sovjetunionen förklarat sig beredd" borde insättas "Parterna har bekräftat den uppnådda överenskommelsen om". Vidare borde uttrycket "i Baltikum" utbytas mot "i samband med de baltiska republikernas uppgående i Sovjetunionen".

Jag förklarade, att jag icke trodde något hinder här-

Er

för skulle möta från svensk sida.

b) /Jag föreslog att uttrycket "fakulteter" i femte stycket skulle utbytas mot "vetenskapsgrenar". Accepterades av ryssarna./

c) Herr Semjonov meddelade, att man på rysk sida accepterade, att avsnittet om Wallenberg infördes som sjätte avsnitt i kommunikén.

d) Sjunde avsnittet angående "eventuella ansökningar" godtogs principiellt av ryssarna, dock med den ändringen, att vi i stället för "svenskar" satte "svenska medborgare". De hade inget emot att även uttrycket "f.d. svenska medborgare" infördes. Vi kunde emellertid icke enas om utformningen av avsnittet. Ryssarna ville ha reciprocitet för sovjetiska och f.d. sovjetiska medborgare i Sverige. Jag sade, att vi var fullt med härpå men att utresetillstånd icke behövdes från Sverige. Vi beslöt att jag till morgondagen skulle återkomma med en ny formulering.

e) I åttonde avsnittet ville ryssarna ha in en sats av följande lydelse: "Från sovjetisk sida förklarades det att Sovjetunionen kommer att liksom hittills respektera och stödja denna Sveriges neutrala politik som utgör dess viktiga insats för upprätthållandet och stärkandet av freden i Norra Europa". Jag svarade, att ordet "respektera" fullt motsvarade våra önskemål. Ordet "stödja" kunde därför utgå. Vi hade emellertid på svensk sida också funderat på en liknande sats, som i mycket påminde om den som från sovjetisk sida nu föreslagits, men som hade den fördelen att vara kortare. Jag uppläste vår sats: "Från sovjetisk sida förklarade man sig beredd att respektera denna svenska ståndpunkt". Herr Semjonov förklarade, att även vår sats vore bra; han bad mig dock tänka över det sovjetiska förslaget till morgondagen. Ordet "stödja" kunde utgå.

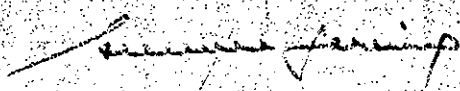
f) Nionde avsnittet ansågs vara acceptabelt i vår version. Dock skulle man på sovjetisk sida hellre ha önskat följande: "I detta sammanhang noterade parterna den för fredens sak synnerligen viktiga betydelsen av att det uppnås praktiska resultat i fråga om minskning av staternas rustningar, inklusive minskning av de konventionella rustningarna och numerären av stridskrafterna liksom vidtagandet av åtgärder för att utarbeta en internationell konvention om förbud emot atom- och vätevapen med upprättande av effektiv internationell kontroll härav."

g) Ryssarna önskade följande avsnitt infört: "Parterna har bekräftat sin enhälliga övertygelse att frågor rörande Kina måste lösas med hänsyn till det kinesiska folkets nationella rättigheter och att kinesiska folkrepubliken bör inta sin rättmätiga plats i Förenta Nationerna". Jag invände omedelbart, att jag hade svårt att inse, varför något om Kina skulle behöva medtagas i en kommuniké, som handlade om svensk-sovjetiska samtal. Kina hade ju dessutom icke berörts. Herr Semjonov upprepade liksom vid vårt tidigare samtal, att Kina vore en stor internationell angelägenhet som väl förtjänade att behandlas i kommunikén. Dessutom hade både Indien, Afghanistan och Kanada gått med på att ta in ett avsnitt om Kina i sina respektive kommunikéer. Jag avböjde med ett upprepande av vad jag ovan sagt att taga med något om Kina. Härefter föll frågan.

h) Vidare ville herr Semjonov ha med följande avsnitt: "Det meningsutbyte som ägt rum i allmänna internationella frågor har medfört en djupare förståelse för vardera sidans åsikter och kommit att otvivelaktigt medverka till ett ytterligare stärkande av det goda grannskapsförhållandet mellan Sverige och Sovjetunionen". Herr Semjonov sade att man medtagit detta avsnitt för att få en "avrundning" av kommunikén. Jag sade mig skola återkomma till detta.

Vi beslöt sammanträffa i morgon kl. 10 på herr Semjonovs tjänsterum i utrikesministeriet.

Moskva den 2 april 1956.

(Gunnar Jarring)

* Sagas *

BARN- O. TONARSKLÄDER * SKOLGATAN 40 * TEL. 650 90

Utrikesdepartementet,
Stockholm.

Norrköping den 2/4

Pol.

INK. UTRIKES DEP.T		
D. N:o 233 1914		
3 APR. 1956		
AVD. <i>P</i>	GR. 2	MA. <i>En</i>

I all välmening tänkte jag härmed uppmana Utrikesdepartementet att taga de uppgifter, som en viss Hannu Mäntynen i Borås kan ha kommit med, med den allra största skepsis.

Mannen i fråga gästspelade nämligen här i Norrköping för en tid sedan, och visade sig därvid vara en person för vilken det knappast existerade någon gräns mellan verklighet och fantasi.

Mannens uppslagsrikedom när det gällde att skramla ihop pengar var i varje fall i det närmaste gränslös. Ena dagen kunde det vara en insamling till en "stackars sate", andra dagen ett handlån av en gift kvinna till "läkarräkningen för behandling av tripper" o.s.v. o.s.v.

Det var åtskilliga medlemmar av Norrköpings utlänningskoloni som krävde Mäntynens skalp den dagen han rapporterades ha uppdykt i Borås och en omedelbar varning om mannens bravader här skickades till boråsarna.

Det här är, som sagt, bara en liten varning. Efter att ha läst en notis i dagens ~~ny~~press och hört på nyheterna i radio angående UD:s intresse för Mäntynen kunde jag inte hålla skrivklådan tillbaka...

Högaktningsfullt

Juho M. Putkinen

Juho M. Putkinen, svensk undersåte, f.d. rysk medborgare.
Rådmansgatan 7, Norrköping.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffertelegram (BUD)

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Från Moakva

Avsant den 3/4 19 56 kl. 2117

Inkom den 3/4 19 56 kl. 2115

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr 36: B		235
Avd. P	Gr. 2	Mål. 25

Exc. delgiven 3/4 kl. 2245
per telefon.

H.M.Konungen vidit.

235.

För Utrikesministern personligen.

Primo. Hedlund kallades idag kl. 15.30 med kort varsel till Molotov.

Han åtföljdes av Jarring och Lorenzton. Molotov meddelade, att han bett Hedlund komma i Wallenbergs-frågan. Inledningsvis sade han, att man på sovjetisk sida icke hade något att tillägga till vad som tidigare sagts senast i noten av den 19 mars. Samtidigt ville han emellertid säga, att eftersom från den svenska regeringens sida till sovjetregeringen överlämnats ett nytt material angående Wallenberg och det från svensk sida begärts, att frågan skulle upptagas på nytt, hade sovjetregeringen uppdragit till vederbörande myndighet att på noggrannaste sätt studera detta material och pröva uppgifterna i detta. Resultatet av denna grundliga prövning skulle därefter meddelas den svenska regeringen. Hedlund förklarade, att vi förstode den sovjetiska ståndpunkten och ansåge det tillfredsställande att materialet underkastades mycket noggrann genomgång och att man med stort förtroende motsåg resultatet av de sovjetiska undersökningar, som komme att föranstaltas i detta sammanhang. Jfr vårt chiffer 231.

Sohlman

owg. HP/AB

Promemoria

angående samtal mellan Statsrådet Hedlund och Utrikesminister Molotov i MID i Moskva den 3 april 1956 kl. 15.30.

Närvarande:

För Sverige
Statsrådet Hedlund
Utrikesrådet Jarring
Sekreterare Lorentzon

För Sovjetunionen
Utrikesminister Molotov
Vice utrikesminister Semjonov
Ambassadör Rodionov
Ambassadrådet Alexandrov

- Herr M.: - Jag har bett Eder komma hit, herr inrikesminister, med anledning av Wallenbergsfrågan. På sovjettrysk sida ha vi icke något att tillägga utöver vad som tidigare sagts, senast i noten av den 19 mars. Samtidigt vill jag emellertid framhålla, att eftersom det från svenska regeringens sida till Sovjetregeringen överlämnats ett nytt material angående Wallenberg och då det från svensk sida begärts att frågan skall upptagas på nytt, har Sovjetregeringen uppdragit till vederbörande myndighet att på noggrannaste sätt studera detta material och pröva uppgifterna i detsamma. Resultatet av denna grundliga prövning skall därefter meddelas den svenska regeringen.
- Herr H.: - Vi äro tacksamma härför och förstå den sovjetryska ståndpunkten. Vi anser det tillfredsställande att materialet underkastas en mycket noggrann genomgång och vi emotse med stort förtroende de sovjetryska undersökningar, som komma att föranstaltas i detta sammanhang.
- Herr M.: - Bra.

20✓
Orig. se HP 1 Ab

P.M.

Statsministern ringde från Moskva vid 10-tiden idag den 3 april. Han ville underställa mig några frågor angående kommunikén, innan svenska delegationen låst sig. Han var ej helt nöjd men ansåg resultatet ganska hyggligt.

1. Den allmänna delen innehöll de uttalanden som gjorts i mitt tidigare förslag med tillägg varom han talat med mig igår angående non-aggression enligt FN:s principer. Angående nedrustningen förklarades att bägge parter är beredvilliga stödja strävandena att i FN nå praktiska resultat i fråga om allmän nedrustning och minskning av stridskrafternas numerär samt förbud mot och kontroll av atomvapen. Statsministern hade helst velat att "stridskrafternas numerär" skulle utgå med hänsyn till svenska förhållanden. Jag ansåg inte att denna precisering behövde möta invändningar.

2. I Wallenbergsfrågan säges, att från svensk sida understrukits den stora vikt som W:s öde tillmätas ur svensk synpunkt. Vidare säges att svenska delegationen överlämnat visst material och hemställt att detta måtte undersökas. Från sovjetisk sida förklarar man sig villig att göra detta och meddela resultatet på diplomatisk väg. Om W. finnes är man beredd överlämna honom.

3. Ett uttalande om prövning i välvillig anda av ansökningar om utresa från resp. länder av medborgare eller f.d. medborgare i andra landet.

Statsministern förutsåg kritik från en del håll i Sverige mot punkten om W. Men man kunde inte komma längre och det finge den svenska opinionen förstå.

Jag påpekade, att det kunde vara av värde, om vi finge

ett telegram med några kommentarer till W-punkten, detta särskilt med hänsyn till familjen. E. lovade försöka detta, ehuru ej mycket kunde sägas.

Texten till kommunikén skulle omedelbart telegraferas.

Stockholm den 3 april 1956.

Em.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTETSträngt förtroligt.

Politiska avdelningen

Avdelningschefen

3.4.56

12/4 Hbr. Sohlman, Moskva.
13/4 H.M. Konungen vidit.
16/4 H. Exc. Statsministern vidit.

P.M.

Jag sammanträffade kl. 10 tillsammans med greve Wachtmeister och fil.lic. Hermanson på vice utrikesminister Semjonovs tjänsterum tillsammans med avdelningschefen Gribanov samt tolken Alexandrov för att vidare diskutera frågan om den svensk-sovjetiska kommunikén.

Vi tog först upp avsnittet om Wallenberg-frågan. Jag sade, att vi skulle föredraga att ha kvar uttrycket "för de svensk-sovjetiska förbindelserna" eller om detta icke vore önskvärt ur sovjetisk synpunkt få in följande omformulering av "underströks den vikt" till "underströks kraftigt den stora vikt". Hr S. blev omedelbart mycket tillknäppt och sade, att en sådan ändring innebar ett "hot" från svensk sida. Det skulle under inga förhållanden godtagas av Sovjet unionen och för övrigt icke av något annat land, som just haft vänskapliga förhandlingar av den art vi nu haft i Moskva. Jag svarade, att han väl lätt borde kunna inse att det inte kunde vara fråga om något "hot" från svensk sida. Det var emellertid angeläget för oss att i kommunikén få fram den verkligt stora vikt som frågan om W. hade för hela svenska folket och den svenska opinionen. Vi kunde icke se att detta skulle bereda någon större svårighet för den sovjetiska sidan att ge uttryck här för i kommunikén. Det kunde väl icke gärna ligga något "hot" i satsen om att frågan ha "vikt för de svensk-sovjetiska förbindelserna". Hr S. svarade, att även i detta uttryck låge ett hot inneslutet och man kunde under inga förhållanden acceptera en sådan formulering från sovjetiskt håll. Jag frågade herr S., vilket av de två orden "kraftigt" och "stor" som innehöll ett "hot" ur hans synpunkt. Hr S. sade, att ordet "kraftigt" måste bort. Jag svarade, att i så fall behåller vi "stor". Hr S.

sade sig vilja ha bort även ordet "stor". Han skulle underställa utrikesminister Molotov frågan och återkomma.

(Efter samtal med statsministern framförde jag senare per telefon till S., att vi i stället för "stora" skulle önska att se ordet "utomordentliga". Efter ett nytt samtal mellan herrar S. och M. svarade hr S., att det vore helt uteslutet att godta ordet "utomordentliga" men att man däremot accepterade ordet "stora". Detta accepterades från vår sida).

Vi övergick därefter till de andra delarna av kommunikén. Jag framlade vårt förslag till avsnittet till utresellstånd för svenska och f.d. svenska medborgare. Mot detta hade hr S. omedelbart många invändningar att göra. Ordet "anhöriga" förklarades vara inacceptabelt; däremot skulle man kunna införa "familjemedlemmar". Orden "lämna landet" önskade man utbytt mot "avresa". Vi enades därefter om en fullständig omformulering av hela avsnittet, vilket sedan kom att ingå i kommunikén.

I fråga om vårt förslag "från sovjetisk sida förklarade man sig beredd att respektera denna svenska ståndpunkt" förklarade hr S., att denna sats föreföll honom alldeles för urvattnad. Han skulle vilja ha följande formulering: "Från sovjetisk sida förklarades, att Sovjetunionen kommer att liksom hittills respektera denna Sveriges neutrala och fredliga politik". Jag svarade, att ordet "neutrala" icke sammanföll med vad som sagts i föregående sats, som talade om alliansfri politik i fred och neutralitet i händelse av krig. Vi levde ju i fred. Jag föreslog därför att ordet "neutrala" utbyttes mot "alliansfria".

Hr S. invände, att neutralitet vore ett mycket bra och mycket modernt ord, som han gärna skulle vilja se intaget i kommunikén. Jag svarade, att vi föredroge ordet "alliansfri" av ovan angivna skäl. Hr S. invände skämtsamt något om att den svenska politiken vore mycket särpräglad. Jag svarade, att detta var riktigt, Sveriges politik vore särpräglad. Hr S. avslutade med att säga, att han skulle tänka över ordet "alliansfria". Han trodde, att det skulle gå att acceptera. (Han meddelade senare per telefon, att Molotov accepterade ordet "alliansfria".)

I fråga om nästa avsnitt ville han ha en omformulering av "uttryckte sitt stöd för" till "uttryckte sin beredvillighet att stödja", vilket utan vidare accepterades av mig. Herr S. framhöll vikten av att få in några ord om "praktiska resultat"

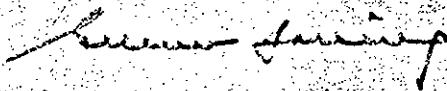
i nedrustningsfrågan, vilket formulerades till "praktiskaresultat" såväl i fråga om en allmän nedrustning - - -. Vidare ansåg han det ur sovjetisk synpunkt ytterst önskvärt, att få in efter "allmän nedrustning" följande: "och en minskning av stridskrafternas numerär". Om detta senare uppstod en stunds diskussion. Hr S. framhöll, att detta uttryck ju inte kunde spela någon roll för Sverige, som hade en så liten armé. Vi borde inse att det inte var riktat mot denna vår lilla armé utan att det var ett allmänt intresse att nedskära stridskrafternas numerär. Jag reserverade mig för punkten och sade mig skola återkomma efter samtal med statsministern. (Efter samtal med statsministern meddelade jag hr S. att vi accepterade satsen).

Det avsnitt, som vid gårdagens sammanträde överlämnats av hr S. och som enligt hans uppfattning skulle utgöra en lämplig avrundning av kommunikén, hade av oss omredigerats på följande sätt: "Det meningsutbyte, som ägt rum har medfört en djupare förståelse för vardera sidans åsikter i de under samtalen berörda frågorna och inger förhoppning om ett stärkande av det goda grannskapsförhållandet mellan Sverige och Sovjetunionen".

Hr S. var ledsen över uttrycket "inger förhoppning om" i vår redaktion. Han ansåg, att detta kunde uppfattas så att samtalen mellan Sverige och Sovjetunionen varit mindre lyckade. Kunde vi inte finna något annat uttryck? Han föreslog ett uttryck ur den danska kommunikén om att "samtalen otvivelaktigt främjat det goda förhållandet mellan - - -". Vi enades om att ersätta "inger förhoppning" med "kommer att medverka till".

Sammanträdet avslutades kl. 11.15.

Moskva den 3 april 1956.

(Gunnar Jarring)

Kommunikén 3 april 1956 lånad till "vitbokspärmen"

Hedin

P 2 En I

Kommuniké från svensk-sovjetiska överläggningarna i Moskva
onsdagen den 3 april 1956.

Under samtalen hade de deltagande representanterna för de bägge länderna tillfälle till ett öppet och nyttigt meningsutbyte främst i fråga om de svensk-sovjetiska förbindelserna men också angående allmänna internationella spørsmål, som berör båda parternas intressen. Samtalen fördes i den anda av vänskapligt och gott grannskapsförhållande som präglar förbindelserna mellan Sverige och Sovjetunionen.

Det konstaterades att de båda länderna äga intresse av en ytterligare ökning av det inbördes handelsutbytet. Det år 1954 ingångna sjöräddningsavtalet med dess senare utvidgning nämndes som ett exempel på gott samarbete mellan de båda länderna i praktiska former. En i dagarna avslutad svensk-sovjetisk luftfartsöverenskommelse möjliggör upptagandet inom en nära framtid av direkt lufttrafik mellan Stockholm och Moskva. Parterna har bekräftat den uppnådda överenskommelsen om att upptaga förhandlingar om reglering i enlighet med den svensk-sovjetiska överenskommelsen av 1941 av vissa återstående ömsesidiga fordringar i samband med de baltiska republikernas uppgående i Sovjetunionen. En svensk delegation kommer att inom en nära framtid avresa till Moskva för att upptaga sådana förhandlingar.

Under överläggningarna konstaterades vidare att de vetenskapliga och kulturella kontakterna som av båda länderna tillmäts stor betydelse under senare tid vidgats på ett glädjande sätt. Man var enig om att besök av konstnärliga ensembler och studie-delegationer och tekniska expertgrupper inom olika områden idrottsutbyte och turism i hög grad kunde stärka förbindelserna och öka den ömsesidiga förståelsen mellan de båda folken. Det överenskomms att de statliga organ i de båda länderna som omhänderhar de kulturella kontakterna med utlandet på lämpligt sätt skall främja en utvidgning av utbytet på dessa områden. Under

diskussionen om de kulturella och vetenskapliga kontakterna enades man att bl.a. följande konkreta projekt inom en nära framtid borde förverkligas. Utbyte av kvalificerade forskare framför allt inom de medicinska, naturvetenskapliga och tekniska vetenskapsgrenarna, varvid det mottagande landet borde bestrida kostnaderna för studievistelsen, tillträde för forskare till arkiv och bibliotek i respektive länder, vidgat utbyte av litteratur och publikationer mellan vetenskapliga och kulturella institutioner i de båda länderna. Från svensk sida framfördes önskemål om att sända en expertdelegation för studier av den högre undervisningens organisation i Sovjetunionen. Från sovjetisk sida uttrycktes intresse för att på motsvarande sätt studera den tekniska utbildningen i Sverige. Närmare överenskommelse om dessa utbytesprojekt skall träffas på diplomatisk väg.

Från svensk sida underströks den stora vikt som frågan om den i Budapest vid krigets slut försvunne svenske diplomaten Raoul Wallenbergs öde hade för den svenska sidan. Under samtalen överlämnades från svensk sida ett till dess förfogande stående material angående Wallenberg med hemställan att sovjetiska vederbörande måtte granska och pröva detta material. På sovjetisk sida förklarade man sig beredd härtill. Samtidigt uttalades att Wallenberg om han befunne sig i Sovjetunionen givetvis skulle få hemresa. Meddelande rörande resultatet av undersökningen komme att lämnas på diplomatisk väg.

Eventuella ansökningar av i Sovjetunionen bosatta svenska och f.d. svenska medborgare om utresetillstånd till Sverige för dem och deras familjemedlemmar komme att prövas i välvillig anda under förutsättning att vederbörande själva önskar avresa. På samma sätt kommer de svenska myndigheterna icke att resa några hinder för utresa till Sovjetunionen för de sovjetiska eller f.d. sovjetiska medborgare och deras familjemedlemmar som uttrycka en önskan att avresa dit.

Under meningsutbytet om det internationella läget hänvisade de svenska stats- och inrikesministrarna till att Sverige fullföljer sin traditionella alliansfria politik i fred syftande till att upprätthålla neutraliteten i händelse av krig inom ramen för de förpliktelser som medlemskapet i FN medför och att enligt svensk uppfattning denna utrikespolitik är icke endast i sveriges intresse utan också ägnad att främja fredliga och

vänskapliga förbindelser i denna del av Europa. Från sovjetisk sida förklarades att Sovjetunionen kommer att liksom hittills respektera denna Sveriges alliansfria och fredliga politik. Vidare underströk vardera parten sina respektive länders intresse av att söka medverka till ytterligare internationell avspänning och till utveckling av det fredliga samarbetet mellan folken på grundvalen av principerna i FN:s stadga och som bl.a. innefattar respekt för medlemsstaternas oavhängighet och suveränitet, nonaggression samt icke inblandning i inre angelägenheter. Båda parter uttryckte sin beredvillighet att stödja fortsatta strävanden att i FN få till stånd praktiska resultat såväl i fråga om en allmän nedrustning och minskning av stridskrafternas numerär samt förbud mot och kontroll av atomvapnen som en utvidgning av det internationella samarbetet för fredligt utnyttjande av atomenergin. Det meningsutbyte som ägt rum har medfört en djupare förståelse för vardera sidans åsikter i de under samtalen berörda frågorna och kommer att medverka till ett stärkande av det goda grannskapsförhållandet mellan Sverige och Sovjetunionen.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till *hab. sehr.*

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (BUD.)

Från Wien

Avsant den telex 19 kl.

Inkom den 4 / 4 19 56 kl. 1635

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr 56: B		10
Avd.	Gr.	Mål.
P	2	2a I

5.4.56

Ch. tel. elochon

10.

Vår skrivelse 100. För Kabinettsskreteraren.

Fischer vid polisförhör uppgivit "sig suttit

i Lemberg från juni 1950 till november 1955.

Synes ej hava varit i Kolyma. Har ej nämnt Wal-
lenberg". Polisprotokollet kurirsändes i morgon.

Anger.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

sjöborgsutredningen

STOCKHOLM 5.4.56 19		
N:o 193	CHIFFER PUD	BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu ^I

Svensk
Moskva.

B Lorentzon från Hammar skjöld. Anger telar att Fischer ✓
vid polisförhör uppgivit "sig suttit i Lemberg från juni
1950 till november 1955. Synes ej hava varit i Kolyma.
Har ej nämnt Wallenberg." Tela om polisprotokollen vilka
väntas hit idag skola sändas Moskva.

Tjänsteanmärkning: Om Lorentzon lämnat Moskva skall detta
telegram brännas.

Cabinet

Up 5/4 kl. 1820 Lg

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (BUD)

Från Moskva.

Avsänt den 6 / 4 19 56 kl. 09.15

Inkom den 6 / 4 19 56 kl. 10.50

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr 36: B 244	
Avd. P	Gr. 2
Mål. Eu	

244.

Edert chiffer 193. Lorentzon avreste med
statsministern.

Petri.

Philipp Fischer.

100 B.17.2.56. P2 *LuT*

not laggt 58/209 ✓ 7/4
Wien den 5 april 1956.

Nr 209

1 bil.

HP 1. Strängt förtrolig.

H. Weiss

5
Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

./.
Härmed får jag vördsamt i avskrift insända protokoll över en av österrikiska säkerhetspolisen verkställd utredning rörande Philipp Fischer och dennes fångenskap i Sovjetunionen, vilket för strängt förtroligt bruk ställts till beskickningens förfogande.

Såsom därav framgår, har Fischer vid förhör uppgivit, att han häktades i Vöslau den 21 mars 1950 av sovjetryska soldater, bl.a. enär han hade inlett förhandlingar med en sovjetrysk officer om utsmuggling från Ungern av en släkting. Han dömdes av den sovjetryska krigsrätten i Baden till 25 års straffarbete och fördes till Lemberg, dit han anlände den 3 juli samma år. Ehuru förhørsprotokollet på denna punkt icke är fullt tydligt, synes Fischer hava suttit i fångläger i Lemberg ända till den 14 november 1955, då han repatrierades till Ungern tillsammans med 650 ungerska medborgare. Enligt beskickningens erfarenhet förekommer icke sällan missförstånd och felaktigheter i österrikiska polisprotokoll av föreliggande slag. Det är därför icke alldeles otänkbart, att Fischer även suttit i fångelser eller fångläger i Sovjetunionen, men att polisen glömt fråga honom härom eller missuppfattat honom på denna punkt.

Fischer har under förhöret även lämnat upplysningar

om ett antal andra fångar, som han under fångenskapen skall hava "sett". Flertalet av dessa skola 1952 hava befunnit sig i Butirka och om Fischer blott varit i Lemberg kan han naturligtvis endast hava andrahandsuppgifter om dessa personer. De flesta av dessa voro tyska officerare. Fischer har för polisen nämnt namnet på endast tvenne ungrare, varav den ene avled i Sverdlovsk 1955 och den andre befinner sig bland dem, som återkommit till Ungern.

Jag vill påpeka, att den under punkt 14 omnämnde von Schwab tydligtvis är identisk med Rudolf Winter von Schwag i Linz, vilken redan hörts av beskickningen (jfr 798 B.28.11.55).

Fischer har under polisförhören icke nämnt något om svenska fångar i Sovjetunionen. Han har icke heller sagt något om ungrare, som återkommit från Kolyma.

Beträffande Fischers tillförlitlighet nämnes i protokollet endast, att han i juli 1946 tog sig över från Budapest till Wien utan att innehava resepass samt att han vid tvenne tillfällen 1946 och 1947 varit häktad såsom misstänkt för valutaförseelse respektive smyghandel. Han synes dock båda gångerna hava frikänts.

Jag får vördsamt anhålla om meddelande om, huruvida beskickningen skall höra Fischer samt vilka av de av Fischer redan lämnade uppgifterna, som departementet vid ett dylikt förhör önskar få förtydligade.

Per Anger

Per Anger

Avskrift.

I n f o r m a t i o n .

Im Zuge einer Erhebung im Mai 1950 gelangte zur Kenntnis, dass ein Philipp F i s c h e r, Kaufmann, 14.2.1911 in Vac (Ungarn) geboren, staatenlos, mos., verw., Wien 13., Speisingerstrasse 31 wohnhaft gewesen, seit 21.3.1950 abgänglich war. Sein Bruder, Majer F i s c h e r, gab damals über Befragen an, Philipp Fischer wäre am 20.3.1950 mit einem Freund zu einer befreundeten Dame nach Baden gefahren. Am selben Abend wären die beiden von der russischen Besatzungsmacht bei einer Razzia festgenommen worden. Der unbekannte Freund hätte einen polnischen Reisepass für Israel bei sich gehabt und wäre am nächsten Tag wieder freigelassen worden. Von diesem Freund habe Majer Fischer nachher erfahren, dass sein Bruder verdächtigt werde, Spionagedienste für eine alliierte Macht zu leisten. Majer Fischer habe deshalb keine Abgängigkeitsanzeige erstattet, weil ihm von dem Freund seines Bruders mitgeteilt worden sei, dass sein Bruder bald entlassen werden wird. Im Februar 1951 konnte noch in Erfahrung gebracht werden, dass es sich bei dem erwähnten unbekannten Freund des Philipp FISCHER um den polnischen Staatsbürger Samuel F i s c h f e d e r, 25.11.1906 geb., Wien VII., Neubaugasse 25/17 wohnhaft gewesen, handelte. (Fischfeder soll inzwischen in Israel gestorben sein). Fischfeder gab an, er kenne Fischer bereits aus Ungarn und sei mit ihm auch in Wien in Kaffeehäusern öfters zusammengekommen. Im März 1950 wären sie mit einem Bekannten, der einen Wagen besass und dessen Namen er nicht nennen wollte, nach Vöslau gefahren. Auf der Rückfahrt wären sie ca. 2 bis 3 km ausserhalb des Ortes von einer Streife der russischen Besatzungsmacht angehalten und zur Ausweisleistung aufgefordert worden. Während sich Fischfeder mit einem polnischen Reisepass und der Bekannte mit einem Personalausweis legitimierten, hätte Philipp Fischer seinen IRO-Ausweis hergezeigt. Die Angehaltenen wären zur Kommandantur nach Baden gebracht und dort befragt worden. Nach zirka 4 bis 5 Stunden durften Fischfeder und der Wagenbesitzer wieder nach Hause gehen. Die Russen hätten jedoch erklärt, dass auch Fischer

am nächsten Tag entlassen werde. Seither konnte bis zum Februar 1956 über den verschwundenen Philipp F i s c h e r nichts mehr in Erfahrung gebracht werden.

Am 15. Februar 1956 teilte das Bundeskanzleramt, Auswärtige Angelegenheiten, dem Bundesministerium für Inneres telefonisch mit, dass laut Telegramm der österr. Gesandtschaft in Budapest der aus der sowjetischen Haft nach Ungarn entlassene Philipp F i s c h e r am 16.2.1956 um 14.00 Uhr in Hegyeshalom den österr. Behörden übergeben werde. Bei seiner im März 1956 erfolgten Einvernahme gab Philipp Fischer folgendes an: Im Jahre 1949 habe er durch einen polnischen Staatsbürger, dessen Name ihm nicht mehr bekannt sei, in einem Kafeehaus einen gewissen Karl V o g e l kennengelernt. Vogel hätte ihm erklärt, er sei mit Hilfe eines Russen in der Lage, Personen aus Ungarn nach Österreich zu bringen. Da Fischer einem in Ungarn befindlichen Cousin helfen wollte, nach Österreich zu kommen, sei er einmal zu Vogel, der in Kottlingbrunn (oder Vöslau) in einer Villa wohnte, gefahren. Vogel hätte sich bereit erklärt, zu helfen, jedoch dafür Geld verlangt; es wäre daraufhin eine neuerliche Zusammenkunft mit Vogel am 20.3.1950, um 20 Uhr, in der Villa des Vogel vereinbart worden. An diesem Tage sei Fischer mit dem Wagen eines polnischen Staatsbürgers in dessen Begleitung nach Kottlingbrunn gefahren. In der Wohnung des Vogel hätte sich auch ein russischer Oberleutnant befunden, der erklärt habe, er werde zusammen mit V o g e l den Cousin Fischer's von Budapest nach Wien bringen. Er habe jedoch dafür gleichfalls Geld verlangt (Summe nicht mehr bekannt). Schliesslich wäre noch für den nächsten Tag ein Zusammentreffen in Wien 10., Favoritenstrasse vereinbart worden. Als er dann von Vogel in Richtung Wien wegfuhr, wäre der Wagen zirka 100 m von der Villa entfernt von russischen Soldaten angehalten und die Wageninsassen von zwei russischen Offizieren aufgefordert worden, sofort in die russischen Kommandantur zu kommen. Nach 3 Tagen sei er zur Kommandantur nach Baden gekommen und dort dem Kriegsgericht übergeben worden. Er wurde bezichtigt, Spionage für die Amerikaner betrieben, russischen Offizieren nach den USA verholfen und die Flucht einer Person von Ungarn nach Österreich vorbereitet zu haben und deshalb zu 25 Jahren Zwangsarbeit verurteilt. Anschliessend wäre er nach Neunkirchen und am 3.7.1950 nach Lemberg in ein Lager gekommen. Im Lager sei er bis 1954 mit politischen und kriminellen Häftlingen zusammen gewesen.

Ab diesem Zeitpunkt waren dann nur mehr politische Häftlinge im Lager. Im Oktober 1955 wurde ihm ein Schreiben vorgelegt, das er unterfertigen musste. Das Schreiben betraf seine Amnestie. Die Strafe wäre normalerweise am 20.3.1975 beendet gewesen. Am 14.11.1955 wurde er zusammen mit 650 Ungarn nach Ungarn abtransportiert und am 20.11.1955 den ungarischen Behörden übergeben. 400 davon waren amnestierte Gefangene und 250 wurden zur Absitzung ihrer Strafe in Ungarn der ungarischen Regierung übergeben. Fischer erklärte, er sei kein ungarischer Staatsbürger mehr, sondern habe sich bereits um die österreichische Staatsbürgerschaft beworben.

Philipp F i s c h e r wurde auch befragt, welche anderen Gefangenen er gesehen hat. Er gab hiezu folgendes an:

1. G o r d a y Otto, Ungar, ca. 27 Jahre alt, im Oktober 1955 im Lager Swerdlowsk gestorben.
2. N a g y Karol, Staatenloser, wurde 1949 in Wien verschleppt, zuletzt gesehen beim Heimtransport nach Ungarn, ist derzeit in Ungarn in Haft.
3. ein Österreicher, Name unbekannt, wird von den Russen als Staatenloser geführt, zuletzt gesehen November 1955 im Rayon Sulikam, soll eine Angehörige, namens Sophia Aratsch in Spritzendorf 2, Bez. Braunau am Inn haben.
4. S t a s Otto, Deutscher, ehemaliger Oberltn. der Panzerwaffe, ca. 30 Jahre alt.
5. ein Hauptmann der französischen Besatzungsmacht in Wien, ca. 50 Jahre alt, hat in der Mariahilferstrasse gewohnt, wurde 1949 von den Russen im 4. Bezirk festgenommen und zu 25 Jahren wegen Spionage verurteilt, zuletzt 1952 im Gefängnis Butirka (Moskau) gesehen.
6. General W e i d l i n g, Deutscher, war Stadtkommandant von Berlin, 25 Jahre wegen Spionage, 1952 im Gefängnis Butirka gesehen.
7. Militärattaché General S p a l k e, aus Bukarest verschleppt, 25 Jahre wegen Spionage, 1952 im Gefängnis Butirka gesehen.
8. General S t r e c k e n b a c h, kämpfte nach Kriegsende noch in Lettland, wurde gefangengenommen und 1952 zum Tode verurteilt, 1952 im Gefängnis Butirka gesehen. Ob das Todesurteil vollstreckt wurde, ist nicht bekannt.
9. Sohn des Admirals F o r s t, war zuletzt Adju-

tant Hitlers verurteilt zu 25 Jahren wegen Kriegsverbrechen, 1952 im Gefängnis Butirka gesehen.

10. P i e c k Wilhelm, Deutscher, war Leibadjutant von Göbbels, nach dem Krieg aus Berlin verschleppt, verurteilt zu 25 Jahren 1952 im Gefängnis Butirka gesehen.

11. ein österreichischer General, wurde nach dem Kriegsende aus Wien I., Schottenring 10 oder 12 verschleppt, zu 25 Jahren verurteilt, 1952 im Gefängnis Butirka gesehen.

12. Oberst S c h m i d t, Deutscher, ca. 50 Jahre alt, nach dem Kriegsende aus Berlin verschleppt, 1952 im Gefängnis Butirka gesehen.

13. ein französischer Leutnant, sein Vater ist hoher Polizeibeamter in Marseille, wurde Ende 1948 gemeinsam mit seiner österr. Freundin aus Wien verschleppt. Die Freundin stammte aus Oberösterreich. Er bekam 25 Jahre und sie 10 Jahre Freiheitsentzug wegen Spionageverdachtes, 1952 im Gefängnis Butirka gesehen.

14. v. S c h w a b, US-Oberleutnant, österreichischer Abstammung, 1949 Kommandant der Stadt Linz, wurde von 2 österr. Lockspitzeln, die angaben, mit ihm ein Geschäft machen zu wollen, in Linz in ein Auto gelockt; als er bemerkte, dass er in die russische Zone gebracht werden sollte, setzte er sich zur Wehr, wurde jedoch hierbei am Kopf schwer verletzt. Ist am halben Körper gelähmt. Verurteilt zu 25 Jahren wegen Spionageverdacht. Hatte Frau und Kind in Linz. Wurde 1950 aus Baden nach Russland gebracht. Weiteres Schicksal unbekannt.

15. japanischer General, wurde zu Kriegsende mit Verhandlungen mit der UdSSR betraut, gefangengenommen und zu 25 Jahren verurteilt. 1952 im Gefängnis Butirka gesehen.

16. der Leibzahnarzt Hitlers, aus Berlin verschleppt, zu 25 Jahren verurteilt. 1952 im Gefängnis Butirka gesehen.

17. der Chef der Firma Zeiss-Ikon, ca. 60 Jahre alt, wurde zuerst aus Deutschland verschleppt, hat dann auf freiem Fuss eine Fabrik in Kiew aufgebaut, wurde dann wieder festgenommen und zu 25 Jahren wegen Spionage verurteilt. 1953 in einem Gefangenenwagen von Kiew nach Moskau gesehen.

18. B u t t e r, Vorname unbekannt, Deutscher, 1945 aus Berlin verschleppt, ca. 30 Jahre alt, Flugzeugbau-Ing., zuerst auf freiem Fuss gearbeitet, dann zu 25 Jahren wegen Spionageverdacht verurteilt. 1952 im Gefängnis Butirka gesehen.

Zur Person des Philipp F i s c h e r ist schliesslich noch zu bemerken, dass er im Juli 1946 ohne Reisepass von Budapest nach Wien kam. Noch im gleichen Jahr befand er sich wegen Verdachtes eines Devisenvergehens 3 Monate im Landesgericht in Favoriten in Haft, wurde jedoch freigesprochen. Auch vom Oktober 1947 bis Dezember 1947 befand er sich wegen Verdacht des Schleichhandels in Haft. Derzeit ist er in Wien I., Bauernmarkt 11/63 wohnhaft.

Kungl.
Svenska Beskickningen

Bonn, p.t. Köln den 9 april 1956.
1 bil.

Överlämnas till Sekreteraren
Gunnar Lorentzon, Stockholm,
för kännedom.

K.A. Damgren

G

Broder,

Härmed ber jag få fästa uppmärksamheten på den i
Frankfurter Allgemeine Zeitung den 7 april införda artikeln
från Stockholm under rubriken "Suche nach Wallenberg", sig-
nerad "hm".

Vem är manne denne korrespondent, som låter sin
artikel sluta med det besynnerliga meddelandet, att "sven-
ska regeringen ej trott på de officiella ryska bedyrandena,
att Wallenberg hade behandlats som spion och vore död", en
version, som mig veterligen är alldeles ny och förefaller
vara helt gripen ur luften?

(undert.) K.A. Damgren

Herr Byråchefen B a c k l u n d,
S t o c k h o l m.

Frankfurter Allgemeine

- 7. April 1951

Vom:

Suche nach Wallenberg

139 Im Stockholm, Anfang April.
Die sowjetische Regierung hat auch in den Verhandlungen mit dem Ministerpräsidenten Erlander die bewußt freundschaftliche Politik fortgesetzt, deren sie sich seit etwa einem Jahr Skandinavien gegenüber befleißigt. Sie hat auch in der peinlichsten Frage, die das Verhältnis zwischen Schweden und der Sowjetunion seit dem Kriege belastet hat, Entgegenkommen gezeigt und versprochen, nach dem verschwundenen schwedischen Diplomaten Raoul Wallenberg zu suchen.

Wallenberg, Sproß der mächtigen Bankfamilie Wallenberg in Stockholm, war nicht Berufsdiplomat. 1943 bat der damalige schwedische Gesandte in Budapest seine Regierung um Unterstützung, um den bedrohten Juden in Ungarn helfen zu können. Man hatte es erreicht, daß Juden, die familiäre Beziehungen zu Schweden hatten, nicht von den antisemitischen Gesetzen betroffen wurden. Da die Verwirklichung dieser Abmachung nur sehr schleppend vor sich ging, wurde Wallenberg als Diplomat und Bevollmächtigter des Schwedischen Roten Kreuzes nach Budapest geschickt. Er legte die Abmachungen sehr weitgehend aus und erklärte jeden, der nur irgendeine Beziehung zu Schweden glaubhaft machen konnte, zum "schwedischen Juden". Auf diese Weise und durch andere Maßnahmen soll er 13.000 Juden gerettet haben. Dann kamen die sowjetischen Truppen. Wallenberg wurde von Marschall Wassilew in das Hauptquartier eingeladen. Er wurde sehr einmal in Budapest gesehen, dann hörte er nichts mehr von ihm. Die schwedische Regierung hat jedoch den offiziellen russischen Versicherungen, Wallenberg sei als "gefangen" behandelt worden und tot nicht geglaubt.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

STOCKHOLM		19
Stockholm den 12 april 1956.		
Strängt förtroligt. N:o		BIL.
2 bil.		
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 1	MÅL. Eu ^I

Broder,

I enlighet med mitt löfte vid avfärden får jag
härmed översända de två promemoriorna angående våra
samtal med Molotov angående Wallenberg.

/Gunnar Jarring/

Ambassadören S o h l m a n ,
Moskva.

Exp. u. m. m.
12.4.56

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (BUD)

Från Moskva

Avsänt den 12 / 4 1956 kl. 18.22

Inkom den 12 / 4 1956 kl. 19.10

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr 36:B		250
Avd.	Gr.	Mål.
P	2	Len ^I

Tamvelius

(Pd)

2
24
250. Strängt förtroligt för kabinettsekreteraren. En den 10 april från fångläger i Javas frigiven tysk, som genom västtyska ambassaden fick förbindelse med Petri igår, dels medförde brev till beskickningen från Tamvelius, vari denne bad om bistånd för att bli frigiven, dels berättade följande. När Prāvdanumret, innehållande den svensk-sovjetiska kommunikén, anslagits i lägret, hade Tamvelius sagt tysken, att han i lägret Inta suttit tillsammans med Wallenberg. Denne hade därefter förts från Inta till Botyrkafängelset och Tamvelius hade hört sägas, att han sedermera avlidit. Tyvärr hade Tamvelius icke angivit och vår sagesman icke frågat om tidpunkten för Tamvelius sammanträffande med Wallenberg. Enligt sagesmannen, som själv gjorde gott intryck, voré Tamvelius en hederlig och pålitlig man, därtill i förhållandevis gott fysiskt skick. Sagesmannen ansåg uteslutet, att Tamvelius medvetet eller omedvetet farit med osanning. Sagesmannen har, med hänsyn till sin egen säkerhet, anhållit om absolut diskretion tills vidare om Tamvelius budskap. Jämför angående Tamvelius brev idag Petri-Almqvist.

Sohlman.

569

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till *Belfrage*
» 3 »
» 4 »

Chiffertelegram (BUD)

Från W i e n.

Avsänt den 12 / 4 19 56 kl. telex.

Inkom den 12 / 4 19 56 kl. 18.05

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr 56: B		II
Avd.	Gr.	Mål.
P	2	Σ I

de. a. t. v.

Huber

11.

För Kabinettsskreteraren. Edert

Ry
W
chiffer 4. Fru Rodler, vars adress erhållits av Ernst Huber, kan icke själv giva någon ledtråd om Scheuer men lämnat följande adresser till medlemmar av överste Rodlers stab: f.d. Majoren i flygvapnet Rudolf Montfort, Alsterkasp 12 / 1, Hamburg 13; Fröken Lisa Oldenburg, Otto strasse 15/3, Berlin N.W. 87; Fröken Juliana Morawits, Strudener Weg 31, Köln-Deflbueck; Fröken Margarete, ²⁰Owalla, Bechhofenweg 8, Enfelden 19 über Ansbach samt Överste Bauer, Linz, vilken senare snarast möjligt höres av oss.

Anger.

WER HAT ZULETZT RAOUL WALLENBERG GEGEHEN?

Schwedens zweiter Folke Bernadotte in sowjetischen Gefängnissen verschollen.

Am Ende des Besuchs des schwedischen Ministerpräsidenten Erlander in Moskau veröffentlichte die *Prawda* auf ihrer ersten Seite als Absatz zehn des Schlusskommunikés über den Besuch folgenden Passus: „Von schwedischer Seite wurde darauf hingewiesen, welche große Bedeutung die Frage nach dem Schicksal des bei Kriegsende verschwundenen schwedischen Diplomaten Raoul Wallenberg für die schwedische Seite hat. Während der Gespräche (zwischen Erlander und Bulganin) übergab die schwedische Seite Material, Wallenberg betreffend, an die sowjetischen Stellen mit dem Ersuchen, dies zur Kenntnis zu nehmen und zu prüfen. Auf sowjetischer Seite erklärte man sich dazu bereit. Gleichzeitig wurde erklärt, daß Wallenberg, falls er sich in der Sowjetunion befinden sollte, selbstverständlich heimreisen dürfe. Mitteilungen über das Ergebnis der (sowjetischen) Untersuchung werden auf diplomatischem Wege mitgeteilt werden.“

Da das ganze Komunique im sowjetischen Rundfunk verlesen wurde, gibt es heute sicher kaum einen Sowjetbürger, der nicht weiß, daß ein schwedischer Diplomat namens Wallenberg verschollen ist und gesucht wird. Das ist — wie man ohne Übertreibung sagen kann — der erste konkrete Erfolg der elf Jahre alten schwedischen Bemühungen, das Verschwinden Raoul Wallenbergs aus Budapest im Januar 1945 aufzuklären.

Wer war Raoul Wallenberg? Nur einmal bin ich ihm begegnet und unsere Unterhaltung — es war auf einer *Cocktailparty* in Stockholm — dauerte nur wenige Minuten. „Wallenberg“, stellte er sich vor, und meine erste Frage — er muß sie oft gehört haben — beantwortete er, bevor sie ganz ausgesprochen war. „Nein, mit Jakob und Markus bin ich nicht direkt verwandt.“ Jakob und Markus Wallenberg sind nämlich die bekanntesten schwedischen Träger des Namens oder sie waren es damals, denn heute denkt man in Schweden bei Nennung dieses Namens wohl ebensooft an Raoul. Mit seinen beiden — entfernten — Onkeln, den Großbankiers Jakob und Markus, hat der schlanke, dunkelhaarige

Erlander, Fiedler, um in Cantier ausbrach, legt den Gedanken nahe.) Oder muß subalterne Werkzeug der Massenmörder, Serow, kannte (Die Empörung, die plötzlich gegen das tschow, Bulganin in England nicht ausreichend be- Ist das „Vorleben“ der Malenkow, Chruschtsch- womit diese Pilger den Boden getränkt haben. den Rücken, der sich erinnert, daß es Blut war, Schauer aber sind eiskalt und laufen manchem über

Mit einem regulären schwedischen Diplomatenpaß und einem Rucksack als Diplomatengepäck reiste Wallenberg im Juli 1944 nach Ungarn. Über die Gefährlichkeit seiner Mission war er sich völlig im klaren. Was ihn anspornte, sich ihr mit ganzer Kraft und Energie zu widmen, waren sein persönlicher Mut, seine Selbstlosigkeit und seine tiefe brennende Empörung über die barbarische Hetzjagd auf Juden. Mit fanatischem Eifer, aber auch mit Umsicht und Berechnung ging er sogleich ans Werk. Er bestach die Pfeilkreuzler oder drohte ihnen mit internationalen Verwicklungen. Er teilte Lebensmittel aus und sorgte dafür, daß die Schwedische Gesandtschaft in Budapest bald zum Mittelpunkt der fast schon erloschenen Lebenshoffnungen unzähliger Juden wurde. Denen, die in diesen Tagen der Hilfe am meisten bedurften, den Schutzlosen der Schutzlosen, den zur „Ausrottung“ vorgesehenen Juden, war ein heller Stern aufgegangen. Und dieser Stern hieß Raoul Wallenberg.

Zu Besuch in Bonn ...

Diplomaten alter Schule müssen die Haare zu Berge gestanden haben angesichts der Unbekümmertheit, mit der der junge Schwede sich über alle Regeln diplomatischer Korrektheit hinwegsetzte; aber sowohl der schwedische Gesandte Danielsson wie dessen rechte Hand, Lektor Langlet, halfen Wallenberg nach besten Kräften. Wallenberg fabrizierte sogenannte Schutzpässe, die dem Inhaber auf Grund von Angaben, die in der Eile niemand nachprüfen konnte und auch gar nicht nachprüfen wollte, schwedische Verwandte und sonstige Beziehungen und damit das Recht, nach Schweden auszuwandern, bescheinigten. Ein solches Papier bedeutete für ungarische Juden die Lebensrettung. Viele Tausende von Schutzpässen wurden ausgestellt und ihre Inhaber in rasch eingerichteten Heimen bis zum Abtransport nach Schweden untergebracht. Diese Heime standen unter dem Schutz der schwedischen Regierung und des schwedischen Roten Kreuzes. In Wahrheit bestand dieser Schutz jedoch in wenig mehr als den an die Tür gemalten Schildern und Inschriften und der Wachsamkeit Wallenbergs.

Gefangener oder Gast?

Eine Möglichkeit, die Inhaber von „Schwedenspässen“ mit Gewalt zu schützen, hatte er nicht. Oft genug brachen Pfeilkreuzler in die Heime ein, aber ebensooft holte Wallenberg seine Schützlinge aus Zügen heraus, die schon auf den Bahnhöfen bereitstanden — zur Abfahrt in den Tod. Er hätte gern alle gerettet, aber der Moloch des nazistischen Rassenwahns schrie ständig nach neuen Opfern, und Wallenberg mußte täglich damit rechnen, von den Priestern dieses Molochs, den SS-Leuten und Pfeilkreuzlern, beseitigt zu werden. Mehrere Male entging er mit knapper Not Mordanschlägen, und man muß es überhaupt als ein Wunder bezeichnen, daß man ihn so lange gewähren ließ. War es ein letzter Rest von Achtung vor dem Roten Kreuz, dem Zeichen der Barmherzigkeit, war es Rücksicht auf das blau-gelbe Hoheitszeichen Schwedens oder waren es der persönliche Mut und der persönliche Schutzengel Wallenbergs? — Sein und sein Werk beschützten?

Am 10. Januar:
es begann das

ß ihn der Schutzengel,
n: An diesem Tag ging

Wallenberg durch die Kampflinie und eröffnete in der Benzurstraße 16 in Pest „Schwedens Gesandtschaft in dem von der Roten Armee befreiten Ungarn“. Schilder mit schwedischer und russischer Inschrift wurden angebracht und die schwedische Flagge gehißt. Als die Russen kamen, stellte sich Wallenberg als Chef dieser Gesandtschaft vor. Ein russischer Major befahl einem Unteroffizier und zwei Mann das Gebäude zu bewachen. Zusammen mit seinem Privatsekretär Langfelder fuhr Wallenberg daraufhin in das Hauptquartier des kommandierenden russischen Generals in diesem Abschnitt, Tschernitschow. Dieser meldete in seinem Tagesbefehl vom 13. Januar, daß er den schwedischen *chargé d'affaires* in Pest „in Empfang genommen habe“. Erst am 17. Januar kehrte Wallenberg aus Tschernitschows Hauptquartier in seine provisorische Gesandtschaft in der Benzurstraße zurück. In seiner Begleitung befanden sich Beamte des NKWD, die ihm nur erlaubten, einige Koffer abzuholen. Gleich darauf fuhr Wallenberg in Begleitung derselben NKWD-Beamten in sein früheres Hauptquartier in der Tatrastraße. Wallenberg durfte das Haus aber nicht betreten, sondern sich nur auf der Straße mit zwei seiner Angestellten unterhalten. Er erzählte ihnen, daß er und Langfelder gut behandelt würden, daß sie sich aber nicht mehr frei bewegen dürften. Als Aufenthalt sei ihnen ein vom NKWD bewachtes Haus zugewiesen worden. Er werde jetzt ins Hauptquartier von Marshall Malinowski in Debretschin, 200 Kilometer östlich von Budapest, fahren. „Ob ich als Gefangener oder als Gast fahre, weiß ich nicht“, waren seine letzten Worte. Begleitet von Militärpolizei verschwand sein Auto in Richtung Osten. Seitdem hat kein Schwede ihn mehr gesehen.

Madame Kollontay, die damalige sowjetische Gesandtin in Stockholm, erklärte, Raoul Wallenberg sei von der Roten Armee „gerettet“ worden, und

eine ähnliche Mitteilung erhielt Schwedens Gesandtschaft in Moskau. Bald darauf aber teilte der damalige stellvertretende sowjetische Außenminister Dekanassow (inzwischen als „Berija-Mann“ erschossen) dem schwedischen Gesandten in Moskau, Söderblom, mit, Wallenberg sei am 17. Januar 1945 auf der Fahrt von Budapest nach Debretschin „spuriös verschwunden“.

Die erste, wenn auch nicht amtliche Widerlegung dieser Behauptung ist die Aussage eines Ungarn, der später nach dem Westen floh: „Ich und mein Freund Dr. X. (die Namen beider Ungarn sind der schwedischen Regierung bekannt, werden aber mit Rücksicht auf die noch in Budapest lebenden Verwandten nicht veröffentlicht) sahen Raoul Wallenberg am 7. Februar in Begleitung einer russischen Wache in Budapest. Anfang März (nachdem ich selber verhaftet worden war) sah ich ihn mit einem Wachsoldaten auf dem Korridor des NKWD-Gefängnisses in Budapest ... Im Februar 1947 wurde ich wieder verhaftet. Beim Verhör fragte man mich, was ich von Wallenberg wisse. Ich sollte bezeugen, daß er amerikanischer Spion und seine humanitäre Tätigkeit nur Camouflage sei.“

Die Spur verliert sich

Der italienische Diplomat Claudio de Mohr, der bis 1952 in der Sowjetunion interniert war, erklärte, Wallenberg sei 1948 sein Zellennachbar in dem „trostlosesten, schmutzigsten und widerlichsten aller Sowjetgefängnisse“, dem *Lefortowskaja-Gefängnis* in Moskau, gewesen. In der Nacht vom 20. zum 21. April jenes Jahres sei Wallenberg in die Zelle 151 eingeliefert worden. Durch Klopfzeichen habe er (de Mohr) mit dem schwedischen Diplomaten jahrelang in Verbindung gestanden. In der gleichen Zelle wie Wallenberg habe sich ein deutscher Diplomat namens Rödel befunden.

Die letzten Nachrichten über Wallenberg stam-

men aus dem Jahre 1953, sind aber weniger präzise als die Angaben de Mohrs. Nach Aussagen eines Finländers und eines estnischen Architekten, beide aus sowjetischen Straflagern entlassen und heute in Schweden lebend, scheinen das Zellengefängnis von Wladimirsk und das *Taisched*-Gefängnis in Zentralasien, die nächsten Stationen auf dem Leidensweg Wallenbergs gewesen zu sein.

Worum wurde Wallenberg nicht aus den Gefängnissen in eines der Straflagern übergeführt? Weigerte er sich trotz jahrelanger Verhöre, das „Geständnis“ abzulegen, das bei der NKWD der „Passierschein“ vom Gefängnis ins Lager ist, oder hielten ihn die Sowjets für zu wichtig, um ihn mit anderen Gefangenen zusammenzubringen? Es ist bekannt, daß sowohl Jakob wie Markus Wallenberg während des Krieges Friedensführer deutscher Hitler-Gegner nach London weitergeleitet haben, und vielleicht macht das den Neffen Raoul — obwohl er mit diesen Dingen nicht das mindeste zu tun hatte, in Moskau Augen verdächtig. Auskunft über diese oder andere Fragen hat Moskau nie gegeben, sondern sich darauf beschränkt, zu erklären, Wallenberg sei „wahrscheinlich schon in Budapest umgekommen“. Vielleicht sei er mit dem Auto verunglückt, vielleicht auch von Raubmördern oder Pfeilkreuzlern umgebracht worden.

Ob Raoul Wallenberg heute noch lebt, weiß diesseits des Eisernen Vorhangs niemand. Aber wir wissen genug von ihm, um auf ihn stolz zu sein. Er gehört nicht nur Schweden, sondern allen, denen das Wort Menschlichkeit mehr ist als eine leere Phrase. In anderer Form aber mit der gleichen Hingabe wie sein Landsmann, der „Königsneffe“ Folke Bernadotte, stand der „Bankiersneffe“ Raoul Wallenberg im Dienst der Menschlichkeit. Graf Bernadotte zahlte dafür mit seinem Leben; den vollen Umfang des Einsatzes von Raoul Wallenberg kennen wir noch nicht.

Gösta von Uexküll

Raoul Wallenbergs öde har, skrivet i en kommentar till de svensk-sovjetiska överläggningarna i Moskva, »engagerat hela det folk». Det är inte för mycket sagt — därom vittnar också de erfarenheter vi fått denna tidning efter publiceringen av Rudolph Philipps båda Wallenberg-artiklar.

Det var också med spännt intresse och stora förväntningar som man i de vidaste kretsar följde statsministerns och hans reskamraters Moskva-besök. Om det någonsin skulle bli möjligt att få ryssarna att lägga korten på bordet i Wallenberg-affären, så vore det ett stort steg. Den regim som härskade i Sovjetunionen hade Wallenberg omhändertogs av ryska trupper bortföra. Efteråt har den kritiserats i de kraftigaste ordalag. Stalin har framställts som en tyrannisk enväldshärskare, besatt av storhetsvansinne och förföljelsemani. Hans regim har — det är nu också officiellt erkänt — gjort sig skyldig till otaliga brott.

Det material som statsministern och hans medhjälpare överlämnat till ryssarna betecknades av Rudolph Philipp i hans Vi-artikel i november som ett valkontrollerat material.

Det är inte Philipps privata uppgift att till den utrikesministern överlämna några månader sedan överlämnade till Sovjets Stockholmsambassadör fogades ett maximalt utlåtande av två justitieråd. Enligt detta hade det svenska bevismaterialet ingående i utredningen om Raoul Wallenbergs öde varit fullt bevis om Raoul Wallenbergs omhändertagande av Sovjetryska myndigheter i Budapest i januari 1945 och om hans fängelse i Sovjetunionen.

Vid den presskonferens som följde på Wallenbergs-överläggningarna i Moskva uttryckte statsministern i ganska försiktiga ordalag att man kan tryggt utgå från att han under själva överläggningarna intagit en mycket bestämd ställning. Det finns inte minsta anledning att tvivla på målet när det gäller Raoul Wallenberg: de svenska kraven stöds av en överväldigande opinion och ett starkt bevismaterial.

Om den senaste starka framställningen mot alla förmodan inte skulle ge resultat, har svenska folket rätt att få del av det bevismaterial som nu föreligger i Moskva.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Strängt förtroligt.

W. Ahlman ✓

P.M.

2 angående samtal mellan överdirektören och fru von Dardel, fru de Vylder-Bellander och herr Rudolph Philipp samt utrikesrådet Jarring den 13.4.56 i Djursholm. Anteckningarna ha förts av sekreteraren Lorentzon.

W - Samtalet inleddes med att utrikesrådet Jarring i korthet sammanfattade vad som förevarit i Wallenberg-affären under den svenska regeringsdelegationens besök i Moskva. Herr Jarring framhöll, att statsministern inlagt den allra största energi på att få Wallenberg-affären upptagen vid förhandlingarna. Därefter redogjordes i stora drag för gången i det första plenarsammanträdet fredagen den 30 mars, varvid Jarring betonade att Wallenberg-frågan upptagits på ett tidigt stadium. Därvid hade herrar Hrusjtjov, Bulganin och Molotov intagit en helt avvisande hållning, men efter det att statsministern - samt även statsrådet Hedlund - vid upprepade tillfällen återkommit till ämnet, hade de tre sovjetledarna efter interna överläggningar vid förhandlingsbordet beslutat emottaga det material, som statsministern erbjöd dem för granskning. Herr Jarring framhöll, att det varit mycket sega förhandlingar innan statsminister Erlander och inrikesminister Hedlund kunde övertyga sovjetledarna om att detta ärende i Sverige tillmättes den största vikt. Härvid underströks även den roll herr Hedlund spelat för förhandlingsresultatet.

Därefter redogjorde herr Jarring för det första sammanträdet mellan utrikesminister Molotov och inrikesminis-

ter Hedlund, varvid han framhöll den seriösa och "kalla ämbetsmannastämning", som rått vid förhandlingarna med sovjetledarna. Det framhölls dock att vid det andra sammanträdet med utrikesminister Molotov den 3 april stämningen varit något mera lättad, och att de svenska förhandlarna fått intrycket, att ryssarna verkligen tagit fasta på det material som överlämnats, och att de skulle göra de mest minutiösa undersökningar.

Fru von Dardel tackade för redogörelsen och sade därefter, att hon och familjen blivit ytterst besvikna, då de tagit del av kommunikén efter förhandlingarna den 3 april.

Herr Jarring genmälde häremot, att förhandlingsläget vid kommunikéns avfattande varit sådant, att man på svensk sida bedömt det som viktigast att det i kommunikén över huvud taget kom med en punkt om Raoul Wallenberg. Han sade att ryssarna av prestigeskäl aldrig kunnat acceptera att i kommunikén omtala, att Wallenberg omhändertagits av sovjetiska trupper i Ungern. Formuleringen "den försvunne diplomaten" hade däremot varit acceptabel. Huvudsaken vore att punkten om Wallenberg verkligen kommit med. Förhandlingarna hade varit sådana att, då herr Jarring sammanträdde med vice utrikesminister Semjonov för redigering av kommunikén, den senare hade yrkat på att få se det svenska förslaget till kommuniké i sin helhet. Herr Jarring hade då sagt sig icke kunna diskutera kommunikén, innan han visste om sovjetiska vederbörande i princip vore beredda att intaga en punkt om Raoul Wallenberg. Först sedan Semjonov som sin personliga mening förklarat, att han ansåge det möjligt att en punkt om Wallenberg komme med, hade Jarring visat det svenska formuleringsförslaget om Wallenberg. Herr Jarring sade, att han, i händelse av ett avvisande av denna punkt, skulle ha sett sig nödsakad lämna sammanträdet. Härefter hade en detaljdiskussion om rena formuleringssynpunkter vidtagit. Herr Jarring framhöll återigen, att det väsentliga vore att Wallenberg kommit med i kommunikén. Som motivering för denna synpunkt betonades att utrikesdepartementet kände till att Pravda och Izvestija samt dessa tidningars lokala motsvarigheter i republikerna och delrepublikerna ansloges och lästes i samtliga fängelser och fångläger i Sovjetunionen. Det vore därför troligt att om Wallenberg befunne sig i något läger skulle han få del utav den svensk-ryska kommunikén, och då denna klart utsade, att därest Wallenberg skulle påträffas i Sovjet-

unionen han skulle hemsändas, så skulle icke Wallenberg tveka att ge sig till känna. Alla lägerchefer och fängelsepersonal skulle likaledes få veta, att en man vid namn Wallenberg vore fri att resa hem. Häremot genmälde herr Philipp med förbigående av herr Jarrings yttrande om att de ryska tidningarna lästes i fängelser och fångläger, att därest Wallenberg levde som en fri man i Sovjetunionen, så skulle han för länge sedan i likhet med vad andra frigivna och rymda fångar gjort ha kunnat taga kontakt med den svenska beskickningen i Moskva.

Härefter utspann sig en ganska livlig diskussion mellan herr Philipp och fru von Dardel angående sannolikheten av att Wallenberg befunne sig i frihet i Sovjetunionen. Såväl herr Philipps som fru von Dardels något förvirrade argumentering går knappast att återgiva.

Herr Jarring framhöll, att fältet för teoretiska spekulationer om Wallenbergs öde i Sovjetunionen vore ganska stort, men att det från den svenska regeringsdelegationens sida bedömts vara av yttersta vikt, att punkten om Wallenberg kommit med i den officiella kommunikén.

Häri instämde slutligen samtliga närvarande, varvid herr Philipp uttryckligen betonade, att det icke vore herr Jarring som haft ansvaret för förberedelserna i Wallenberg-ärendet vid Moskva-resan utan att han endast haft funktioner att fylla härutinnan under förhandlingarna i Moskva. Vad som tidigare förevarit i ärendet i Stockholm hade förre kabinettssekreteraren Lundberg ansvaret för.

Fru von Dardel uttalade som sin mening, att hon ansåge resultatet tämligen klent av förhandlingarna, och att hon själv trött att hennes son skulle återkommit samtidigt som regeringsdelegationen från Sovjetunionen. Fru von Dardel sade sig icke kunna förstå, att detta icke varit möjligt, då det enligt hennes mening funnes bevis för Raoul Wallenbergs vistelse i Sovjetunionen genom de ryska provokationer som förekommit.

Härefter upptog herr Philipp denna tråd och redogjorde i förvirrade ordalag för fallet Tolstoy samt sade, att detta

utgjorde "full bevisning" om Wallenbergs vistelse i rysk fångenskap. Philipp antydde ävenledes, att den svenske ministern i Wien för kabinettssekreteraren Lundberg på "heder och samvete" sagt sig vara övertygad om vissa andra ryska provokationer. Men allt detta kunde ju inte herr Jarring känna till, det var Lundberg som skött ärendet från utrikesdepartementets sida och Jarring hade endast blivit störd av förfrågningar på dagen och även nattetid av herr Philipp, då Lundberg icke varit närvarande. Härefter kom herr Philipp in på att det funnes ytterligare en provokatör, nämligen Thomsen (alias Grosheim-Krisko). Ett vilt orerande om "agenten Grosheim-Krisko" föranledde Jarring till en skärpt replik om att herr Philipp på sin tid varmt förordat att Thomsen skulle tagas på allvar och souslageras för sina bemödanden. Sin vana trogen undvek Philipp att ingå närmare härpå utan gick - även sin vana trogen - återigen till ett förvirrat angrepp. Hade icke herr Jarring begått den utomordentliga dumheten att utlåna en bok med utrikesdepartementets stämpel till herr Thomsen? Denna bok hade Thomsen triumferande visat för herr Philipp och framhållit, att detta vore bevis för hans goda förbindelser med utrikesdepartementet. Herr Jarring genmålde en aning sarkastiskt, att det stämde helt och fullt att han till Thomsen utlånat ett ryskt lexikon, då herr Thomsen sagt sig ha behov av detta vid uppteckningen av sin utsaga. Herr Philipp for ut temperamentsfullt med en replik riktad till de tack samma åhörarna överdirektören och fru von Dardel samt fru Bellander om att det vore ett ryskt lexikon, som herr Jarring haft oförsiktigheten att utlåna till herr Thomsen. Herr Jarring återförde samtalet till förnuftiga banor genom att avfärda herr Philipps uttalanden som nonsens. Vad de ryska eventuella provokationsavsikterna beträffade sade herr Jarring, att han icke kommit för att diskutera dessa utan för att redogöra för vad som förevarit i Moskva.

Herr Philipp instämde häruti och framhöll, att det var givetvis alldeles riktigt vad herr Jarring sade och uttryckte sin tacksamhet för Jarring insats i Moskva, men "var det inte i alla fall så, att herr Thomsen också hade velat låna en rysk skrivmaskin i utrikesdepartementet". Herr Jarring avbröt vidare samtal på denna bog med att avväpnande säga, att utrikesdepartementet inte hade någon rysk skrivmaskin att utlåna, och att det ryska lexikonet återställes av herr Thomsen dagen efter utlåandet. Herr Philipp tillskrev sig helt förtjänsten över denna "seger" över Thomsen, därför att det var

han - herr Philipp - som hade förmått herr Thomsen att återlämna lexikonet.

Efter herr Philipps något förvirrade inlägg sade fru Bellander, att detta samtalsämne knappast nu hörde till saken utan ville hon endast framhålla, att man vore tacksam för vad som gjorts i saken i Moskva. Av hennes yttrande framgick, att hon inte var helt tillfreds med herr Philipps irrelevanta argumentation.

Herr Philipp gav sig emellertid icke utan inledde en ny attack med att säga, att det var helt emot det "gentlemen's agreement", som ingåtts mellan familjen och dess representanter och utrikesdepartementet, att det vid förhandlingarna i Moskva överlämnats material till ryska vederbörande. Detta vore en "åsnespark" åt familjen och utrikesdepartementet vore ansvarigt för om överlämnandet av detta material, som ju innebure uppgifter om den senaste tidpunkt då vi hade kännedom om Wallenbergs vistelse i Sovjetunionen, skulle leda till att en dödsattest komme att överlämnas. Ansvaret fölle visserligen inte på herr Jarring utan på herr Lundberg, som herr Philipp sade uttryckligen hade lovat, att materialet icke skulle komma att överlämnas till ryska myndigheterna. Herr Lundberg hade under flera år använt denna argumentation om dödsattesten som motivering för att icke överlämna material till ryssarna, och nu hade detta ändå skett. Detta vore en åsnespark åt familjen, återupprepade herr Philipp, som samtidigt vilt orerade om att Lundberg ävenledes lovat att vid överlämnandet av den svenska noten den 9 mars utrikesminister Undén muntligen skulle framhålla för herr Rodionov, att därest icke Wallenberg-frågan finge en positiv lösning, en vitbok skulle komma att publiceras. Hade detta skett? Herr Philipp uttryckte sina farhågor för att detta icke skett. Materialet hade ju överlämnats trots att herr Lundberg utfäst sig att så icke skulle ske. Herr Jarring genmälde, att han icke kände till vad som i detta avseende förevarit tidigare, varvid herr Philipp återigen betonade, att det icke vore Jarring som hade ansvaret för vad som skett tidigare i ärendet och icke heller för vad som förevarit i Moskva, där herr Jarring ju endast spelat rådgivarens roll och statsministern haft ansvaret.

Under samtalets gång framhöll herr Jarring vid ett till-

fälle på en fråga av fru von Dardel, om han vid samtalen i Moskva fått den uppfattningen att de ryska ledarna kände till fallet Raoul Wallenberg, att han vore helt övertygad om att så vore fallet. Han ville emellertid betona, att han icke kunde bedöma om denna kunskap om Wallenberg endast hänförde sig till de samtal som tidigare ägt rum på högsta plan mellan svenska och ryska ledande personer. Det undandroge sig hans bedömande hur långt ned efterforskningarna efter Wallenberg skett inom den sovjetryska hierarkien. Härvid framhöll herr Jarring, att man icke finge bortse från att Sovjetunionen vore ett stort land med mer än 200 miljoner invånare och Sverige ett med 7 miljoner. Det var kanske icke så underligt om en svensk framstöt i Wallenberg-saken icke trängde igenom alla den sovjetryska förvaltningens skikt. Härpå svarade herr Philipp instämmande men genmälde, att det vore konstigt att icke de tidigare gjorda hemställningarna om undersökningar lett till något resultat. I det memorandum, som överlämnades den 29 september 1954 hade även visst bevismaterial överlämnats, bl.a. hade cellnumret så och så i Lefortovskaja-fängelset omnämnts. Fru von Dardel uttryckte sin förvåning över att denna undersökning icke lett till något resultat. Herr Philipp genmälde mot fru von Dardel, att det icke förvånade honom att det icke lett till något resultat, då man icke kunde vänta sig från en totalitär stat att den skulle utlämna något värdefullt, därest den icke finge någonting i gengäld därför. En orientalisk handlare ger icke bort någonting utan att få någonting i gengäld. Herr Jarring svarade härpå, att läget numera måhända vore annorlunda; ryssarna vore ju nu angelägnare om internationell goodwill - och Sverige vore i särskilt hög grad objekt för den ryska välviljan.

Slutligen sade herr Jarring, att han nu relaterat vad som förevarit i Moskva och detta vore ju anledningen till hans besök hos fru von Dardel. Han avslutade samtalet med att säga, att han gärna vore beredd att svara på eventuella frågor. Det visade sig emellertid att icke några frågor ställdes, men fru von Dardel framhöll, att nu måste man verkligen från svensk sida vidtaga någon rationell åtgärd för att påskynda den ryska reaktionen på det svenska materialet. Herr Philipp sade, att det alltid fanns möjligheter att skriva, varpå herr Jarring genmälde att opinionen vore fri. Fru von

Dardel sade därefter, att hon högst kunde tänka sig vänta fyra veckor efter kommunikéns utfärdande den 3 april, innan hon måste taga till orda. Hittills hade hon avvisat samtliga journalister och fotografer som velat tränga sig på henne för att få upplysningar. Mer än fyra veckor kunde hon icke tänka sig. Någoting måste göras.

Herr Jarring svarade, att han skulle framföra detta hennes önskemål till utrikesministern. Herr Philipp understödde fru von Dardel och framhöll samtidigt, att herr Jarring ju endast i detta fall vore en budbärare till utrikesministern och statsministern, samt att det vore på detta plan som eventuella åtgärder och beslut om tidsfristen skulle beslutas. Stats- och utrikesministrarna hade ansvaret.

Samtalet avslutades med att överdirektören och fru von Dardel tackade för att herr Jarring velat komma ut och lämna denna redogörelse.

Stockholm den 13 april 1956.

(Gunnar Lorentzon)

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

sjöborgsutredning

STOCKHOLM 14.4.56 19		
N:o 202	CHIFFER PUD	BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 20	MAL. Eu ^I

G

Svensk
Moskva

Edert ch. 250. Vi utgår ifrån att Ni har sagesmannens namn och blivande adress samt att vi underrättas härom och när han kan beräknas inträffa Västtyskland eller Berlin.

Cabinet

Rep. d. 14/4 kl. 11.55 af.

Avskrift.

"Senex"

Chauffören Hannu Valdemar Mäntynen, född 28/12 1922 i Kymi, hade, efter att ha varit på äventyr bl.a. i Sverige och Norge, i sällskap med en kamrat vid namn Aarne Vilho Torvinen (27.2.1922 i Raumo) den 17.10.1948 i Salla över-skridit finsk-ryska riksgränsen. De hade blivit transporte-rade till Petrosavodsk, där de i 14 månader suttit i rann-sakningsfängelse. Den 3.12.49 hade de meddelats, att de av den s.k. trojkan (vid NKVD i Moskva) antagligen för spiona-ge blivit dömda till 25 års frihetsstraff. Därefter hade de via fängelset i Vologda transporterats till fånglägret i Vorkuta, där de avtjänade sitt straff intill juli 1955, då de oförmodat fått order att göra sig klara för resa till hemlandet. De repatrierades den 8.8.1955.

Vid förhören har Mäntynen uppgivit, att han i Sovjet träffat endast tre finnar, men intet nämnt om svenskar eller andra "utlänningar", som han skulle sett eller hört om.

Efter det Mäntynen blivit ställd på fri fot, hade han av kommunisttidningen "Työkansan Sanomat" i Helsingfors intervjuats, varvid han på allt sätt prisade förhållandena i fånglägren i Sovjet. I en intervju av en borgerlig tid-ning i Åbo något senare var innehållet ungefär motsatsen.

Mäntynens uppgifter om sin vistelse i Sovjet har jäm-förts med uppgifterna av Torvinen, och kunna anses pålitliga. Men för övrigt kan man knappast sätta något värde på hans meddelanden.

9.4.56

TATSPOLISEN
Stockholm

16,4 1956

"Seker. Lomtzon
Kongl. Utrikesdepartementet
Honn. O. Danielsson, Stthn

Vidimeras:

Ruth Blomquist

☐ för yttrande	☐ för granskning	☐ för uppg. av förslag
☒ „ kännedom	☐ „ direkt besvarande	☐ „ föredragning
☐ „ attest	☐ enl. överenskommelse	☐ önskas åter
☐ „ åtgärd	☐ v. g. tala med mig	☒ önskas ej åter

570

57

16/4

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN

Bonn, p.t. Köln den 14 april 1956.
1 bil.

Broder,

:/.

Härmed ber jag få fästa uppmärksamheten på den i
urklipp bilagda artikeln i veckotidskriften Die Zeit
om fallet Raoul Wallenberg.

*Die Zeit
An Raoul*

Herr Utrikesrådet J a r r i n g ,
Stockholm.

Wer hat zuletzt Raoul

Schwedens zweiter Folke Bernadotte in

Nach Beendigung des Besuchs des schwedischen Ministerpräsidenten Erlander in Moskau veröffentlichte die *Prawda* auf ihrer ersten Seite als Absatz zehn des Schlusskommunikes über den Besuch folgenden Passus: „Von schwedischer Seite wurde darauf hingewiesen, welche große Bedeutung die Frage nach dem Schicksal des bei Kriegsende verschwundenen schwedischen Diplomaten Raoul Wallenberg für die schwedische Seite hat. Während der Gespräche (zwischen Erlander und Bulganin) übergab die schwedische Seite Material, Wallenberg betreffend, an die sowjetischen Stellen mit dem Ersuchen, dies zur Kenntnis zu nehmen und zu prüfen. Auf sowjetischer Seite erklärte man sich dazu bereit. Gleichzeitig wurde erklärt, daß Wallenberg, falls er sich in der Sowjetunion befinden sollte, selbstverständlich heimreisen dürfe. Mitteilungen über das Ergebnis der (sowjetischen) Untersuchung werden auf diplomatischem Wege mitgeteilt werden.“

Da das ganze Kommunique im sowjetischen Rundfunk verlesen wurde, gibt es heute sicher kaum einen Sowjetbürger, der nicht weiß, daß ein schwedischer Diplomat namens Wallenberg verschollen ist und gesucht wird. Das ist — wie man ohne Übertreibung sagen kann — der erste konkrete Erfolg der elf Jahre alten schwedischen Bemühungen, das Verschwinden Raoul Wallenbergs aus Budapest im Januar 1945 aufzuklären.

Wer war Raoul Wallenberg? Nur einmal bin ich ihm begegnet und unsere Unterhaltung — es war auf einer *Cocktailparty* in Stockholm — dauerte nur wenige Minuten. „Wallenberg“, stellte er sich vor, und meine erste Frage — er muß sie oft gehört haben — beantwortete er, bevor sie ganz ausgesprochen war. „Nein, mit Jakob und Markus bin ich nicht direkt verwandt.“ Jakob und Markus Wallenberg sind nämlich die bekanntesten schwedischen Träger des Namens oder sie waren es damals, denn heute denkt man in Schweden bei Nennung dieses Namens wohl ebensooft an Raoul. Mit seinen beiden — entfernten — Onkeln, den Großbankiers Jakob und Markus, hat der schlanke, dunkelhaarige Raoul weder die Millionen noch die äußere Erscheinung gemein.

Er war damals 32 Jahre alt und sein Beruf, bevor er Diplomat und Lebensretter wurde, war erst Architekt, dann Kaufmann.

Wie konnte es einem jungen, weder auf Abenteuer noch auf Ruhm erpichten schwedischen Geschäftsmann in den Sinn kommen, im März 1944 nach Budapest zu fahren, um Lebensretter für vom Vergasungstod bedrohte Juden zu spielen? Vielleicht war es die unnatürliche Ruhe und Geborgenheit des vom Kriege verschonten Stockholm, die Wallenberg bewog, augenblicklich ja zu sagen, als Schwedens Premierminister Per Albin Hanson und Außenminister Günther ihn fragten, ob er einen lebensgefährlichen und fast aussichtslosen Auftrag an der Schwedischen Gesandtschaft in Budapest übernehmen wolle.

Wallenberg durch die Kampflinie und eröffnete in der Benczurstraße 16 in Pest „Schwedens Gesandtschaft in dem von der Roten Armee befreiten Ungarn“. Schilder mit schwedischer und russischer Inschrift wurden angebracht und die schwedische Flagge gehißt. Als die Russen kamen, stellte sich Wallenberg als Chef dieser Gesandtschaft vor. Ein russischer Major befahl einem Unteroffizier und zwei Mann, das Gebäude zu bewachen. Zusammen mit seinem Privatsekretär Langfelder fuhr Wallenberg daraufhin in das Hauptquartier des kommandierenden russischen Generals in diesem Abschnitt, Tschernitschow. Dieser meldete in seinem Tagesbefehl vom 13. Januar, daß er den schwedischen *chargé d'affaires* in Pest „in Empfang genommen habe“. Erst am 17. Januar kehrte Wallenberg aus Tschernitschows Hauptquartier in seine provisorische Gesandtschaft in der Benczurstraße zurück. In seiner Begleitung befanden sich Beamte des NKWD, die ihm nur erlaubten, einige Koffer abzuholen. Gleich darauf fuhr Wallenberg in Begleitung derselben NKWD-Beamten in sein früheres Hauptquartier in der Tatrastraße. Wallenberg durfte das Haus aber nicht betreten, sondern sich nur auf der Straße mit zwei seiner Angestellten unterhalten. Er erzählte ihnen, daß er und Langfelder gut behandelt würden, daß sie sich aber nicht mehr frei bewegen dürften. Als Aufenthalt für ihnen ein vom NKWD bewachtes Haus zugewiesen worden. Er werde jetzt ins Hauptquartier von Michail Malinowski in Debrétschin, 200 Kilometer östlich von Budapest, fahren. „Ob ich als Gefangener oder als Gast fahre, weiß ich nicht“, waren seine letzten Worte. Begleitet von Militärpolizei verschwand sein Auto in Richtung Osten. Seitdem hat kein Schwede ihn mehr gesehen.

Madame Kollontay, die damalige sowjetische Gesandtin in Stockholm, erklärte, Raoul Wallenberg sei von der Roten Armee „gerettet“ worden, und

Freud
Freud 14.4.56
in K. 14/4

rüher
 ihren
 M.

Wallenberg gesehen?

sowjetischen Gefängnissen verschollen

eine ähnliche Mitteilung erhielt Schwedens Gesandtschaft in Moskau. Bald darauf aber teilte der damalige stellvertretende sowjetische Außenminister Dekanasow (inzwischen als „Berija-Mann“ erschossen) dem schwedischen Gesandten in Moskau, Söderblom, mit, Wallenberg sei am 17. Januar 1945 auf der Fahrt von Budapest nach Debretschin „spurlos verschwunden“.

Die erste, wenn auch nicht amtliche Widerlegung dieser Behauptung ist die Aussage eines Ungarn, der später nach dem Westen floh: „Ich und mein Freund Dr. X. (die Namen beider Ungarn sind der schwedischen Regierung bekannt, werden aber mit Rücksicht auf die noch in Budapest lebenden Verwandten nicht veröffentlicht) sahen Raoul Wallenberg am 7. Februar in Begleitung einer russischen Wache in Budapest. Anfang März (nachdem ich selber verhaftet worden war) sah ich ihn mit einem Wachsoldaten auf dem Korridor des NKWD-Gefängnisses in Budapest... Im Februar 1947 wurde ich wieder verhaftet. Beim Verhör fragte man mich, was ich von Wallenberg wisse. Ich sollte bezeugen, daß er amerikanischer Spion und seine humanitäre Tätigkeit nur Camouflage sei.“

Die Spur verliert sich

Der italienische Diplomat Claudio de Mohr, der bis 1952 in der Sowjetunion interniert war, erklärte, Wallenberg sei 1948 sein Zellennachbar in dem „trostlosesten, schmutzigsten und widerlichsten aller Sowjetgefängnisse“, dem *Lefertowskaja*-Gefängnis in Moskau, gewesen. In der Nacht vom 20. zum 21. April jenes Jahres sei Wallenberg in die Zelle 151 eingeliefert worden. Durch Klopfzeichen habe er (de Mohr) mit dem schwedischen Diplomaten jahrelang in Verbindung gestanden. In der gleichen Zelle wie Wallenberg habe sich ein deutscher Diplomat namens Rödel befunden.

Die letzten Nachrichten über Wallenberg stam-

men aus dem Jahre 1953, sind aber weniger präzise als die Angaben de Mohrs. Nach Aussagen eines Finnländers und eines estnischen Architekten, beide aus sowjetischen Straflagern entlassen und heute in Schweden lebend, scheinen das Zellengefängnis von Wladimirsk und das *Taisched*-Gefängnis in Zentralasien, die nächsten Stationen auf dem Leidensweg Wallenbergs gewesen zu sein.

Warum wurde Wallenberg nicht aus den Gefängnissen in eines der Straflagern übergeführt? Weigerte er sich trotz jahrelanger Verhöre, das „Geständnis“ abzulegen, das bei der NKWD der „Passierschein“ vom Gefängnis ins Lager ist, oder hielten ihn die Sowjets für zu wichtig, um ihn mit anderen Gefangenen zusammenzubringen? Es ist bekannt, daß sowohl Jakob wie Markus Wallenberg während des Krieges Friedensführer deutscher Hitler-Gegner nach London weitergeleitet haben, und vielleicht macht das den Neffen Raoul — obwohl er mit diesen Dingen nicht das mindeste zu tun hatte, in Moskaus Augen verdächtig. Auskunft über diese oder andere Fragen hat Moskau nie gegeben, sondern sich darauf beschränkt, zu erklären, Wallenberg sei „wahrscheinlich schon in Budapest umgekommen“. Vielleicht sei er mit dem Auto verunglückt, vielleicht auch von Raubmördern oder Pfeilkreuzlern umgebracht worden.

Ob Raoul Wallenberg heute noch lebt, weiß diesseits des Eisernen Vorhangs niemand. Aber wir wissen genug von ihm, um auf ihn stolz zu sein. Er gehört nicht nur Schweden, sondern allen, denen das Wort Menschlichkeit mehr ist als eine leere Phrase. In anderer Form aber mit der gleichen Hingabe wie sein Landsmann, der „Königsneffe“ Folke Bernadotte, stand der „Bankiersneffe“ Raoul Wallenberg im Dienst der Menschlichkeit. Graf Bernadotte zahlte dafür mit seinem Leben; den vollen Umfang des Einsatzes von Raoul Wallenberg kennen wir noch nicht.

Gösta von Uexküll

Lagen der Hilfe am meisten bedürftigen, den Schutz-
 lossten der Schutzlosen, den zur „Ausrötung“ vor-
 gesehenen Juden, war ein
 heller Stern aufgegangen.
 Und dieser Stern hieß

vom Kriege verschonten Stockholm, die Wallenberg bewog, augenblicklich ja zu sagen, als Schwedens Premierminister Per Albin Hanson und Außenminister Günther ihn fragten, ob er einen lebensgefährlichen und fast aussichtslosen Auftrag an der Schwedischen Gesandtschaft in Budapest übernehmen wolle.

Mit einem regulären schwedischen Diplomatenpaß und einem Rucksack als Diplomatengepäck reiste Wallenberg im Juli 1944 nach Ungarn. Über die Gefährlichkeit seiner Mission war er sich völlig im klaren. Was ihn anspornte, sich ihr mit ganzer Kraft und Energie zu widmen, waren sein persönlicher Mut, seine Selbstlosigkeit und seine tiefe brennende Empörung über die barbarische Hetzjagd auf Juden. Mit fanatischem Eifer, aber auch mit Umsicht und Berechnung ging er sogleich ans Werk. Er bestach die Pfeilkreuzler oder drohte ihnen mit internationalen Verwicklungen. Er teilte Lebensmittel aus und sorgte dafür, daß die Schwedische Gesandtschaft in Budapest bald zum Mittelpunkt der fast schon erloschenen Lebenshoffnungen unzähliger Juden wurde. Denen, die in diesen Tagen der Hilfe am meisten bedurften, den Schutzlosen der Schutzlosen, den zur „Ausrottung“ vorgesehenen Juden, war ein heller Stern aufgegangen. Und dieser Stern hieß Raoul Wallenberg.

Zu Besuch in Bonn...

Diplomaten alter Schule müssen die Haare zu Berge gestanden haben angesichts der Unbekümmertheit, mit der der junge Schwede sich über alle Regeln diplomatischer Korrektheit hinwegsetzte; aber sowohl der schwedische Gesandte Danielsson wie dessen rechte Hand, Lektor Langlet, halfen Wallenberg nach besten Kräften. Wallenberg fabrizierte sogenannte Schutzpässe, die dem Inhaber auf Grund von Angaben, die in der Eile niemand nachprüfen konnte und auch gar nicht nachprüfen

wollte, schwedische Verwandte und sonstige Beziehungen, und damit das Recht, nach Schweden auszuwandern, bescheinigten. Ein solches Papier bedeutete für ungarische Juden die Lebensrettung. Viele Tausende von Schutzpässen wurden ausgestellt und ihre Inhaber in rasch eingerichteten Heimn bis zum Abtransport nach Schweden untergebracht. Diese Heimn standen unter dem Schutz der schwedischen Regierung und des schwedischen Roten Kreuzes. In Wahrheit bestand dieser Schutz jedoch in wenig mehr als den an die Tür gemalten Schildern und Inschriften und der Wachsamkeit Wallenbergs.

Gefangener oder Gast?

Eine Möglichkeit, die Inhaber von „Schwedenspässen“ mit Gewalt zu schützen, hatte er nicht. Oft genug brachen Pfeilkreuzler in die Heimn ein, aber ebensooft holte Wallenberg seine Schützlinge aus Zügen heraus, die schon auf den Bahnhöfen bereitstanden — zur Abfahrt in den Tod. Er hätte gern alle gerettet, aber der Moloch des nazistischen Rassenwahns schrie ständig nach neuen Opfern, und Wallenberg mußte täglich damit rechnen, von den Priestern dieses Molochs, den SS-Leuten und Pfeilkreuzlern, beseitigt zu werden. Mehrere Male entging er mit knapper Not Mordanschlägen, und man muß es überhaupt als ein Wunder bezeichnen, daß man ihn so lange gewähren ließ. War es ein letzter Rest von Achtung vor dem Roten Kreuz, dem Zeichen der Barmherzigkeit, war es Rücksicht auf das blau-gelbe Hoheitszeichen Schwedens, oder waren es der persönliche Mut und der persönliche Schutzengel Wallenbergs, die ihn und sein Werk beschützten?

Am 10. Januar 1945 verließ ihn der Schutzengel, und es begann das Martyrium. An diesem Tag ging

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN

etterforskning av Scheuer.
155 B. 9.3.56.

Wien den 14 april 1956.

Nr 232. 2 bil.

HP 1. Strängt förtrolig.

*Scheuer ✓
Huber ✓*

g

Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

./.

Härmed får jag vördsamt insända tvenne promemorior över samtal dels med Ernst Huber och fru Hedwig Rodler, dels med överstelöjtnant Tarbuk-Sensenhorst och överste Fritz Baur rörande Oberleutnant Scheuer. Såsom därav framgår, hava dessa samtal icke lett till något positivt resultat.

Beskickningen avvaktar tills vidare den fullständiga förteckning över Rodlers stab, som herrar Tarbuk och Baur utlovat, ävensom resultatet av de eventuella förfrågningar, som göras hos de i Tyskland bosatta personer, vars adresser fru Rodler lämnat.

Per Anger

Per Anger

Strängt förtrolig.

P. M.

angående samtal den 12 april med Ernst Huber och fru Hedwig Rodler.

Eftersom Ernst Huber under kriget tjänstgjorde som telegrafist vid en Abwehr-avdelning i Rumänien och vid några tillfällen besökte Bukarest, uppsökte jag honom för att höra, om han kunde lämna någon ledtråd för efterforskningarna av Oberleutnant Scheuer. Det visade sig, att Huber hade känt överste Rodler och stod i kontakt med dennes maka, fru Hedwig Rodler, vars adress han lämnade mig. Jag har således icke behövt taga kontakt med inrikesministeriet för att få denna adress.

Huber kunde däremot icke erinra sig någon person, på vilken beskrivningen av Scheuer kunde stämma. Under samtals gång började det visserligen föresväva honom, att mot slutet av Rodlers tjänstgöringstid i Bukarest, d.v.s. i början av år 1944, en officer i tyska flygvapnet kommenderats till Bukarest, vilken hade något med en bokhandel att göra. Det är dock mycket möjligt, att Huber suggererats av de uppgifter jag lämnade. Något ytterligare om nämnda officer kunde han icke erinra sig.

Huber rådde mig vidare att tala med överstelöjtnant Robert Tarbuk-Sensenhorst samt Rodlers efterträdare som chef för Abwehrstelle Bukarest, överste Baur i Linz.

Fru Hedwig Rodler, Oberwiederstrasse 3, Wien XVII, visade sig vara en fin och älskvärd gammal dam, som beredvilligt gav mig alla de upplysningar hon hade. Hon kunde icke ge mig någon ledning beträffande Scheuer men framhöll, att hon

aldrig besökt sin make i Bukarest och därför först efter kriget hade lärt känna några av hans medarbetare. Hon gav mig följande adresser på personer, som arbetat under Rodler i Bukarest:

f.d. majoren i tyska flygvapnet Rudolf Montfort,
Alsterkamp 12/1, Hamburg 13,
fröken Lisa Oldenburg, Otto Strasse 15/3, Berlin N.W.87,
fröken Juliana Morawits, Strudener Weg 31, Köln-Dellbrück,
och
fröken Margarete Zowalla, Bechhofen-Gatzenfelden 19
über Ansbach.

Hon gav mig också adressen till Rodlers efterträdare i Bukarest, överste Baur, bosatt i Linz.

Om sin man berättade fru Rodler följande. Överste Erich Rodler hade tjänstgjort som chef för Abwehrstelle Bukarest till i april 1944, då han fick lämna denna post och demobiliserades, "enär han icke var nazist". Han hade med sin make slagit sig ner i Eggenburg bei Horn i Österrike. På våren 1947 hade han utsatts för ett njurlidande. Han hade ordnat för en operation och avsikten var, att han den 7 maj skulle intagas på sjukhus i Wien. Den 4 maj blev han emellertid uppkallad till den ryska kommandanturen i Eggenburg för ett förhör, varifrån han aldrig återvände. Sedan den dagen saknade fru Rodler säkra upplysningar om hans öde. Hon hade vänt sig till kommandanturen i Eggenburg, som blott hänvisade henne till det österrikiska gendarmeriet. Något senare vände hon sig till en högre sovjet-rysk instans, som rådde henne att inlämna en nådeansökan. Denna ansökan återsändes emellertid senare med meddelandet, att den icke komme att föranleda någon åtgärd. Fru Rodler hade gjort allt för att efterforska sin make - bl.a. hade ordföranden i österrikiska Röda Korset vid sitt Moskvabesök hösten 1955 särskilt tagit upp detta fall - men allt hade varit förgäves. Visserligen hade överstelöjtnant Tarbuk-Sensenhorst berättat, att han i Lemberg hört, att Rodler strax efter ankomsten dit skulle ha avlidit men Tarbuk hade icke kunnat minnas, vem som hade sagt honom detta. Fru Rodler led uppenbarligen mycket svårt under ovissheten om sin mans öde och hon besvor mig att meddela henne, därest svenska myndigheter skulle erfara något i saken.

Jag har även frågat Richard Gamillschegg (615 B. 20.9.55)

som visserligen tjänstgjorde i Abwehr-organisationen i Wien men vid flera tillfällen gjorde tjänsteresor till Bukarest och stod i kontakt med överste Rodler. Gamillschegg kunde emellertid icke giva någon ledtråd beträffande Scheuer.

Wien den 13 april 1956.

Erik Braunerhielm

(Erik Braunerhielm)

Strängt förtrolig.

P. M.

angående samtal den 14 april med f.d. överstelöjtnant Robert Tarbuk-Sensenhorst och översten Fritz Baur.

Överstelöjtnant Tarbuk-Sensenhorst (585 B. 6.9.55) tjänstgjorde tillfälligt vid Abwehrstelle Bukarest den 1 januari till den 15 maj 1944.

Överste Fritz Baur, Betlehemstrasse 1 A, Linz, kom 1940 till Bukarest som medlem av den s.k. Heeresmission. Från 1942 till hösten 1943 tjänstgjorde han i Ryssland men återkom sedan till Bukarest och blev som efterträdare till Rodler chef för Abwehr därstädes. I augusti 1944 återgick han till Heeresmission. Han har aldrig varit i fångenskap.

Jag träffade båda herrarna tillsammans och genomgick i detalj med dem de uppgifter jag hade om Scheuer. Trots att de noga tänkte efter, kunde de icke påminna sig någon person, som kunde vara identisk med den man vi söka. De gävo mig namnen på några österrikare, som varit medlemmar av Rodlers stab, nämligen följande:

dr Staaf, förutvarande tjänsteman i tyska riksbanken, numera avliden,

dr Richter (ej att förväxla med polisattachén Richter), Rodlers adjutant, sannolikt avliden under fångenskap i Sovjetunionen. Måkan bor i Wien VIII., Albertgasse 8,

dr Bösch, arbetar på Schwechaterbryggeriet, var ej i fångenskap, vet troligtvis föga,

dr Ockermüller i Länderbank, var Oberleutnant, låg sjuk i höftskada i Bukarest vid ryssarnas intåg, satt hela tiden fängslad i Bukarest och släpptes redan 1946, misstänkes vara politiskt otillförlitlig,

Kapitän Alfons von Weiss, var fången i Sovjetunionen men torde numera ha återkommit till Wien, hans närmare omständigheter obekanta,

Udo Waldegg, tolk hos Rodler, återkom till Österrike redan 1944, möjligen politiskt otillförlitlig.

Herrar Tarbuk och Baur lovade att tillsammans uppätta och sända mig en förteckning över så många medlemmar av Rodlers stab, som de kunde erinra sig.

Överste Baur framhöll, att det knappast vore troligt, att en person, född 1895, hade så låg rang som "Oberleutnant", såvida han icke vore "Sonderführer". Någon sådan, vars data stämma med Scheuers, kunde han icke erinra sig. Han påpekade, att det kanske icke vore omöjligt, att Scheuer tjänstgjort i den tyska Sicherheitsdienst och samarbetat med Rodlers stab. Om personalen vid Sicherheitsdienst borde polisattachén Richter och dennes medarbetare, dr Joachim Vorwerk, Loogestieg 17, Hamburg 20, kunna lämna upplysningar.

Wien den 14 april 1956.

Erik Braunerhielm

(Erik Braunerhielm)

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN

vittnesprotokoll.

Kid tapp v 58/233 16/4 v
Wien den 14 april 1956.

Nr 233. 1 bil.

HP 1. Strängt förtrolig.

g

Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

.1.
(i spec. papper
g. utskrift)
Härmed får jag vördsamt insända ett av Richard
Gamillschegg undertecknat och vederbörligen legaliserat
protokoll över dennes vittnesberättelse om sin fångenskap
i Sovjetunionen.

Per Anger

Per Anger

Huber

Wien 13/4 - 56

Ich Unterfertiger, Richard Camillschegg, z.Zt. wohnhaft in Wien IV., Paulanergasse 4, erkläre hierdurch, in Bestätigung und Ergänzung schon früher gemachter Angaben, Folgendes und bin, wann immer bereit, dieses vor Gericht oder vor jedweder Behörde unter Eid zu bestätigen:

Ich war gegen Ende des Krieges Major in der deutschen Abwehr in Wien. Am 27. Juli 1948 wurde ich von den Russen in Kreidewerk Millendorf, Burgenland, verhaftet und nach Baden geführt, wo ich von einem Militärgericht wegen Spionage zu 25 Jahren Arbeitslager verurteilt wurde. Im Dezember 1948 wurde ich nach Neunkirchen und von dort im Mai 1949 über Lemberg nach Potan gebracht. Bis etwa April 1952 sass ich im Lager Nr. 2 oder 13 in sogenannten Mordova-Gebiet in der Nähe von Potna. Anschliessend wurde ich über Magnetigorsk nach Verchne Uralsk transportiert, wo ich am 7. Mai 1952 ankam. Im Mai 1954 wurde ich in das Wladimir-Gefängnis überführt und dort bin ich bis zu meiner Freilassung im April 1955 verblieben.

Unter den Mitgefangenen in Wladimir befand sich Ernst Huber, der Funker im Grade eines Obergefreiten in meiner Abwehr-Abteilung tätig und oft in Rumänien war.

Huber ist der Sohn eines österreichischen Generals der ein bekannter Taktiklehrer in der Kriegsschule war. Als ich Huber als Funker in meine Abwehr-Abteilung zugeteilt bekam, betrachtete ich ihn eigentlich nie als Obergefrei-

ten, sondern lediglich als Sohn von General Huber, und wir waren Freunde schon während dieser Zeit.

Huber ist in Rumänien gefangen genommen worden und hatte sich seitdem in den Moskauer-Gefängnissen Lefortovskaja, Lubjanka und Butirka aufgehalten. Er ist zu 25 Jahren wegen Spionage verurteilt worden. Bis gegen 1954 ist Huber mit einem mexikanischen Staatsbürger zusammen eingesperrt gewesen.

Huber erzählte mir, dass er mit einem Mann zusammen gegessen hatte, der Chauffeur eines schwedischen Diplomaten in Budapest gewesen wäre, welcher nach Budapest gekommen war um die dortigen Juden vor Verfolgung zu retten. Dieser Chauffeur war eigentlich Ingenieur einer Maschinenfabrik (oder dergleichen). Der schwedische Diplomat und sein Chauffeur sind verhaftet worden, als sie den Russen entgegengefahren sind.

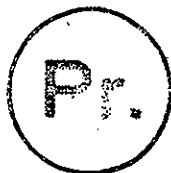
Wien, den 13. April 1956

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN

Bonn, p.t. Köln den 9 april 1956.

1 bil.

Pr. chefen G
Sundfeldt R
Eller Dampgen fr
Sundfeldt 23/4-56

268
18.4. 56

P 2 Evt

Pr.

Broder,

Härmed ber jag få fästa uppmärksamheten på den i
Frankfurter Allgemeine Zeitung den 7 april införda artikeln
från Stockholm under rubriken "Suche nach Wallenberg", sig-
nerad "hm".

Vem är manne denne korrespondent, som låter sin
artikel sluta med det besynnerliga meddelandet, att "sven-
ska regeringen ej trott på de officiella ryska bedyrandena,
att Wallenberg hade behandlats som spion och vore död", en
version, som mig veterligen är alldeles ny och förefaller
vara helt gripen ur luften?

Är frågan
K. A. Dampgen

Herr Byråchefen Blacklund,
Stockholm.

Frankfurter Allgemeine Zeitung - 7 april 1956.

Suche nach Wallenberg

hm. Stockholm, Anfang April

Die sowjetische Regierung hat auch in den Verhandlungen mit dem Ministerpräsidenten Erlander die bewußt freundschaftliche Politik fortgesetzt, deren sie sich seit etwa einem Jahr Skandinavien gegenüber befleißigt. Sie hat auch in der peinlichsten Frage, die das Verhältnis zwischen Schweden und der Sowjetunion seit dem Kriege belastet hat, Entgegenkommen gezeigt und versprochen, nach dem verschwundenen schwedischen Diplomaten Raoul Wallenberg zu suchen.

Wallenberg, Sproß der mächtigen Bankfamilie Wallenberg in Stockholm, war nicht Berufsdiplomat. 1943 bat der damalige schwedische Gesandte in Budapest seine Regierung um Unterstützung, um den bedrohten Juden in Ungarn helfen zu können. Man hatte es erreicht, daß Juden, die familiäre Beziehungen zu Schweden hatten, nicht von den antisemitischen Gesetzen betroffen wurden. Da die Verwirklichung dieser Abmachung nur sehr schleppend vor sich ging, wurde Wallenberg als Diplomat und Bevollmächtigter des Schwedischen Roten Kreuzes nach Budapest geschickt. Er legte die Abmachungen sehr weitgehend aus und erklärte jeden, der nur irgendeine Beziehung zu Schweden glaubhaft machen konnte, zum „schwedischen Juden“. Auf diese Weise und durch andere Maßnahmen soll er 13 000 Juden gerettet haben.

Dann kamen die sowjetischen Truppen. Wallenberg wurde von Marschall Wassilewskij ins Hauptquartier eingeladen. Er wurde noch einmal in Budapest gesehen, dann hörte man nichts mehr von ihm. Die schwedische Regierung hat jedoch den offiziellen russischen Versicherungen, Wallenberg sei als Spion behandelt worden und tot, nicht geglaubt.

18/4 N
Bonn den 16 april 1956.

Förtroligt 1 bil.

9

Broder,

./.
Åberopande vårt telefonsamtal idag ber jag härmed få översända en förteckning över de 68 Heimkehrer från Swerdlowsk-lägrät som efter cirka fyra månaders vistelse i genomgångslägrät Bautzen i östzonen anlände till Friedland den 14 innevarande april. Som synes är det så gott som uteslutande fråga om före detta militärer.

Som jag nämnde för Dig uppgav von Rosen när jag anlände till Friedland, att han utfrågat samtliga kollektivt om de under sin vistelse i Ryssland hört något om en svensk. von Rosen hade emellertid icke fått någon som helst positiv reaktion på denna fråga. Jag utfrågade själv en del men med samma magra resultat.

Enligt utsagor av de Heimkehrer som anlände till Friedland i lördags tror man sig veta att ytterligare ett femtiotal tyska krigsfångar för närvarande befinner sig i Bautzen. Några uppgifter förelåg emellertid icke om eller när dessa vore att vänta tillbaka.

Den fullständiga listan över de Heimkehrer, som i lördags anlände till Berlin hoppas jag kunna sända en av de närmaste dagarna. von Rosen lovade att tillställa mig ett exemplar därav för Din räkning, så snart han fått närmare uppgifter från Berlin.

Hälsiga hälsningar
Din älsk.
Fredrik Bergensträhle

Herr Sekreterare G. Lorentzon
S t o c k h o l m

Fredrik Bergensträhle
(Fredrik Bergensträhle)

CT

N a m e n t l i c h e L i s t e

E/35/55

der am 14. 4.1956 in Friedland registrierten Russland-Heimkehrer aus der
Lagergruppe Swerdlowsk über Bautzen
(N i c h t a m n e s t i e r t e)
(Nach der Abfertigung)

Lfd. Nr.	N a m e	Vorname	Geb.Dat.	Dienstgrad Beruf	Ort der Wohnsitznahme
1	V Albrecht	Emil	16.10.21	Ob.Gefreit.	Hamburg-Wandsbek, Kellok- str. 91
2	V Birk	Wolfgang	1. 9.26	Melker Soldat	Frankfurt/Main, Wittels- bacher Allee
3	F Bläss	Gustav	12. 9.95	Schüler Feldwebel	Bad Waldliesborn
4	Bogateck	Erich	12. 3.14	Arbeiter Unteroffz.	Hamburg, Pfennigsbusch Nr. 16
5	F Conrad	Alfred	1. 9.21	Kraftfahr. Soldat	Hanau, Cranachstr. 1-5
6	F Conrad	Fred .	24. 3.19	—	Frankfurt/M., Zeppelin Allee 50
7	V Demozenko	Adolf	15. 2.02	H-Sturmführ. Akt.Offizier	Korbach/Hess., Markher- breite 31
8	Dombrowski	Rolf	4. 3.16	Ob.Gefreiter Landwirt	Siegen i.W., Löhrstr.22
9	V Dunaiski	Alexander	4. 3.96	Feldwebel Friseur	Polling Obb., Kr.Mühldorf Einöde Burgthal
10	V Eichelmann	Paul	27. 8.20	U-Scharf. Kraftfahrer	Herten-Distel, Reitkamp- str. Nr. 7
11	V Engelhardt	Günther	10. 1.98	Ob.Gefreit. Schuhmacher	Osnabrück, Schnatgang 67
12	V Farchmin	Kurt	9. 1.23	Oberst Akt.Offz.	Oldenburg i.O., Schulweg Nr.
13	V Frankenstein	Albert	28.11.01	Obergefreit. Bürom.Mechan.	Hohenbostel Kr.Hannover, Am Deister
14	F Fröbisch	Kurt	24. 2.15	Oberleutn. Gend.Beamter	Durmshheim/Baden, Dur- lacher Str. 12
15	F Göhler	Otto	14.12.19	Ob.Feldwebel Bäcker/Schupo	München, Zeppelinstr.16
16	V Gollub	Paul	7. 8.20	Ob.Gefreiter Sattler	Ladbergen i.W., Hölterstr. Nr. 3 a
17	V Gottschlich	Richard	13. 2.13	Schmied Feldwebel	Bigge a.d.Ruhr,
18	F Graf	Ernst	17. 1.23	Fleischer Ob.Gefreiter	Weisweiler b.Eschweiler Hauptstr. 2
19	F Guth	Gerhard	22.11.20	Schweisser Ob.Gefreiter	Bad Waldliesborn
20	F Hasbach	Hans	27. 5.07	Modelltischler Sonderführ.Z	Hannover, Ellernstr.10
21	V Hein	Friedrich	27. 4.10	Ingenieur Rottenführ.	Stade, Heiderboecker Weg 20/14
22	F Hildesheim	Max	27. 2.05	Zimmermann Oberstleutn.	Laatzen b. Hannover, Hildesheimer Str. 1/34
23	V Holländer	Heinz	30. 3.23	Akt.Offizier Rottenführer	Hardeggen 278 Kr.
24	Hübner	Werner	9.12.08	Gärtner Oberstltn.i.G.	Northeim
25	V Jendricke	Otto	13. 5.24	Akt.Offizier Unteroffizier	Grone, Mühlenweg 6
				Fleischer	Kr. Göttingen

26	Jeske	Hermann	11. 1.23	Rottenführer	Lessel Kr. Verden/Aller
27	Keiser	Wilhelm	26.11.14	Landarbeiter	
28	Kess	Kurt	1. 4.09	Obergefreit.	Oberhausen-Sterkrade, H
29	F Keteler	Wilhelm	16.10.00	Bergmann	Hirschstr. 18
30	F Knittel	Gert	2. 3.24	Gefreiter	Coburg, Seidmannsdorfer
31	V Krause	Herbert	6. 2.13	Weichensteller	Str. 129
32	F Krickau	Kurt	12.12.14	Oberleutn. D. Gend.	-Hamburg-Schnellsen,
33	V Kruhl	Alfred	3. 7.17	Gend. Bez. Oberl.	Schluffszimmererweg 3
34	V Kühn	Max	25. 7.12	Soldat	Bad Waldliesborn
35	V Mainusch	Franz	4.12.07	Mützenmacher	
36	V Major	Georg	29. 7.21	Feldwebel	Ihme-Roloven-Hannover-
37	F Mathies	Karl-Heinz	30. 5.24	Sparkassenang.	Land
38	V Mauer	Franz	3. 7.21	Schirrmeister	Krefeld, Strasse unbek.
39	F Michalk	Erich	13. 2.23	Dek. Maler/Fahrlehr.	
40	F Mieckley	Ernst	11. 7.22	Unteroffizier	Halter b. Visbek, Kr.
41	F Misch	Willy	24. 3.15	Landwirt	Vechta/Oldenburg
42	V Pyttlik	Silve-ster	31.12.97	Ob.-Sturmbannf.	Bad Waldliesborn
43	Reichel	Peter-Hugo	15. 6.14	Akt. Offiz.	
44	F Rössler	Richard	10. 8.11	Unteroffizier	Essen-Borbeck, Schiller-
45	Ruch	Hermann	8. 2.13	Führunternehmer	Parz 200
46	V Saliger	Hermann	13. 2.27	Unteroffizier	Melle, Bahnhofstr. 5
47	F Sinz	Richard	27. 2.93	Kfm. Angestellt.	b. Osnabrück
48	F Schadeck	Werner	1. 7.23	Gefreiter	Dransfeld, Schwarze
49	V Schäpe	Klaus-Dieter	4.7.22	Sturmmann	Str. 158 a b. Hann.-Münd.
50	F Schlittchen	Wilhelm	17.10.04	Fassbinder	Waldstetten-Heubelsburg,
51	Schütt	Walter	31.12.20	Obergefreiter	Kr. Günzburg/Bay.
52	F Schulze	Fritz	1. 9.20	Landwirt	Bad Waldliesborn
53	V Stein	Erwin	8. 8.18	Gefreiter	Regensburg, Landhuter
54	F Stümke	Erich	16. 8.04	Masch. Schloss.	Str. 74/38
55	Tietz	Gerhard	21.12.15	Ob. Wachtmeister	Stuttgart üb. Arbeits-
				Maler	ministerium
				Internierter	Bad Waldliesborn
				Kfm. Angestellt.	
				Oberfeldwebel	Sand Nr. 5 b. Kassel
				Tischler	
				Leutnant	Bielerfeld, Schildescher-
				Handl. Gehilf.	Str. 35
				Feldwebel	Celle, Bernstorfer Str. 35
				Berufssoldat	
				Soldat	Frankfurt/M., -West 13
				Baumasch. Schl.	Biegweg 13 r
				Oberst	Boll, Kr. Göppingen Württ.
				Akt. Soldat	Ob. Badstr. 315
				Unteroffizier	Einfeld, Holst., Fritz
					Reuterstr. 41
				Obergefreit.	Gelsenkirchen-Buer,
				Kaufmann	Darderheide 16
				Rev. Oberwachtm.	Essen, Berswortschanze
				Maurer	Nr. 9
				Unteroffizier	Braunschweig-Lehndorf,
				Schmied	Kl. Str. 5
				Ob. Gefreiter	Wickrathberg/Niederrh.
				Sattler	Beckrath Str. 123
				Ob. Gefreiter	Düsseldorf, Flurstr. 47
				Arbeiter	
				Poliz. Beamt.	Oberndorf Kr. Land-Hadeln
				Elektriker	
				Stabsgefreiter	Stuttgart üb. Arbeits-
				Klempn.-Rohrleg.	ministerium

56 F Treysse	Walter	30. 9.19	Unteroffizier	Stuttgart üb. Arbeits-
57 Trümper	Ernst	26. 6.03	Maler	ministerium
58 V Uhrich	Reinhold	9. 8.21	Gefreiter	Hamburg-Volksdorf, v.
59 V Urban	Franz	3. 8.19	Gewerbeoberlehr.	Ohlendorfstr. 12
60 F Veitel	Joachim	23. 7.20	Untersturmführ.	Lübeck, Dorotheenstr.22
61 F Voigt	Werner	30. 6.20	Obergefreiter	Gross-Waingarten, Nr.40
62 F Vollrath	Otto	15. 8.09	Masch.Schloss.	Kr.Schwabach/Bay.
63 F Vorweg	Gerhard	17.10.06	Gefreiter	Nürnberg, Tollnaustr.
C F Wagener	Rudolf	12. 5.12	Textilarb.	Nr. 70
65 F Wellnitz	Bruno	27.11.10.	Ob.Gefreiter	Coburg, Seidmannsdorfer
66 V Windisch	Franz	15. 2.93	Galvaniseur	Str. 129
67 V Zienert	Heinz	18. 1.27	U-Scharführ.	Stuttgart, üb. Arbeits-
68 F Zinnert	Rudi	22. 4.25	Kraftfahr.	ministerium
			Leutnant	Schneverdingen b. Hannov.
			Reisender	Industriegelände
			Oberleutn.d.Res.	Göttingen, Höltystr. 8
			Vers.Kaufmann	Schneverdingen, Oster-
			Ob.Gefreiter	waldstr. 7 Kr.Soltau
			Kaufmann	Herringen b. Hamm i.W.
			Unteroffizier	Bachstr. 20
			Bahnarbeiter	Werries b. Hamm i.W.
			Soldat	Schillerstr. 6
			Bergmann	Kenzingen Kr.Emmendingen
			Gefreiter	Hauptstr. 244
			Bergmann	

F = Flüchtlinge
V = Vertriebene

Moskva den 12 april 1956.

HP 80

bil.

Strängt förtroligt.

✓ 1270

Jok.	19.	4.	19	06
Avd.	Gr.	Mål		
HP	29	7		

Broder,

En av de västtyska legationsssekreterarna infann sig igår eftermiddag på beskickningen för att muntligen meddela att västtyske chargé d'affaires önskade tala med mig någon timma senare "rörande Raoul Wallenberg". Dennes namn har ju blivit allmänt bekant genom den svensk-sovjetiska gemensamma kommunikén.

Minister Northe lämnade mig härjämte i fotokopia och avskrift närslutna brev till beskickningen från Arthur Tamvelius. Brevet hade [samma dag till honom överlämnats av en [just från lägrät Javas i Mordovskaja ASSR, sydost, om Moskva på andra sidan Volga, anländ person som frigivits dagen förut. Om denne person M., [som väntade i bilen på beskickningens gård, ville ministern säga att han vore uppvuxen i Tyskland som son till en ryss och en tyska, betraktade sig som tysk och önskade resa till Västtyskland. Hans medborgarskapsförhållanden hölle på att utredas.]

M. hämtades därefter in. För vad han hade att säga rörande Wallenberg har redogjorts i telegram i särskild ordning idag.

M. meddelade att Tamvelius lämnat honom ovannämnda brev. Båda hade befarat att brevet icke skulle kunna medföras och Tamvelius hade därför skrivit ett annat brev, som M. hade insytt i sin vadderade jacka. Han sprättade upp jackan i min närvaro och tog ut ett brev, textat på en linnelapp. Det bifogas i avskrift och fotokopia och utgör som synes en kortare version av pappersbrevet.

Då jag tyckte mig minnas att en obetänksam journalist

Utrikesrådet Almqvist,
Stockholm.

575

i någon av de stora Stockholmstidningarna för några månader sedan skrivit att Tamvelius' dotter fått underrättelser från fadern genom brev som "smugglats ut" ur Sovjetunionen med någon hemvändande tysk krigsfånge, frågade jag M. huruvida någon förändring till det sämre under senare tid inträffat ifråga om behandlingen av Tamvelius. M. svarade att så icke var fallet. Tamvelius vore vid förhållandevis god hälsa.

M. berättade också att i samma läger fanns "en annan svensk" vid namn Italiener. Denne är ju också för departementet bekant.

Tamvelius' uppgift i brevet att han av de sovjetiska myndigheterna "gjorts till statslös" bör säkerligen, om den är riktig, öka hans möjligheter att slippa ut. Den styrkes av den omständigheten att han nu sitter i ett läger för utlänningar.

Enligt handbrev Kronvall-von Euler den 14 oktober 1954 hade departementet meddelat fru Tamvelius att någon svensk intervention till makens förmån i varje fall för det dåvarande icke kunde komma till stånd, bl.a. av det skälet att Tamvelius icke vore svensk medborgare.

Emellertid har ju beskickningen sedermera instruerats att intervensera till förmån för statslöse Egon Alexander Walther, vars anknytning till Sverige förefaller vara mindre stark än Tamvelius; Walthers moder är visserligen svenska men fadern har angivits vara ryss och han själv har aldrig bott i Sverige. Inga upplysningar föreligga för oss om hans kunskaper i svenska. Tamvelius däremot är ju Estländssvensk, och hans hustru och dotter äro numera svenska medborgare.

Härutöver föreligger en annan omständighet. Tamvelius har ju vid upprepade tillfällen för medfångar omtalat att han träffat Raoul Wallenberg. Till dessa uppgifter lära våra specialister på denna fråga ha ställt sig skeptiska. Då det emellertid från olika håll - bl.a. professor Wieselgren, som var god vän med Tamvelius under förkrigstiden - omnämnts att denne är en bra karl och en pålitlig man, synes det mig finnas skäl för departementet att överväga huruvida en försiktig intervention för Tamvelius icke bör göras, åberopande givetvis den svenska - förargligt nog enligt uppgift numera fränskilda och på Kanarieöarna bosatta - hustruns samt dotterns intresse av familjens åter-

förening.

Kunna vi räkna med att departementet framför hälsningarna till de i Tamvelius' brev omnämnda professorerna Wieselgren och Karling m.fl.? Den största försiktighet bör iakttagas om brevets proveniens och datum, intill dess vi fått bekräftelse på att M. kunnat lämna Sovjetunionen.

Sin tillfrågade
Lennart Petri

Lennart Petri

P.S. 17.4. Utfrågningen av M. måste av hänsyn till dennes säkerhet göras ganska snabbt. Hans tyska medborgarskap har nu fastslagits men tillstånd att lämna Sovjetunionen har ännu icke beviljats. Vi ha fått löfte erhålla hans blivande adress i Västtyskland - därest han får resa dit.

Säll
 Sällsamma svenska Legationen

Konsulära Avdelningen.

Moskva.

Betr: Medborgarskapsbeviset och hemföringen
av Arthur Samuelius, född den 2.7.1907

Ööft ärade Konsuln!

Jag har tackramt emottagit Edert ärade
 brev i mars månad 1948 på min dåvarande adress
 i Jnta, Komi ASSR, men, som Ni väl förstår,
 fanns det icke några möjligheter för mig då att
 på laglig väg sända Edes en skrivelse.

Såmliga mina försök, att uppnå förbin-
 deler med Edes, var utan framgång, samtidigt
 som jag icke fick något svar på en skrivelse
 jag sände iväg till Edes.

Emellertid har jag fått erfara genom mina
 närmaste anhöriga i Stockholm, d.v.s. hustru,
 moder och dotter, att Ni har anhållit om min
 repatriering hem hos de svenska myndigheterna.

Jag skulle även rikta en anhållan till
 Edes att genom Edes rättsavdelning förfärta
 mina rätteliga anspråk betr. hemföringen av
 min person hos det Sovjetiska Inrikesdeparte-
 mentet.

För informationens skull måste jag under-
 rätta Edes om, att jag av de sovjetiska
 myndigheterna förts till "stolös".

Possutorn tilläter mig, att nämna
 några licentia. destimonialis i Sverige, d.v.s.
 hie Prof Per Wieselgren och Prof Karling i
 Lund, hie Dr B. Pöhl i Lund, samt kyrkoherden
 pastorn Lars Pöhl i Stockholm.

förevrig tack för den vänl.
bemötanden och intressanta ödet högt
värderade svar, har jag äran beakta,
med utmärkt högaktning

Shalimov

3.11.1956

Address: МОРДОВСКАЯ АССР
пос. ЯВАС

п/я ЖХ 385/71

ТАМБЕЛИНС АРТУР ГУСТАВОВИЧ

W395

TILL KÖNIGLIGA SVENSKA LEGATIONEN
KONSULÄRA AVDELNINGEN
MR SKVA

BETR: REPATRIERINGEN AV ARTHUR TAMVELIUS,
FÖDD DEN 2.8.1907.

HÖGT ÄRADE KONSULN!

JAG HAR ATT INFORMERA EDER OM ATT JAG FÖR
BERÄTTAR MIG I ETT SOVJETISKT SAMLINGSLÄGER
FÖR UTLÄNNINGAR.
DE SOVJETISKA MYNDIGHETERNA BETRÄKKNAR MIG
SOM "STATSLÖS".
DÄRFÖR ANHÄLLER JAG OM EDERT BISTÅND VID
REPARANDET AV MINA INTRESSEN HOS DET
SOVJETISKA INRIKESDEPARTEMENTET FÖR ATT
FÖRETAGA EN REPATRIERING AV MIN PERSON
TILL MINA NÄRMASTE ANHÖRIGA I STOCKHOLM.
JAG TÄNKA EDER I FÖREVÄG FÖR EDRA VÄNL.
BESÖRDER OCH HAR ÄRAN TECKNA,
MED UTMÄRKT. HÖGÅKTING

2. IV. 56

Arthur Tamvelius

P.S. SAMTLIGA MINA FÖRSÖK, ATT UPPNÅ FÖRBINDELSE
MED EDER, HAR UTAN FRÄMGAÅNG SAMTIDIGT SOM
JAG ICKE FICK NÅGOT SVAR PÅ EN SKRIVELSE
JAG SÄNDE DAG TILL EDER.

ADRESS: MÖNSTERGATAN 403D.

REG. NR. 17. WX 385/7-1 TAMVELIUS
ARTUR TAMVELIUS

Till Kungliga svenska Legationen
Konsulära Avdelningen
M o s k v a.

Betr: Medborgarskapsbeviset och hemföringen av
Arthur Tamvelius, född den 2.5.1907.

Högt ärade Konsul:

Jag har tacksamt emottagit Edert ärade brev i mars månad 1948 på min dåvarande adress i Inta, Komi ASSR, men, som Ni väl förstår, fanns det icke några möjligheter för mig då att på laglig väg sända Eder en skrivelse.

Samtliga mina försök, att uppnå förbindelse med Eder, var utan framgång, samtidigt som jag icke fick något svar på en skrivelse jag sände iväg till Eder.

Emellertid har jag fått erfara genom mina närmaste anhöriga i Stockholm, d.v.s. hustru, moder och dotter, att Ni har anhållit om min repatriering hem hos de svenska myndigheterna.

Jag skulle även rikta en anhållan till Eder att genom Eder rättsavdelning förfäktas mina rättsliga anspråk betr. hemföringen av min person hos det Sovjetiska Inrikesdepartementet.

För informationens skull måste jag underrätta Eder om, att jag av de sovjetiska myndigheterna gjorts till "statslös".

Dessutom tillåter jag mig, att nämna några licentia destinationalis i Sverige, d.v.s. hrr Prof. Per Wieselgren och Prof. Karling i Lund, hr Dr B. Pöhl i Lund, samt kyrkoherden pastorn Ivar Pöhl i Stockholm.

I föreväg tacksam för Edra vänl. bemödanden och emotseende Edert högt värderade svar, har jag äran teckna,

med utmärkt högaktning

3.4.56

A. Tamvelius

Adress:

Till Kungliga svenska Legationen
Konsulära Avdelningen.
M o s k v a.

Betr: Repatrieringen av Arthur Tamvelius, född den 2.5.1907

Högt ärade Konsuln:

Jag ber att informera Eder om, att jag f.t. befinner mig i ett sovjetiskt samlingsläger för utlänningar.

De sovjetiska myndigheterna betraktar mig som "statslös".

Därför anhåller jag om Edert bistånd vid bevarandet av mina intressen hos det Sovjetiska Inrikesdepartementet, för att möjliggöra en repatriering av min person till mina närmaste anhöriga i Stockholm.

Jag tackar Eder i föreväg för Edra vänl. bemödanden och har äran teckna,

med utmärkt högaktning

A. Tamvelius

2.4.56

P.S.: Samtliga mina försök, att uppnå förbindelse med Eder, var utan framgång, samtidigt som jag icke fick något svar på en skrivelse jag sände iväg till Eder.

A.T.

Adress:

Utdrag av nr. kommunistiska bevak-
ningen 3 4, 52,

-- Samtidigt uttalades att Wallenberg om
han befunne sig i Sovjetunionen givetvis
skulle få hemresa.....

EUROPEAN OFFICE
OF THE UNITED NATIONS

ЕВРОПЕЙСКОЕ ОТДЕЛЕНИЕ
ОБЪЕДИНЕННЫХ НАЦИЙ

OFFICE EUROPÉEN
DES NATIONS UNIES

Télégrammes : UNATIONS, GENEVE

Téléphone : 3 10 00 3 20 00 3 40 00

Palais des Nations
GENÈVE

REF. No :

(à rappeler dans la réponse)

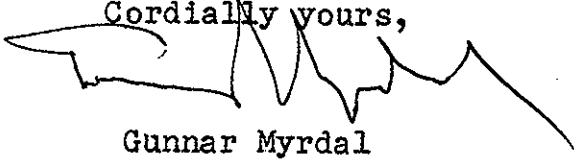
19 April, 1956

His Excellency Mr. Osten Undén
The Prime Minister
Kanslihuset
Stockholm

My dear Undén,

Attached you will find the issue of the "Soviet News" (no.3363)
which I referred to.

Cordially yours,

Gunnar Myrdal
Executive Secretary
Economic Commission for Europe

*I am sending an
extra version as
set for the St. Petersburg
Millet.*

LA PH

SOVIET NEWS

PUBLISHED BY THE PRESS DEPARTMENT OF THE SOVIET EMBASSY IN LONDON

Phone :
FREMANTLE
8421/2

Telegrams :
SOVNEWS SOUTHKENS
LONDON

Cablegrams :
SOVNEWS
LONDON

3 ROSARY GARDENS,
LONDON S.W.7

No. 3363

Wednesday, April 4, 1956

SOVIET-SWEDISH COMMUNIQUE

DR. TAGE ERLANDER, Prime Minister of Sweden, visited Moscow from March 29 to April 4, on the invitation of the Soviet government.

Prime Minister Erlander and Dr. Gunnar Hedlund, Minister of the Interior, who accompanied him, had talks in Moscow with N. A. Bulganin, Chairman of the U.S.S.R. Council of Ministers, N. S. Khrushchov, member of the Presidium of the U.S.S.R. Supreme Soviet and first secretary of the central committee of the Communist Party of the Soviet Union, V. M. Molotov, First Vice-Chairman of the U.S.S.R. Council of Ministers and Foreign Minister, and other leaders of the Soviet Union.

Taking part in the talks from the Swedish side were also Mr. Söhlman, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Sweden to the U.S.S.R., Mr. G. Jarring, head of the political department of the Swedish Foreign Ministry, Mr. L. Petri, Counsellor of the Swedish Embassy in the U.S.S.R., Mr. U. Palme, personal secretary to the Prime Minister, Mr. G. Lorentzon, second secretary of the trade department of the Swedish Foreign Ministry, and Mr. S. Frychius, Press Attaché.

Taking part from the Soviet side were I. G. Kabanov, U.S.S.R. Minister of Foreign Trade, N. A. Mikhailov, U.S.S.R. Minister of Culture, V. S. Semyonov, Deputy Foreign Minister of the U.S.S.R., K. K. Rodionov, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the U.S.S.R. to Sweden, M. G. Gribanov, head of the Scandinavian department of the U.S.S.R. Foreign Ministry, N. M. Lunkov, Counsellor of the U.S.S.R. Embassy in Sweden, and Counsellor A. M. Alexandrov.

During the talks the representatives of the two countries had an opportunity of holding a frank and useful exchange of views, first of all on the question of Soviet-Swedish relations but also on general international problems affecting the interests of both parties. The negotiations proceeded in the spirit of friendship and good-neighbourliness which characterises the relations between Sweden and the Soviet Union.

It was noted that both countries are interested in the further development of reciprocal trade exchange. As an example of good co-operation in practical forms between the two countries, the agreement on co-operation of the salvage and rescue services, concluded in 1954 and subsequently extended, was mentioned. The Soviet-Swedish agreement on air communications concluded a few days ago made it possible to establish direct air communications between Stockholm and Moscow in the immediate future.

The parties confirmed the understanding reached to begin negotiations on the settlement, in conformity with the Soviet-Swedish agreement of 1941, of some outstanding mutual claims connected with the Baltic Republics' entry into the Soviet Union. A Swedish delegation to begin these negotiations will be sent to Moscow in the near future.

In the course of the negotiations it was further noted that there has been a favourable extension of scientific and cultural contacts lately to which both parties attach great importance. The parties expressed the unanimous opinion that visits by art ensembles, delegations and groups of technical experts in different specialities, exchange in sports and tourist travel could considerably strengthen relations and increase mutual understanding between the two peoples. It has also been agreed that the government bodies of the two countries engaged on problems of cultural contacts with other states will correspondingly promote exchange in these spheres.

During the discussion on the question of cultural and scientific ties, an understanding was reached that the following concrete measures should be carried out in the near future: exchange of qualified research workers, in the first place in

medicine, natural and technical sciences, with the receiving country bearing the expenses connected with the visits of the scientists and their work; giving scientific workers access to archives and libraries of the respective country; expansion of the exchange of literature and publications between scientific and cultural institutions of the two countries. The Swedish side expressed the wish to send a delegation of experts to study the organisation of higher education in the Soviet Union. The Soviet side expressed an interest in studying in the same way the training of technical personnel in Sweden. Concrete agreements on these projects of exchange are to be reached through diplomatic channels.

The Swedish side emphasised the great importance for them of the question of the fate of the Swedish diplomat Paul Wallenberg, who disappeared in Budapest at the close of the war. During the talks, the Swedish side turned over the materials they had regarding Wallenberg and asked that the appropriate Soviet authorities examine and verify this material. The Soviet side expressed their willingness to do so. At the same time it was stated that, had Wallenberg been in the Soviet Union, he would, naturally, have been given the opportunity of going home. Information on the results of the investigation will be conveyed through diplomatic channels.

Possible declarations from Swedish or former Swedish citizens residing in the Soviet Union asking to be allowed, with members of their families, to go to Sweden will be examined favourably, provided these persons express the desire to go to Sweden. Equally, the Swedish authorities will not interfere in any way with the departure for the Soviet Union of Soviet citizens or former Soviet citizens and members of their families who desire to leave for the Soviet Union.

During the exchange of views on the international situation, the Swedish Prime Minister and the Minister of the Interior of Sweden indicated that Sweden was implementing its traditional policy of non-alliance in peacetime, aimed at maintaining neutrality, in the case of war, within the bounds of the commitments membership of the United Nations imposes, and that, in the opinion of the Swedish side, this foreign policy accorded not only with the interests of Sweden, but should also promote peaceful and friendly ties in that part of Europe. The Soviet side stated that, as hitherto, the U.S.S.R. would continue to respect Sweden's policy of non-alliance and peace.

Each of the sides emphasised the concern of their respective country to facilitate the further easing of international tension and the development of peaceful co-operation among nations on the basis of the principles set forth in the United Nations Charter and which include, in particular, respect for the independence and sovereignty of the member-states, non-aggression and non-interference in internal affairs.

Both sides expressed their readiness to support the continued striving to secure within the United Nations practical results, both as regards the universal reduction of armaments and the strength of armed forces, and concerning the prohibition and control of atomic weapons, as well as the extension of international co-operation in the peaceful uses of atomic energy.

The exchange of views that took place resulted in a deeper understanding of the standpoints of both sides on questions touched upon in the course of the negotiations, and will promote the consolidation of good-neighbourly relations between Sweden and the Soviet Union.

After their stay in Moscow, Dr. Tage Erlander, Prime Minister of Sweden, and Mrs. Erlander, Dr. Gunnar Hedlund, Minister of the Interior, and Mrs. Hedlund, and their party will spend several days touring the Soviet Union, visiting Sukhumi, Tbilisi, Yerevan, Kiev and Leningrad.

Soviet-Burmese Communique on Trade Relations

IN accordance with the agreement reached during the visit to the Union of Burma of N. A. Bulganin, Chairman of the U.S.S.R. Council of Ministers, and N. S. Khrushchov, member of the Presidium of the U.S.S.R. Supreme Soviet, talks were held in Rangoon between representatives of the U.S.S.R. government and the government of the Union of Burma. These talks were successfully concluded during the visit to the Union of Burma of A. I. Mikoyan, First Vice-Chairman of the U.S.S.R. Council of Ministers.

Following these talks, an additional trade agreement and a long-term protocol on reciprocal goods deliveries and services, as well as a number of documents defining the system of accounts between the two governments were signed on April 1, 1956, between the U.S.S.R. and the Union of Burma, in the presence of A. I. Mikoyan, First Vice-Chairman of the U.S.S.R. Council of Ministers, and U Nu, Prime Minister of the Union of Burma.

The additional trade agreement prolongs for five years the Soviet-Burmese trade agreement of July 1, 1955, envisaging the utmost expansion and consolidation of trade between the two countries on the basis of equality and mutual advantage.

Under the protocol the Union of Burma will export in the course of four years 400,000 tons of rice annually in exchange for Soviet equipment, machinery and other goods, as well as in payment for technical and other services rendered by the Soviet Union to the Union of Burma.

If the Burmese government so desires, the Soviet government will enable Burmese state organisations, their agencies and firms to familiarise themselves in the U.S.S.R. with the machinery, equipment and other goods which the Union of Burma will purchase.

The additional trade agreement, the long-term protocol and the other documents have been signed from the Soviet side by A. D. Sheiborin, U.S.S.R. Ambassador to Burma, and M. I. Krylov, Commercial Attaché; and from the Burmese side by U Rashid, Minister of Commerce of the Union of Burma.

The conclusion of the additional Soviet-Burmese trade agreement and the protocol envisaging the purchase by the Soviet Union of a considerable quantity of Burmese rice in exchange for Soviet machinery, equipment and other goods, as well as technical and other services will promote the further strengthening and expansion of trade and economic relations between the two countries on the basis of equal rights and mutual advantage.

JOINT STATEMENT BY A. I. MIKOYAN AND BURMESE PREMIER

The following joint statement was issued in Rangoon on April 1, by A. I. Mikoyan, First Vice-Chairman of the U.S.S.R. Council of Ministers, and U Nu, Prime Minister of the Union of Burma:

THE report on the U.S.S.R. government's proposal to build and equip, with its own funds and resources, a college in Rangoon as a gift to the people of the Union of Burma, and on the offer of the government of the Union of Burma, as a gift to the people of the Soviet Union, of a corresponding quantity of rice and other commodities of Burmese production and the acceptance of this gift by the Soviet government has evoked great public satisfaction in both countries.

In this connection and as a result of further contacts between the governments of the two countries, the U.S.S.R. government has made a further offer to build and equip, with its own funds and resources, as a gift to the people of Burma, a hospital,

a theatre and a cultural and sports centre which would include a stadium, premises for industrial and agricultural exhibitions, and a conference hall. The government of the Union of Burma has accepted the gift with gratitude.

On behalf of the people of the Union of Burma the government of the Union of Burma has offered, as a gift to the people of the Soviet Union, a corresponding quantity of rice. This gift has been accepted with gratitude by the government of the U.S.S.R.

N. A. BULGANIN GIVES RECEPTION FOR SWEDISH PREMIER

ON April 3, N. A. Bulganin, Chairman of the U.S.S.R. Council of Ministers, held a reception in the Kremlin, in honour of Dr. Erlander, Prime Minister of Sweden.

The reception was attended by Dr. and Mrs. Erlander and their party, and by K. E. Voroshilov, L. M. Kaganovich, V. M. Molotov, M. G. Pervukhin, M. Z. Saburov, N. S. Khrushchov, L. I. Brezhnev, D. T. Shepilov, E. A. Furtseva, N. I. Belyaev, and other Soviet leading officials and representatives of public circles.

Also among the guests were the delegation from the Czechoslovak National Assembly, headed by Zdenek Fierlinger, who are now visiting the U.S.S.R.

Soviet Scientist Lectures on Visit to Britain

A GENERAL meeting of the law section of the U.S.S.R. Society for Cultural Relations with Foreign Countries on March 27 heard a report by Professor S. A. Golunsky, corresponding member of the U.S.S.R. Academy of Sciences, on his recent visit to Britain.

The Professor told an audience of scientists, teachers, students and lawyers that his trip had been most beneficial. He spent more than three weeks in Britain where he read papers on Soviet law in London, Birmingham, Cambridge and Southampton. He also acquainted himself with the British legal system and procedure; visiting courts and institutions for the study of criminology and talking with many experts.

Moscow Theatre Company for Yugoslavia

The Moscow Arts Theatre company are to tour Yugoslavia in May. They will present Tolstoy's *The Fruits of Enlightenment*; Chekhov's *Three Sisters*; *Dead Souls*, a play based on Gogol's poem; and Pogodin's *The Kremlin Chimes*.

AWARD FOR 148-YEAR OLD FARMER

On his 148th birthday, Makhmud Eivazov Bagir Ogly, Azerbaijan collective farmer, has been awarded the Order of the Red Banner of Labour for his services to the Komsomol Agricultural Artel of which he is a member.

Veterans of 1905 Revolution Decorated

In connection with the 50th anniversary of the first Russian Revolution of 1905-07, the Presidium of the U.S.S.R. Supreme Soviet has awarded orders to a large group of veterans of the revolution who took an active part in the revolutionary movement.

The Order of Lenin has been awarded to 442 people and the Order of the Red Banner of Labour to 897 people.

"SOVIET NEWS" INDEX

Articles and news items published in *SOVIET NEWS* are listed in a quarterly index which is issued separately.

SOVIET NEWS and *SOVIET NEWS INDEX* are available free on request from the publishers at 3, ROSARY GARDENS, LONDON, S.W.7.

SIGNING OF SOVIET-SWEDISH COMMUNIQUE

THE Soviet-Swedish communiqué was signed in the Grand Kremlin Palace on April 3. N. A. Bulganin, Chairman of the U.S.S.R. Council of Ministers, and Dr. Tage Erlander, Prime Minister of Sweden, initialed the text of the communiqué.

Present at the ceremony were L. M. Kaganovich, V. M. Molotov, M. G. Pervukhin, M. Z. Saburov, N. S. Khrushchov, L. I. Brezhnev, D. T. Shepilov and E. A. Furtseva; V. S. Semyonov, Deputy Foreign Minister of the U.S.S.R.; General I. A. Serov; K. K. Rodionov, Soviet Ambassador to Sweden; M. G. Gribanov, chief of the Scandinavian department of the

U.S.S.R. Foreign Ministry; E. A. Tarabrin, *chef de protocol* of the Chairman of the U.S.S.R. Council of Ministers, and other officials.

Present from the Swedish side were Dr. Hedlund, Minister of the Interior, Mr. R. Sohlman, Swedish Ambassador to the U.S.S.R., Mr. G. Jarring, chief of the political department of the Swedish Foreign Ministry, Mr. U. Palme, personal secretary to the Prime Minister, Mr. G. Lorentzon, second secretary of the trade department of the Swedish Foreign Ministry, Mr. S. Frychius, Press Attaché to the Swedish Prime Minister, and officials of the Swedish Embassy in the U.S.S.R.

Foreign and Soviet journalists were also present.

A. I. MIKOYAN ARRIVES IN HANOI

ON April 2, A. I. Mikoyan, First Vice-Chairman of the U.S.S.R. Council of Ministers, arrived in Hanoi, at the invitation of the government of the Democratic Republic of Viet Nam. He was accompanied by S. R. Rashidov, President of the Presidium of the Supreme Soviet of the Uzbek Republic, and other members of his party.

The Soviet guests were given a great welcome at Giala Airport, which was decorated with the state flags of the Democratic Republic of Viet Nam and the U.S.S.R.; over the airport building was a red streamer with a gold-lettered inscription in Viet Namese and Russian: "Long live the inviolable friendship between the peoples of Viet Nam and the Soviet Union!"

At the airport were Pham Van Dong, Prime Minister and Minister of Foreign Affairs of the Democratic Republic of Viet Nam, Chiong Tin, general secretary of the Viet Nam Party of Labour, General Vo Nguyen Ziap, Ministers, Deputies of the National Assembly, numerous representatives of public organisations, and Viet Namese and foreign correspondents.

Also present were M. V. Zimyanin, Soviet Ambassador to the Democratic Republic of Viet Nam, officials of the Soviet Embassy, and the heads of other diplomatic representations accredited to Hanoi.

Premier's Welcome

The Prime Minister cordially welcomed the Soviet guests, and a group of children then presented flowers to A. I. Mikoyan. A military band played the national anthems of the two countries, and then A. I. Mikoyan and Premier Pham Van Dong inspected a guard of honour.

In a speech of welcome, Pham Van Dong said:

"Esteemed Comrade, head of the Soviet government delegation, it is a great honour and a great pleasure for me to convey, on behalf of the people of Viet Nam, the government of the Democratic Republic of Viet Nam and the Viet Nam Party of Labour, ardent greetings to the Soviet government delegation, headed by the First Vice-Chairman of the U.S.S.R. Council of Ministers Comrade A. I. Mikoyan, who have come to the capital of Viet Nam, Hanoi.

"It is with great joy and enthusiasm that the people of Viet Nam welcome the Soviet government delegation, the dear representatives of the great Soviet people, of the world's first country of socialism—the bulwark of peace and democracy throughout the world, a true friend of the working people, of the oppressed peoples and of all progressive mankind.

"The entire Viet Namese people, from north to south, from the mountains to the plains, the most diverse strata of the population and various nationalities express to you and the Soviet people their warm greetings of solidarity and friendship, of the boundless trust and deep gratitude of the people of Viet Nam for the fraternal Soviet people, who have shown us and the peoples of all countries the way of rallying their forces in the struggle for liberation.

"The people of Viet Nam are confident that the visit of the Soviet government delegation is an event of great significance; it will still further strengthen the bonds of friendship between the peoples of Viet Nam and the Soviet Union, which is a new source of strength for the Viet Namese people in their just struggle for the building of a peaceful, united, independent, democratic and prosperous Viet Nam.

"May eternal and inviolable Viet Namese-Soviet friendship grow stronger!"

Replying, A. I. Mikoyan said:

A. I. Mikoyan's Reply

"Dear friends, allow me to greet, in your free land, the heroic people of Viet Nam who have, in bitter struggle, won their independence.

"The people of Viet Nam are unsparing in this struggle and suffered heavy losses for many years.

"And now the free people of Viet Nam have got down to peaceful creative labour. They are facing important tasks. They have to heal the wounds that war inflicted on their economy, to raise the material and cultural standards of the population and, basing themselves on the Geneva agreements, bring about a peaceful reunification of their country by free, democratic elections.

"I wish you, on behalf of the Soviet government and the people of the Soviet Union, success in your noble tasks, in the interests of the people of Viet Nam and world peace."

More than 100,000 people of the capital and neighbouring villages greeted the Soviet guests all along the route from the airport to the residence of Ho Chi Minh, President of the republic.

In the evening, President Ho Chi Minh gave a dinner in their honour, which was attended by Premier Pham Van Dong and leaders and representatives of public organisations of the republic. The Viet Namese Ambassador to the U.S.S.R., Nguyen Long Bang, and the Chinese Ambassador to the Democratic Republic of Viet Nam, Lo Kuei-po, were also present.

President Ho Chi Minh and A. I. Mikoyan made speeches at the reception.

Mass Meeting

On April 3, the Hanoi Administrative Council held a meeting on Ba-Din Square, on the occasion of A. I. Mikoyan's visit, which was attended by 150,000 residents of the capital.

To great applause, President Ho Chi Minh, A. I. Mikoyan, S. R. Rashidov, Premier Pham Van Dong, and other leaders of the Democratic Republic of Viet Nam ascended the platform, which was decorated with the state flags of the U.S.S.R. and Viet Nam.

The meeting was attended by members of the government, representatives of public organisations, Deputies of the National Assembly, members of the Diplomatic Corps, heads and representatives of the delegations in the International Commission for Control and Supervision in Viet Nam, and representatives of the working people of Hanoi.

The meeting was addressed by Ho Chi Minh and A. I. Mikoyan.

Moscow's New Shakespearean

Productions

Shakespeare's *Romeo and Juliet* is now in rehearsal at Moscow's Vakhtangov Theatre and preparations are underway to stage *Hamlet*. *Much Ado About Nothing* is an old favourite and has been in the theatre's repertoire for 20 years.

Shakespeare is produced at 137 theatres throughout the U.S.S.R. in 22 languages of the Soviet peoples.

UNITED NATIONS ASSOCIATION SET UP IN U.S.S.R.

A MEETING of representatives of the Soviet public to set up in the U.S.S.R. an Association for the Promotion of the United Nations was held in Moscow on March 28.

N. V. Popova, secretary of the All-Union Central Council of Trade Unions, made the opening address.

The meeting then heard a report by Academician A. M. Pankratova on the work and charter of the association.

The meeting voted unanimously to set up in the U.S.S.R. an Association for the Promotion of the United Nations and for this association to join the World Federation of United Nations Associations.

The association's charter was then approved. It states that the association's purpose will be to popularise in every way the aims and principles of the United Nations in order to promote world peace, to support the desire of all peace-loving peoples for peaceful international co-operation and understanding and to strengthen the feelings of solidarity and friendship for other peoples.

In order to achieve these aims the association will join international organisations pursuing similar objectives, in particular, the World Federation of the United Nations Associations; it will organise exhibitions, talks, lectures and reports on inter-

national affairs, publish and distribute periodicals dealing with questions of international co-operation and the lives of the people of different nations.

The charter stipulates that the association, which will have its headquarters in Moscow, is to be open to organisations as well as to individuals.

A central board of the association was then elected. It includes Academician A. M. Pankratova; N. V. Baranov, vice-president of the U.S.S.R. Academy of Construction and Architecture; Professor S. A. Golunsky of Moscow University, Corresponding Member of the U.S.S.R. Academy of Sciences; P. N. Korobova, secretary of the U.S.S.R. Central Council of Trade Unions; B. N. Polevoi, the author; S. K. Romanovsky, chairman of the Anti-Fascist Committee of Soviet Youth; and A. V. Topchiev, chief scientific secretary of the presidium of the U.S.S.R. Academy of Sciences. The meeting also elected an auditing commission.

The association's governing bodies held a meeting later in the day and elected Academician Pankratova president of the central board of the association, and P. V. Makartsev chairman of the auditing commission.

The following is the text of the resolution of the meeting on the setting up in the U.S.S.R. of the Association for the Promotion of the United Nations:

Resolution on Formation

WE representatives of public organisations, plants, factories, and scientific and cultural institutions of the Soviet Union, guided by the desire for peace and the desire to assist the United Nations in the efforts for peace and the security of the peoples, met in the city of Moscow on March 28, 1956, at the suggestion of the sponsoring group, to consider setting up the Association for the Promotion of the United Nations in this country.

Peace is the most important issue agitating the minds of all mankind in the present conditions. The peoples of all nations, men of different philosophies and races are unanimous in their determination to prevent the outbreak of another war, which would inflict untold calamities on the peoples.

A certain relaxation of international tension achieved lately has given rise to new hopes in the hearts of men, and opened up new opportunities for a further strengthening of peace, for improved understanding between the peoples and for an extension of economic and cultural exchanges between all nations.

The United Nations is called upon to play an important role in preserving and strengthening peace and in promoting closer contacts and co-operation of the peoples. The noble principles and purposes laid down in its charter can and must be of great service to peace and progress. The easing of international tension, the development of contacts and exchanges between nations belonging to different social systems, the admission of new members to the United Nations are increasing the charges

on this organisation and enlarging the scope of its activities.

The Soviet people, engrossed as they are in peaceful constructive endeavours, are working consistently and vigorously for the cause of peace. They are closely following the activities of the United Nations and its specialised agencies, and they wholeheartedly wish the United Nations success in achieving its noble purposes and tasks.

Conscious of the importance of the task of strengthening peace, of ridding the peoples of war danger, of creating conditions for tranquillity and work;

Guided by the ardent desire of the working people of the Soviet Union for the further strengthening of peace and co-operation between the peoples on the principles of the United Nations;

Desirous of contributing to the utmost popularisation of the aims and principles of the United Nations, to strengthening the feelings of solidarity and friendship between the peoples, and supporting the desire of all peace-loving peoples for peaceful international co-operation and understanding;

The meeting resolves:

1. To set up in the U.S.S.R. the Association for the Promotion of the United Nations;
2. To endorse the charter of the association;
3. To instruct the central board of the association to apply for membership to the World Federation of United Nations Associations.

PROCLAMATION OF INDEPENDENCE OF MOROCCO

Exchange of Messages

The following message has been sent to the Sultan of Morocco by K. E. Voroshilov, President of the Presidium of the U.S.S.R. Supreme Soviet:

PLEASE accept, Your Majesty, sincere congratulations from the Soviet people and from myself on the proclamation of the independence of Morocco.

The Supreme Soviet of the Union of Soviet Socialist Republics wish the Moroccan people the best of success in their national regeneration and hope that a relationship of friendship and co-operation will develop between our two countries.

The Sultan of Morocco has replied as follows:

WE have been moved by the message which Your Excellency has sent us on behalf of the Soviet people and on your own behalf, on the occasion of the proclamation of our

country's independence. We are grateful to you for your sincere congratulations and good wishes and we wish the Soviet Union and its Supreme Soviet happiness and prosperity.

* * *

The following message has been sent to M. Guy Mollet, President of the Council of Ministers of the French Republic, by N. A. Bulganin, Chairman of the Council of Ministers of the U.S.S.R.:

PLEASE accept, Your Excellency, my heartfelt congratulations on the signing of the joint Franco-Moroccan declaration on the independence of Morocco on March 2, 1956.

The Soviet government sincerely welcomes the French government's successful peaceful settlement of the Moroccan problem.

Reproduction of this matter in part or in full is permitted. Haynor Publications, Ltd. (C.U.), London, S.E.1.

Book, pamphlet and serial rights reserved.

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN
förskott till assisten-
ten S. Lundström

262 B 18.2.56

27 lapp
P. 248
Bonn, p.t. Köln den 15 mars 1956.

Nr 410

P 21

20/4 1 bil.

17946
25/56

INK. UTRIKES LÄM.	
D. No	8 1410 skibbechr
20 APR 1956	
P	29 E

Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

./.

Härmed får jag vördsamt insända debetbesked nr
103 å DM 6.300:--, avseende till assistenten S. Lundström
utbetalade förskott under tiden 7 januari - 29 februari
1956.

Enligt uppdrag:

Tord Löfström

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN

219
Bonn, p.t. Köln den 19 april 1956.

G

Broder,

För ordningens skull ber jag i anslutning till Damgrens handbrev den 18 sistlidna februari få meddela, att ytterligare ett debetbesked, nr 103, rörande förskott till Lundström insänts till ekonomibyrån. Beskedet har insänts med 410 B. 15.3.56.

Din tillgivne
Tor E. Lönnström

Herr Sekreteraren G. L o r e n t z o n ,
Stockholm.

ÖVERSTYRELSEN
FÖR
SVENSKA RÖDA KORSET

Postadress Postfack Stockholm 14
Telegramadress Swedcross
Telefon 67 06 85
Kontorsadress Artillerigatan 6
Postgirokonton Nr 3032

Stockholm den 20 april 1956

21/4

Gs

2

Bornschein ✓

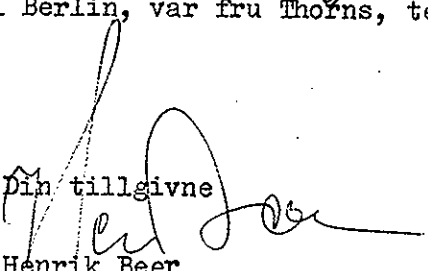
Sekreterare
Gunnar Lorentzon
Kungl. Utrikesdepartementet
Gustav Adolfs Torg
STOCKHOLM

Broder,

För säkerhets skull vill jag i skrift repetera, att den dam, som var kontakt-
person till redaktör Bornschein i Berlin, var fru Thorns, telefon 456646,
Stockholm.

Med hjärtliga hälsningar!

HWB/AMB

Din tillgivne

Henrik Beer

Stockholm den 23 april 1956. ✓

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

P 2

STOCKHOLM

19

N:o 343

a

BIL.

INK. D. N:o

AVD.

GR.

MAL T

P

2

En
~~En~~

ang. Wallenbergartikel

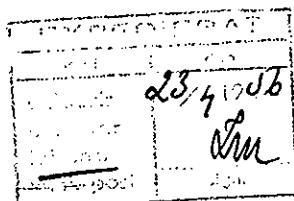
Broder,

Ditt brev till Backlund den 9 april rörande Wallenberg-artikeln i Frankfurter Allgemeine Zeitung har föranlett vissa undersökningar. Emellertid har tidningen ifråga ingen korrespondent för närvarande anmäld i Stockholm. Tidigare var under en kortare tid förra året Gehnich tidningens korrespondent vid sidan av sin verksamhet som korrespondent i Neue Zürcher Zeitung.

Med ledning av signaturen "hm" gissa vi på en herre som heter Dr. Gerhard H.E. Meissel som annars representerar Der Tagesspiegel, Berlin, och Westdeutsche Allgemeine i Essen. Vi vet att han skriver på olika andra håll och han har inte gett oss något större skäl att tro på sin vederhäftighet.

(Sten Sundfeldt)

Pressattachén Damgren
Bonn p.t. Köln.

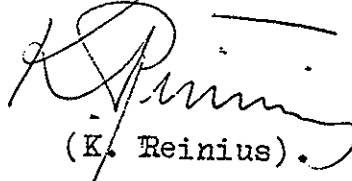
Hamburg den 21 april 1956.

23/4 ✓

1 bil.

Broder,

Under åberopande av vår tidigare skriftväxling
ber jag härmed i original få skicka en cirkulärskrivelse,
som hr Schneider [✓] utsänt i slutet av mars.

Om tillgen

(K. Reinius).

Herr Sekreteraren G. Lorentzon,
Stockholm.

R u n d b r i e f No. 2

Liebe Kameraden!

Für mehr als 100 liebe Briefe und Karten kann ich mich heute bedanken und tue es hiermit. Es sollte mich wirklich freuen, wenn ich den richtigen Weg gefunden habe. Außer zweien, die ablehnten, schrieben alle, sie freuten sich, informiert zu werden. Viele gute Vorschläge will ich beherzigen, wenn ich auch nicht jedem persönlich antworten konnte. Alle Grüße seien hiermit herzlich erwidert.

Es bedrückt mich etwas, daß fast 150 Kameraden, z.T. sogar gute Freunde von mir, nicht geantwortet haben. Dieser 2. Rundbrief geht: 1.) an alle diejenigen, die auf den 1. Brief geantwortet haben; 2.) an etwa 150 neue Anschriften, die mir bei Absendung des 1. Briefes noch nicht bekannt waren; 3.) an einige Kameraden, die zwar auf den 1. Brief nicht geantwortet haben, auf deren Verbundenheit ich und andere Kameraden aber nicht verzichten wollen. Ich bitte höflich, daß diejenigen, die bisher nicht geantwortet haben, mir diesmal wenigstens kurz mitteilen, ob sie meine Rundschreiben haben wollen und ob ihre Anschrift richtig ist.

Darüber, daß kein Verein gegründet werden soll, waren offenbar alle, die mir geschrieben haben, mit mir einig. Ein Treffen käme m.E. frühestens für 1958 in Frage, da jetzt erst einmal alle mit sich selbst und ihrer Existenzgründung zu tun haben. Inzwischen trifft man sich gelegentlich bei unseren Gastwirten: Willy Warnecke in Aurich-Wellingshausen, Tel. 2197

Fritz Krohne in Celle, im Kreise 23

Fritz Rohde, Hannover, Eckerstraße 18/19, Tel. 64044

Jürgen Schäper, Hildesheim, Milchbar, Scheelenstr. 22

Von der Absicht, ein Anschriftenverzeichnis drucken zu lassen, mußte ich vorläufig Abstand nehmen, da ich bis jetzt erst 439 Anschriften habe (davon 49 unvollständig), da fast täglich neue Anschriften dazu kommen, da in der ersten Zeit sich die Anschriften noch häufig ändern und die Drückkosten ziemlich hoch sind. Vorläufig habe ich eine Kartei angelegt und bin gern bereit, Auskunft zu geben. Bei Anfragen dieser Art finde ich es nett, wenn Rückporto beigelegt wird. Ich bitte um Mitteilung, wer Interesse an einem Anschriftenverzeichnis hat, ich nehme an, die meisten. Aber, wie gesagt, ich lasse es erst dann drucken, wenn ich die meisten Adressen beisammen habe und sie sich nicht mehr dauernd ändern. Mitteilungen von Anschriften an mich sind immer erwünscht, um so eher vervollständigt sich meine Kartei, was namentlich für Nachforschung nach Vermissten wichtig ist. Wir wollen uns doch darüber klar sein, daß die Aufklärung von Vermisstenschicksalen oft nur über Heimkehrer möglich ist und daß es unsere vornehmste Aufgabe ist, in dieser Beziehung alles Mögliche zu tun.

In meinem vorigen Brief hatte ich gefragt, wer Auskunft geben kann über:

1. Uhrmacher Herbert Wempe aus Hamburg. Darauf hat niemand geantwortet. W. ist 1948 aus einem Gefangenenlager spurlos verschwunden, in Workuta war er offenbar nicht. Aber wer hat ihn vorher oder nachher jemals gekannt?
2. Hans Blancke. Blancke's lassen allen Kameraden für die Auskünfte usw. herzlich danken. Der Fall ist aber noch nicht 100%ig geklärt, da sich einige Angaben widersprechen.
3. Zahnarzt Lanilow-Milkowsky. Ich glaube, ihn in Workuta gekannt zu haben und mich zu erinnern, daß er sich dort nur Lanilow nannte und daß er als Pole galt. Gewundert habe ich mich, daß niemand sich meldete, der ihn gekannt hat. Seine alten Eltern grämen sich sehr um ihn. Sie waren lettische Staatsangehörige und beherrschten nicht die polnische Sprache. Der Sohn kam 1945 in Gefangenschaft, 1948 nach Workuta. Seitdem fehlt jede Nachricht.

Heute vier neue Fragen:

1. Im Juni(?) 1948 verstarb im 2. Stationar in Workuta der Oberstleutnant i.G. Roestel. Nach meiner Rückkehr habe ich den Tod beim Suchdienst gemeldet, aber niemals haben sich Angehörige von ihm hören lassen. Ich weiß die Namen seiner Verwandten nicht, sondern nur, daß sie Inhaber der Großhandlung

Winckelmann & Söhne in Frankfurt a.O. waren und dort Halbestadt 35 (?) wohnten. Wer weiß Näheres? Sind die Angehörigen schon benachrichtigt?

2. Kannte jemand (es braucht nicht in Workuta gewesen zu sein) jemals einen Helmut Petsch aus Saarbrücken? Im Felde war er Führer einer Partisanenjägerkompagnie und wurde tot gemeldet. Die Sachen, die seine Angehörigen dann zugeschickt bekamen, gehörten aber jemand anders, so daß P. als vermißt gelten muß; es ist auch möglich, daß er in Gefangenschaft einen anderen Namen geführt hat. Wer weiß Näheres?
3. Wer kannte Karl Drees aus Lippspringe? Er wird seit Stalingrad vermißt.
4. Wer kannte einen Legationsrat (oder Oberst) Loedel (oder Röedel), der bei Budapest in sowjetische Gefangenschaft geriet und nach längerem Gefängnis-aufenthalt angeblich im Februar 1948 in Workuta gestorben sein soll. Wer kann Zeuge sein oder Zeugen nennen, die mit ihm zusammen im Gefängnis waren? Wer ist in Budapest in Gefangenschaft gekommen?

Dem heutigen Rundbrief liegen außerdem noch 2 Suchanzeigen bei. Ich bitte dringend jeden, sein Gedächtnis anzustrengen und dann die Antwortkarten auszufüllen und abzusenden.

Auf entsprechende Angebote von Henry Fuchs und Willy Draeger habe ich mir von beiden bei diesem Rundbrief helfen lassen. Das Angebot von Otto Seifried, die Schreiben künstlerisch auszustatten, konnte ich leider nicht annehmen, weil solche Ausstattung Druckerkosten verursachen würde, die meine Möglichkeiten übersteigen. Meine Finanzen haben sich nämlich noch immer in solchen Grenzen bewegt, daß ich bisher weder Vermögens- noch Einkommensteuer zu zahlen brauchte. (C)

Wenn mich jemand besuchen will, empfehle ich dringend, es nicht ohne vorherigen telefonischen Anruf zu tun, da ich sehr viel unterwegs bin und meine Wirtin meistens nicht weiß, wo ich bin.

Im Januar war ich 14 Tage bei Schäper in Hildesheim und nachher war ich in Neuhaus bei Paderborn 16 Tage im Krankenhaus. Ich mußte mir einen Bauchmuskelfiß über dem Magen zunähen lassen. Wahrscheinlich kam das vom Radfahren, dem die in der Gefangenschaft mürbe gewordenen Gewebe nicht gewachsen waren.

Vielleicht spielten auch dabei die Asbestser Lamblien eine Rolle. Jedenfalls eine Warnung an alle, an die Arbeit nicht gleich zu forsich ranzugehen, sondern alle gebotenen Erholungskuren mitzunehmen.

Dr. Möller, der vor 2 Jahren nach Hause kam, und der jetzt Vertrauensarzt bei der Landesversicherungsanstalt Schleswig-Holstein in Kiel ist, schrieb mir auf meine Anfrage, daß die ärztliche Versorgung in den Ländern verschieden ist. Für das erste Halbjahr sei aber überall die AOK zuständig und, wer Wert darauf legt, könne wohl überall erreichen bzw. durchsetzen, daß er zunächst ein halbes Jahr krank geschrieben wird. Auch wegen Erholung oder Kur (worauf nicht immer und überall Anspruch besteht) empfiehlt es sich, mit Hartnäckigkeit durchzusetzen, was man selbst für notwendig hält, zumal die Versorgungsämter nicht überall sehr großzügig sind. Wichtig ist, alle in der Soldaten- und Flenni-Zeit aufgetretenen Schäden anzumelden und darauf zu bestehen, daß sie als WDB oder KB anerkannt werden, auch wenn z.Zt. noch keine Rentenansprüche daraus abgeleitet werden können. Für evtl. später auftretende Verschlimmerungen ist es wichtig, es rechtzeitig angemeldet zu haben. Alle durchgemachten Krankheiten, insbesondere Lungen-, Herz-, Kreislauf- sowie Leberleiden, Fleckfieber, Tuberkulose (und wenn sie noch so harmlos war), auch Gelbsucht soll man unbedingt angeben. Es ist ein Fall bekannt, wo nach 2maligem negativen Röntgenbefund zufällig eine Verschattung der Lungenspitzen gefunden wurde. Obwohl die Tuberkulose in der Gefangenschaft nicht aktenkundig war, konnte in diesem Falle eine 60%ige Kriegsbeschädigung nachträglich noch anerkannt werden. Im übrigen ist Dr. Möller der Ansicht, daß es für die Gesundheit besser ist, nach Absolvierung aller Kuren usw. dann doch anzustreben, recht bald in positive Arbeit wieder hineinzukommen.

Auf mehrere Anfragen teile ich mit, daß ich über die näheren Umstände der im vorigen Rundbrief bekanntgegebenen Todesfälle selbst nichts weiß (General Schirmer, Dr. Moka, von Fürstenberg). Auch heute muß ich wieder einige Todesfälle melden:

Lorenz Asbach soll in Perwi Uralsk gestorben sein. Ich glaube aber, in der Zeitung gelesen zu haben, er sei nach Neuss a.Rh. zurückgekehrt. Wer weiß es genau?

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Strängt förtroligt.

*1 huvudsakligt drag för Sec.
20/4 27.*

ly.

P.M.

angående samtal mellan överdirektör och fru von Dardel, fru de Vylder-Bellander och herr Rudolph Philipp samt envoyén Lundberg den 25 april 1956 i Djursholm. Anteckningarna ha förts av sekreterare Lorentzon. Samtalet varade från kl. 16.00 till kl. 19.00.

Det är hart när omöjligt att sammanfatta detta samtal i en promemoria, då herr Philipps osammanhängande, språkligt oklara, ologiska och temperamentsfulla inlägg skulle verka förvirrande på helhetsintrycket. Här nedan lämnas därför endast uppgift om de punkter, som synas viktiga i detta sammanhang.

1. Herr Philipp förklarade, att han och familjen nu ansåge sig vara lösta från det s.k. "gentlemen's agreement" som på sin tid ingåtts med kabinettssekreteraren Lundberg. Han motiverade detta med att man ingått detta agreement med "personen Arne Lundberg personligen" och icke i egenskap av dennes ställning som kabinettssekreterare. Herr Lundberg genmälde med skärpa, att han vidtagit denna rättshandling såsom kabinettssekreterare, och att den vore bindande för utrikesdepartementet även efter det att han personligen lämnat den aktiva tjänsten. Det skulle aldrig ha fallit honom in att göra ett avtal med familjen, därest detta vore att betrakta såsom ett personligt sådant. Herr Lundberg sade, att han ansåge det vara "direkt brottsligt" om familjen bröte avtalet. Det kom aldrig till någon slut-

lig klarhet om familjen verkligen i fortsättningen kommer att anse sig löst från detta s.k. "gentlemen's agreement".

2. Fru von Dardel, som återigen uttryckte sitt missnöje med den misslyckade expeditionen till Moskva, hävdade, att statsminister Erlander nu endast hade en möjlighet att rätta till vad som förfelats i Moskva, och detta vore att han återigen, och denna gång beledsagad av envoyén Lundberg, begåve sig till Moskva för att kräva ett svar av ryssarna. Det framgick icke av fru von Dardels yttrande, om hon därmed avsåg ett svar på det av inrikesminister Hedlund överlämnade svenska materialet, eller om hon därmed avsåg ett återkrävande av herr Raoul Wallenberg. Herr Lundberg genmålde, att ett sådant handlingssätt med största sannolikhet endast skulle få till följd, att han erhöle det svaret att undersökningar påginge på basis av det överlämnade svenska materialet. Fru von Dardel insisterade dock även fortsättningsvis. Då herr Lundberg tog avsked av fru von Dardel, frågade hon återigen om inte statsministern kunde resa till Moskva, varpå herr Lundberg återigen sade sig betvivla ändamålsenligheten av ett sådant steg, och fru von Dardel syntes resignera härför. En som däremot inte resignerade var herr Philipp.

3. Herr Philipp framförde, att envoyén Lundberg brutit föregivna avgivna löften till herr Philipp i följande hänseenden:

a) Herr Philipp betvivlade, att utrikesminister Undén vid överlämnande av noten till ambassadör Rodionov den 10 mars verkligen uttalat ett hot om vitbok, eller att ett sådant hot någonsin framförts till ryska vederbörande. Herr Lorentzon svarade, att han kände till att inrikesminister Hedlund i Moskva för ryska vederbörande framfört, att det material som överlämnades måste redovisas för den svenska allmänheten, och att därvid väl antytts att man på svensk sida hyste planer på en eventuell vitbok.

b) Överlämnandet av det svenska materialet i Moskva ansåg herr Philipp vara ett rent löftesbrott, och de som voro ansvariga härför hade härigenom påtagit sig hela ansvaret för en eventuell dödsattest.

4. Herr Philipp ansåg, att den svenska förhandlingsdelegationen

i Moskva blivit komplett förd bakom ljuset av ryssarna, och att herr Jarrings "ögondiagnostik" av ryssarnas beteende ingalunda berättigade till att draga den slutsatsen, att dessa icke kände till Raoul Wallenbergs öde.

5. Herr Lorentzon hade icke längre familjens förtroende och herr Philipp vägrade att fortsättningsvis samarbete med denne lögnare, som helt svikit "Raouls sak". Som motiv för sitt misstroende anförde herr Philipp:

a) att herr Lorentzon icke förhindrat, att formuleringen i kommunikén om den "i Budapest försvunne svenska diplomaten" kommit med. Herr Lorentzon genmälde häremot, att det vid kommunikéförfattandet såsom huvudsak ansetts att en punkt om Raoul Wallenberg över huvud taget kommit med ^{i kommunikén} med anledning av att denna skulle verka som en efterlysning i ryska fångelser och krigsfångeläger. Vidare innebure en punkt i kommunikén om Wallenberg, att ryssarna ändrat sin helt negativa ståndpunkt i positiv riktning. Vad slutligen själva formuleringen av punkten beträffade framhöll herr Lorentzon, att denna förhandlats mellan utrikesrådet Jarring och vice utrikesminister Semjonov, och att Lorentzon därvid aldrig varit närvarande. Herr Philipp fäste icke något som helst ayseende vid Lorentzons uttalande.

b) Herr Philipp anförde, att Lorentzon icke vid en påringning från herr Philipp, då Lorentzon på kvällen befann sig hos sin läkare, omedelbart vidtagit åtgärder för att sända en man till Berlin, dit en kontingent från Ryssland återvända fångar anlant. Han hade uppskjutit åtgärder till följande dag, söndagen den 15 april. Herr Lorentzon svarade, att han icke kunde inse, varför just denna kontingent om 21 krigsfångar skulle anses så utomordentligt viktig, att en man omedelbart skulle sändas till Berlin. I Berlin liksom i Friedland utfrågades samtliga återvända fångar om de sammanträffat med någon svensk under fångenskapen i Sovjetunionen. Därest så vore fallet rapporterade de tyska röda-kors-tjänstemännen omedelbart till utrikesdepartementet, och ^{det} i så fall sändes en man omedelbart ut för att närmare utfråga vederbörande. Herr Philipp sade sig icke vara nöjd med detta arrangemang. Envoyén Lundberg anförde, att han icke kunde

inse, att bevakningen genom Suchdienst i Berlin och Friedland praktiskt kunnat ordnas på bättre sätt än som nu vore fallet.

6. Herr Philipp uttalade ett kraftfullt hot om att nu när familjen vore fri från det ovannämnda "gentlemen's agreement" skulle han en gång i veckan publicera artiklar om Wallenberg-saken och sätta "litet paprika under regeringen." Herr Philipp skulle visa, att fyra miljoner svenska läsare hade en annan uppfattning om hur Wallenberg-saken borde skötas än som vore fallet i utrikesdepartementet. Nu hade herr Lundberg slutat och ävenledes herr Jarring. Den nye politiske chefen visste man ingenting om, och med "förrädaren Lorentzon" ville han inte ha någonting att göra. Herr Lundberg genmälde, att den nu tillträdande politiske chefen vore en person som vore utomordentligt väl skickad för att sköta Wallenberg-ärendet, då han hade flera års erfarenheter från Ryssland, han talade ryska, och han erkänt vore den skickligaste och receptivaste mannen i sin årsklass inom utrikesförvaltningen. Vad Philipps angrepp på Lorentzon beträffade, sade herr Lundberg att detta kunde inte karakteriseras annat än som rent nonsens, då det för alla närvarande vore bekant vad Lorentzon uträttat i ärendet.

7. Under samtalets gång lämnade herr Philipp otaliga bevis på hur han feltolkat tidigare uttalanden av Lundberg och hur han enligt egen uppfattning noggrant noterat alla samtal, som han fört med Lundberg och Lorentzon. De mest alldagliga uttalanden och fraser från dessa personers sida ansåg herr Philipp vara juridiskt bindande. Herr Lundberg genmälde, att om han vid ett rent rutinsamtal i telefon toge allting bokstavligt omöjliggjordes sådana samtal. Herr Philipp sade, att han kunde bevisa att Lorentzon vid upprepade tillfällen hade ljugit, och att han skulle ställa honom inför domstol för detta.

8. Avslutningsvis bör framhållas, att det tre timmar långa samtalet från Philipps sida fördes i en sardonisk och hatisk ton, vilken stundtals ^{och bl. näkade} i affekt fick Lundberg och Lorentzon att associera till rena mardrömmen. Makarna von Dardel och fru Bellander däremot uppträdde något mera sansat men torde i huvudsak helt stå bakom herr Philipps uttalanden.

Stockholm den 25 april 1956.

/Gunnar Lorentzon/

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN

23/4-
Bonn den 23 april 1956.

1 bil.

(Hand "Königshaus. Lichte"
i skåpet)

Förtroligt.

Broder,

./. I anslutning till mitt handbrev den 16 dennes ber jag härmed få översända den utlovade listan över Heimkehrer från Bautzen, som återvände till Berlin den 13 innevarande april. Listan har blivit något försenad eftersom von Rosen tydligen glömde bort sitt löfte att sända mig ett exemplar därav. När jag sedan ringde honom för att påminna honom om hans löfte meddelades mig att han rest på semester och vore oanträffbar. Först i lördags kunde jag få tag i fru von Rosen, som då hade vänligheten att omedelbart tillställa mig listan.

Hälsningar
Din älskling

Fredrik Bergensträhle
(Fredrik Bergensträhle)

Sekreteraren Lorentzon,
Utrikesdepartementet.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Sjöborgsutredningen

Telegram

STOCKHOLM den 26 april 1956		
N:o 10 ✓	Chiffer	BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu I

Svensk

Paris

10 Enligt uppgift västtyska radion skall den cit
prominente franske medborgaren Le Duc slut cit ha
återvänt till Paris från rysk fångenskap. Då han kan
tänkas ha upplysningar Wallenberg-ärendet torde Le Duc
benäget utfrågas om han i Sovjet sammanträffat med
någon svensk. Tela.

Cabinet.

Exp. 26/4 kl 1910 LN.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

sjöborgsutredningen

STOCKHOLM 26.4.56 19		
N:o 219 ✓	CHIFFER PUD	BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MAL. Eu ^I

2

Svensk

Moskva.

För Sohlman från Jarring. Benäget insänd snarast original till bilagorna till handbrev Petri/Almqvist 12 april angående Tamvelius.

Cabinet

Exp. 26/4 kl. 17¹⁰ *[Signature]*

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN

österrikare som varit
fångna i Ostsibirien.
121 B. 25.2.56

Wien den 25 april 1956.

Nr 253. 1 bil.

HP 1. Strängt förtrolig.

23.5.56.

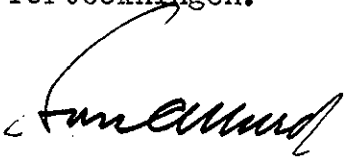
Hbr Braunerhielm, Wien

Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

./.

Härmed får jag vördsamt insända en från inrikes-
ministeriet för strängt förtroligt bruk överlämnad förteckning
över österrikare, vilka befunnit sig i fångenskap i sovjet-
ryska fångläger i Ostsibirien men numera frigivits. Flertalet
av de i förteckningen upptagna personerna hava suttit i läger
i Taischet-området men därutöver lämnas även namnen på personer,
som bl.a. varit i Kolyma.

Beskickningen får hemställa att i sinom tid erhålla
en fotostatkopior av förteckningen.

Sven Allard

580

Nachstehende Heimkehrer waren in

ostsibirischen Lagern und Gefängnissen

gefangen:

Chabarowsk

RUBITSCH Mirko, 24.5.1915, Wien 5., Nevillegasse 2
hgk:28.12.1954, int: ?

Kalima (vermutl. Kolyma)

LOHMAR Viktoria, 13.3.1920, Wien 3., Kolonitzplatz 6
hgk:25.6.1955, int: 1952

KROPICK Marta, 14.9.1925, Wien 1., Fleischmarkt 16
hgk:25.6.1955, int: 1949

FORSTNER Lukas, 24.4.1892, Wien 2., Lasallestraße 28
hgk:25.6.1955, int: 1953

Kolyma - (Gebiet) Ssejmtschan)

SEIPEL Kurt, 11.4.1927, Wien 12., Karl Löwegasse 19
hgk:20.6.1955, int: 1947-1952

Magadan

ARLITSCH Herbert, ? Gratkorn 319 bei Graz
hgk:14.10.1953, int: ?

ECKWOLF Erwin, 22.12.1909, Müzzzuschlag, Anzengruebergasse 11
hgk:25.6.1955, int: 1948 u. 1950

FARKAS Karl, 5.7.1925, Deutsch Jahrndorf, Bgld.
hgk:14.10.1953, int: 1951

FISCHER Leo, 30.4.1916, Müzzzuschlag, Wienerstraße 18, Stmk.
hgk:14.10.1953, int: 1948-1951

FRAGER Stanislaus, 27.4.1928, Frohnleiten, Laas 1, Stmk.
hgk:14.10.1953, int: ?

GRUBER Josef, 27.2.1897, Erlach 35, Bez. Wr. Neustadt
hgk:4.6.1955, int: ?

KROPICK Marta, 14.9.1925, Wien 1., Fleischmarkt 16
hgk:25.6.1955, int: 1950

PREIS Leo, 24.12.1900, Wien 13., Waldvögelgasse 22
hgk:29.4.1955, int: 1948-1950

SEIPEL Kurt, 11.4.1927, Wien 12., Karl Löwegasse 19
hgk:20.6.1955, int: 1952

Sachalin

ACHILLES Johann, 12.5.1911, Wien 10., Favoritenstraße 145
hgk:14.10.1953, int: 1950

WINKLER Matthias, 31.7.1900, Oberrabnitz 61, Bez. Oberpullendorf
hgk:4.6.1955, int: 1954

MUCHAR Stefan, 14.12.1915, Peratschitzen 15, Gde. Kühnsdorf, Ktr.
hgk:4.6.1955, int: ?

T a i s c h e t (Zentrallager Ostsibirien)

BAUMRUCK Josef, 8.3.1903,	Wien 15., Sporkplatz 2 hgk:14.10.1953, int:1949-1952
BILISICH Karl, 1.8.1925,	Kleinmutschen 37, Bez. Oberpullendorf hgk:4.6.1955, int:1949-1950
DIMMER Julius, 22.6.1907,	Wien 1., Weihburggasse 4 hgk:29.4.1955, int:1949-1955
PELLINGER Johann, 3.12.1898,	Wien 17., Hormayrgasse 43 hgk:20.6.1955, int:1949-1952
FRISCHMANN Ferdinand, 17.9.1929	Winden 69, Bgld. hgk:14.10.1953, int: ?
GORNIKIEWICZ Emilie, 3.9.1892,	Wien 1., Riemergasse 1 hgk:25.6.1955, int:1951-1952
HULAK Agathe, 3.2.1915,	Hartberg, Lager Wagna Nr.13, Baracke hgk:29.4.1955, int:1955
KONCEL Magdalena, 3.8.1895,	Wien 4., Schleifmühlgasse 3 hgk:14.10.1953, int:1950-1951
KORNFELD Andreas, 17.6.1921,	Winden 154, Bgld. hgk:14.10.1953, int: ?
KUBANIK Emil, 7.6.1924,	Wien 18., Währingerstraße 120 hgk:14.10.1953, int: ?
LICHT Walter, 6.2.1906,	Wien 3., Marxergasse 39 hgk:3.2.1955, int:1949-1954
LOHMAR Viktoria, 13.3.1920,	Wien 3., Kolonitzplatz 6 hgk:25.6.1955, int:1951-1952
MARGL Andreas, 24.4.1922,	Winden am See 17, Bgld. hgk:20.6.1955, int:1950-1952
MAREK Otto, 5.1.1914,	Wien-Liesing, Bellmanngasse 3 hgk:20.6.1955, int:1954-1955
MAYER Oskar, 7.2.1909,	Winden 102, Bgld. hgk:20.6.1955, 1951 int.
MIMLER Leopold, 1.10.1909,	Wien 16., Wiesberggasse 4 hgk:20.6.1955, 1950-1952
MOERK Anna, 11.3.1916,	Klein Mutschen 27, Bgld. hgk:14.10.1953, int:1950
NAPLAWA Franz, 2.9.1921,	Wien 14., Linzerstraße 128 hgk:14.10.1953, int:1949
NESTEROWSKI Michael, 15.5.1894	Salzburg, Lager Lexenfeld, Ambulanz- hgk:18.7.1955, int:1951/54, baracke d.N.C.W.C.

T a i s c h e t (Zentrallager Ostsibirien)

NIEDERLE Leopold, 18.3.1912, Deutsch Wagram, Augasse 9, N.Ö.
hgk:20.6.1955, int:1951-1952

OLIGER Anna, 30.1.1923, Wien 14., Hadikgasse 112
hgk:3.2.1955, int:1949-1954

PACHHAMMER Franz, 10.11.1921, Wien 10., Leebgasse 104
hgk:20.6.1955, int:1951

PEDAIN Emil, 29.2.1928, Semmering 154, Nied.Öst.
hgk:14.10.1953, int:1949-1951

PRIESCHING Stefanie, 22.10.1922 St. Pölten, Herzogenburgerstr., Baracke
hgk:25.6.1955, int:1950-1952 21

RUBITSCH Mirko, 24.5.1915, Wien 5., Nevillegasse 2
hgk:28.12.1954, int:1954

SEIDL Isidor, 6.1.1893, Oberloisdorf 36, Bgld.
hgk:14.10.1953, int:1947-1949

SCHUH Walter Ing., 10.11.1916 Wien 1., Stubenring 18
hgk:20.6.1955, 1949 int.-1951

TOETSCHINGER Franz, 5.10.1902, Winden 177, Bgld.
hgk:14.10.1953, int: ?

VOMOCIL Kurt, 5.12.1927, Wien 7., Schottenfeldgasse 5
hgk:14.10.1953, int:1951

WISOKO-MAYSTKY Paul, 18.5.1922 Wien 6., Esterhazygasse 10
hgk:14.10.1953, int:1945-1952

WORF Herbert, 30.6.1925, Wien 7., Siebensterngasse 33
hgk:14.10.1953, int:1948

W l a d i w o s t o k

ACHILLES Johann, 12.5.1911, Wien 10., Favoritenstraße 145
hgk:14.10.1953, int:1949-1950

FARKAS Karl, 5.7.1925, Deutsch Jahrndorf, Bgld.
hgk:14.10.1953, int: ?

NOVOTNY Alfred, 19.6.1920, Kapfenberg, Straußgasse 2, Stmk.
hgk:14.10.1953, int:1945-1948

23. 3. 1956

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN

efterforskning av
Scheuer - Franz Gfrorner.
155 B. 9.3.56

Wien den 25 april 1956.

Nr 254. 1 bil.

HP 1. Strängt förtrolig.

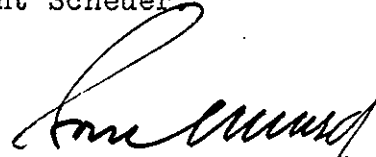
Gfrorner

9

Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

./.

Härmed får jag vördsamt översända ett fotografi av Franz Gfrorner. Som bekant har polisen funnit, att denne Gfrorner, som råkat i sovjettrysk fångenskap, tidigare varit bosatt på adressen Windmüllgasse 11 i Wien. Gfrorners förhållanden i övrigt stämde emellertid icke med de uppgifter, som lämnats om Oberleutnant Scheuer.

Sven Allard

68

FOTO-av

G F R O R N E R , Franz

G f o r n e r Franz, 12.1.02

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

STOCKHOLM		19
Stockholm den 28 april 1956.		
N:o		BIL.
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MÅL.

Broder,

Under besöket i Moskva fick jag låna en karta över
./. staden, vilken jag härmed ber att få återställa. Beklag-
ligtvis blev kartan genom flitigt användande rätt illa
medfaren, och trots mina försök att reparera skadorna be-
finner den sig tyvärr i ett något skamfilat skick.

/Gunnar Lorentzon/

Ambassadrådet Petri,
Moskva.

Dep. 3.5.56
ms

53/4

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN
fångarna från Kolyma.

Wien den 28 april 1956.
HP 1. Strängt förtroligt.

23.5.56
Hbr Braunerhielm, Wien

Broder,

Åberopande vår skrivelse 121 B.25.2.56. med förteckningen över fångar från Kolyma får jag bedja Dig om bekräftelse till, att departementet icke önskar, att vi för närvarande höra någon av de däri upptagna personerna.

Den tillgivne
Erik Braunerhielm
Erik Braunerhielm

Sekreteraren G. L o r e n t z o n,
Utrikesdepartementet.

AMBASSADE ROYALE DE SUÈDE

Moskva den 28 april 1956.

HP 39 J

2 bil.

utresetillstånd för Tamvelius.

Strängt förtroligt.

Tamvelius

330

Ink.	4.5	1936
Avd	HP	39 J

Broder,

./. *W* I enlighet med i särskild ordning uttryckt önskemål ber jag härjämte få i original översända de båda brev från Tamvelius till beskickningen, vilka i avskrift och fotokopia voro fogade vid Petris handbrev till Almqvist den 12 april.

I avvaktan på instruktioner om ärendets vidare be-
drivande har beskickningen hittills icke besvarat Tam-
velius pappersbrev. Icke heller ha vi sagt härvarande
västtyskar att Tamvelius troligtvis är tysk medborgare
(jfr handbrev von Otter - Sohlman 16.4.55). Själv vill
han ju uppenbarligen betraktas som svensk.

Det av Tamvelius åberopade brevet från beskickningen
skall enligt våra diarier vara skrivet den 17 februari 1948.
Dossiern ifråga synes ha sänts till UD. Samtidigt här-
med be vi arkivet om kopia av handlingen.

Petris sagesman M. har ännu icke fått lämna Sovjet-
unionen. Ryssarna lära betrakta honom såsom statslös men
hävda samtidigt att han såsom ett slags "folkryss" hör
hemma i Sovjetunionen. Han vistas nu i frihet på sär-

Ambassadören Jarring
Utrikesdepartementet.

582

skilt anvisad plats i det inre av landet.

• Två av honom skrivna brev till västtyska
ambassaden ha "kommit bort" på vägen medan ett tredje,
innehållande rättelser till de båda andra, framlämnats
av postverket.

Din tillgång

Rolf Sohlman
Rolf Sohlman

KUNGL. SVENSKA
GENERALKONSULATET

36/4
Hamburg den 28 april 1956.
Förtroligt.

11. 6. 56
H. b. Reinius

Broder,

I anslutning till mitt hbr. den 21 innevarande månad ber jag få meddela, att hr Schneider i dag per telefon upplyst, att endast en av 400 personer svarat beträffande den efterforskade R. Vederbörande var en hr Bahnert, som uppgav sig redan ha varit i kontakt med svenska myndigheter.

XIII
Beijerman
Herr Schneider frågade samtidigt, om vi möjligen hade någon uppgift på anhöriga till överstelöjtnant Roestel, och om han i så fall kunde få deras adresser. Om Ni anse Eder kunna lämna sådana, vore jag tacksam för eventuella uppgifter.

Med Tillg.

K. Reinius
(K. Reinius).

Herr Sekreteraren G. Lorentzon,

S t o c k h o l m .

Wien den 27 april 1956.

Strängt förtroligt.

4.5.56.
Ch.tel.Wien

4 bil.

*Hadobas
Was
Fornthe*

*11.6.56
arb. Thulin*

*138
2.5 56*

P 2 Eu^I

Broder,

./.

För Din kännedom ber jag få överlämna avskrifter av en korrespondens vi haft med en i Trieste bosatt rumänsk flykting vid namn Hadobás Ferenz. I sitt första brev frågade denne något dunkelt efter den svenske konsul, som 1945 bortfördes från Budapest av ryssarna. Då vi bett honom om ett förtydligande, har han sänt oss ett nytt, på ungerska avfattat brev, vilket bifogas i original och tysk översättning. I detta meddelar han, att han i april 1952 i Paorta-Alba i Rumänien träffat en person, som 1945 var svensk minister i Budapest och togs av ryssarna. Vederbörandes namn skulle hava varit Valberg, Valaberg eller liknande.

Såvida det icke rör sig om en sinnesrubbad person, förefaller det mig, som om brevskrivaren vore i god tro i fråga om sitt sammanträffande med den svenske diplomaten. Möjligtvis kan han hava rört ihop fakta och träffat någon, som blott berättat om "Valberg".

Jag vore tacksam, om Du ville meddela, vilka åtgärder Du eventuellt önskar, att vi skola vidtaga i saken.

Vi hava tyvärr icke kunnat finna Paorta-Alba på här tillgängliga kartor.

Sven Allard
Sven Allard

Avskrift.

An das geehrte Consulat von Schweden in W i e n .

Meine Bitte ist, man möge dem gewesen Herrn Consul von Budapest aus dem Jahre 1945. Die Russen hatten ihn damals von Pest mitgenommen. Ich war in Rumänien ein Monat zusammen mit dem H.Consul. Heute würde ich gerne eine Audienz bei ihm mir erbitten.

Ich wiederhole diese meine Bitte und sende auf diesem Wege meinen Gruss.

Mit vorzüglichster hochachtung

Hadobás Ferenz

Trieste den
7.IV.1956

Hadobás Ferenz
Flüchtling aus Rumänien
in Sanatorium Prosecco,
T r i e s t e
Italien

Avskrift.

Königl. Schwedische Gesandtschaft

Wien, den 11. April 1956.

Herrn Ferenz Hadobás,
c/o Sanatorium Prosecco,
T r i e s t e .
Italia

Unter Bezugnahme auf Ihr Schreiben vom 7. dieses Monats beehre ich mich Ihnen mitzuteilen, dass hier nicht bekannt ist, mit welchem schwedischen Konsul aus Budapest Sie im Jahre 1945 in Rumänien zusammengetroffen sein könnten. — Es darf daher um eine Mittheilung gebeten werden, in welchem Monat und an welchem Ort in Rumänien Sie den fraglichen Konsul getroffen haben und wie der Name des Betreffenden gewesen ist. Schliesslich wollen Sie auch der Gesandtschaft mitteilen, in welcher Angelegenheit Sie mit diesem Herrn zusammenzutreffen wünschen.

Im Auftrage:

(Kurt Kalhorn)
Vizekonsul.

1956. Apr. 16.

in Ungarischen Sprache

P2 6a I

Mélyen tisztelt

Honr. Úr

Tisztelttel értesítem hogy az Apr. 11-én kelt-
ett levelét megkaptam és mivel én nem ér-
tek nyelvűl és nyelvtanilag magyarul is
nem magyarságszerűt beszéltem az magye-
besen írtam meg most aki az Apr. 4-én
keltett levelét megírtam az magyarságon
biztosan Amerikában.

En 1953 Áprilisában együtt voltam
a Párti - Alkotó mellett egy úrval aki
azt mondta hogy át az Amerikai sa-
baltok el 1945-én Magyarországra
ahol Budapestre Sied követelt
a magyaroktól nem tudok mit
emlékszem nálam Volberg nagy
Volbergnek hívják. Őnek szerettem
hírnéki amelyben lehetseges. Először
készen híreskedjék neki megmondani
hogy itt magyarok. Az is bizonyos
fog emlékszem neked. Volbergot
Magyarországban, Kármán nagy Olas-
nál írta meg esetleg Siednek

most más nyelvet nem beszél.
De Völkben is tud magyarul ő is
ezen a nyelven is.

Válaszokat névben megadva
biztosítást tette:

Hadobás Ferenc

Hodolá

Avskrift.

16/4/56

Auf ungarisch geschrieben

Sehr verehrter Herr Konsul:

Ich teile Ihnen mit, d. ich Ihren Brief vom 11ten April erhalten habe, da ich aber nicht deutsch kann, antworte ich auf ungarisch.

Ihren Brief habe ich nur schwer verstanden. Derjenige, welcher meinen Brief v. 7.4. geschrieben hat, ist dieser Tage nach Amerika ausgewandert.

Ich war im April 1952 bei "Paorta-Alba" mit einem Herrn zusammen, welcher mir sagte, dass ihn die Russen von Ungarn in 1945 verschleppt haben. Er war in Budapest schwedischer Gesandter. Ich erinnere mich nicht genau an seinen Namen, Valberg, Valaberg, oder so ähnlich. Ich würde Sie bitten ihm zu sagen, dass ich hier bin. Der Herr wird sich bestimmt an mich erinnern. Ihre Antwort schreiben Sie mir bitte ungarisch oder italienisch, oder eventuell serbisch, denn ich verstehe nichts anderes. Aber Herr Valberg kann auch rumänisch, er kann auch so schreiben.

Ihre geschätzte Antwort erwartend, bleibe ich
hochachtungsvoll

Hadobás Ferencz
(unleserlich)

4/5 56

Strängt förtroligt.

*Scheuer -
20.*

P.M.

Sovjetunionens sändebud besökte mig idag och framförde muntligen följande meddelande angående Raoul Wallenberg.

De sovjetryska organ som fått till uppgift att undersöka och verifiera den dokumentation angående herr Wallenberg, som under statsminister Erlanders besök överlämnades, har vänt sig till sovjetiska utrikesministeriet med en förfrågan, huruvida de svenska myndigheterna förfogar över kompletterande material. I synnerhet önskar de erhålla mer detaljerade upplysningar angående den person Scheuer, som skulle ha befunnit sig i samma cell som Wallenberg enligt Richters vittnesmål. I övrigt har de kompetenta sovjetiska organen intresse av att erhålla mer detaljerade upplysningar beträffande herr Wallenbergs signalement, att erhålla fotografi av honom och att få del av allt annat material, varöver de svenska myndigheterna disponerar, och som kunde bidra till att skapa klarhet över herr Wallenbergs öde.

Stockholm den 4 maj 1956.

Ö.Undén

(~~R. Hichens Bergström~~)

P. H.

Strängt förtägligt

Sorgelundens nämnd beaktar
bif. 1-4 och från principen om att
den följande meddelande angående Rens
Wallenberg.

De sovjetiska organ som fått till
uppgift att undersöka och verifiera den
dokumentation ^{angående hr Wallenberg} som under statsminister
Erlangers besök överlämnades, har varit
sitt till sovjetiska utrikesministeriet med
en förfrågan kunnande de svenska mynd-
igheterna följande över kompletterande material

I anmärket önskar de erhålla ^{mer detaljerade} upplysningar
angående den person Lohner(?) som skulle
ha befunnit sig i samma cell som Wallen-
berg enligt Richters vittnesmål. De
önskar här de kompetenta myndigheterna
intresse av att erhålla mer detaljerade
upplysningar beträffande hr Wallenbergs
signalement, att erhålla fotografi av
honom och att få del av allt annat
material mellan de svenska myndigheterna
disponeras och som kunde bidra till
skapa klarhet över hr Wallenbergs öde.

Stockholm d. 4.5.1956.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTETTelegram

STOCKHOLM			4.5.56	19
N:o 16V	CHIFFER BUD	BIL.		
INK. D. N:o				
AVD.	GR.	MAL.		
P	2	Eu ^I		

sjöborgsutredningen

11.6.56
a 1. SkulleHandbrev
Vas
Horvath

WD

9 Svensk
Wien.

Handbrev Allard/Åström 27.4. återopas. Person vid namn Janos Hadobas som uppgivit sig träffat Wallenberg Porta Alba 1953 dök i februari i år upp i Belgrad tillsammans med den för oss kände skojaren eller möjligen provokatören George Vas alias Müller etc. Sannolikt den person som tillskrivit Eder identisk Janos Hadobas. Viss möjlighet föreligger Hadobas Ferenz identisk Josef Horvath handbrev Lorentzon/Jarring 19.2.54 och 25.2.54. Horvath som dykt upp på ett stort antal svenska beskickningar och konsulat i Europa är sinnesrubbad, skojare eller provokatör. Därest Hadobas Ferenz skulle uppsöka beskickningen och han är identisk Horvath kan Kalhorn som sett Horvath känna igen denne. Horvath känns lättast igen på det tefatsstora ärrät på hjässan.

Cabinet

583

Dep. d. 4/5 kl. 14.00 af.

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN

etterforskning av Scheuer.

232 B:14.4.56.

red. lapp 58/274 5/5 ✓
Wien den 3 maj 1956.

Nr 274 1 bil.

HP 1. Strängt förtrolig.

Q
Ja
Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

./.
Härmed får jag vördsamt insända den av överstelöjtnant Tarbuk-Sensenhorst utlovade förteckningen över personer, som arbetat vid tyska beskickningen i Bukarest samt vid överste Rodlers stab. Tyvärr innehåller denna endast få namn utöver dem, som överstelöjtnant Tarbuk och överste Bauer redan tidigare muntligen meddelat beskickningen.

Sven Allard
Sven Allard

584

Avskrift.

Strängt förtroligt.

Dienststelle Deutsche Gesandtschaft:

Gesandter K i l l i n g e r + 1944.

Gesandter N e u b a c h e r - derzeit Generalgouverneur der Staatsbank von Addis Abeba.

Gesandtschaftsrat v. B r o c k d o r f - R a n t z a u + 1949.

Gesandtschaftsrat S t e i z e r und Frau, gefangen 1944. Bis 1955 in russ.Gewahrsam in Wladimir, seine Frau 1954 entlassen.

Gesandtschaftsrat H ö d l bis 1955 in russ.Gewahrsam.

Polizei-Attachee R i c h t e r, bis 1955 in russ.Gewahrsam.

Oberregierungsrat Dr. V o r w e r k, z.Z. Hamburg, Loogestieg 17.

Generalmajor S p a l k e mit Frau und Sohn, in russ.Gewahrsam, sollen 1954, bzw. 1955 entlassen worden sein.

Oberstlt. B r a u n 1955 im Gefängnis Wladimir verstorben.

Oberstlt. v. S t r a n s k y, aus russ.Gefangenschaft 1955 entlassen.

Handelsattachee Dr. L a n g e, aus russ.Gefangenschaft 1955 entlassen

Dienststelle Oberst Rodler:

Oberst R o d l e r, verstorben auf dem Transport nach Moskau im Frühjahr 1948 in Lemberg.

Oberst B a u r wohnhaft Linz.

Hauptmann Dr. R i c h t e r - verstorben in russ.Gefangenschaft 1955.

Hauptmann S t a f - Aufenthalt unbekannt.

Hauptmann M o n t f o r t, aus russ.Gefangenschaft 1955 entlassen.

Hauptmann Dr. T h e i s s - Aufenthalt unbekannt.

Hauptmann Sonderführer Dr. P e t e r m a n n - aus russ.Gefangenschaft 1955 entlassen.

Rittm.Freiherr v. Z e d l i t z - Aufenthalt unbekannt.

Hauptmann S c h w a r z - näherer Aufenthalt unbekannt.

Zahlmeister N a d o l n y - näherer Aufenthalt unbekannt.

Frau W o l f, war in russ.Gefangenschaft. Näheres unbekannt.

Fräulein D ö r i n g, war in russ. Gefangenschaft. Näheres unbekannt.

Frau H e r z, soll in russ. Gefangenschaft gewesen sein ?

Paris den 3 maj 1956.

Strängt förtroligt.

Galg
au
2
Broder,

*Philippe underkastad
att intet av intressen
framkommit*

22/5

K

I anledning av instruktion i särskild ordning har en av beskickningens tjänstemän idag varit uppe på l'Hôpital de la Pitié för att intervjua den där intagne fransmannen Ledoux i Wallenbergaffären. Ledoux, som tillbringat nio år i ryska arbetsläger, däribland även det beryktade Vorkutalägre, visade sig vara fysiskt medtagen och svag varför samtalet måste göras så kort som möjligt. Trots sitt dåliga allmäntillstånd kunde Ledoux emellertid väl göra reda för sina upplevelser och för de personer av utländsk nationalitet, som han träffat under vistelsen i Ryssland. Han kunde tyvärr icke bringa något nytt i fallet Wallenberg, där varken fotografi eller namn tycktes säga honom någonting. Ej heller gav samtalet något positivt angående eventuella andra svenskar, som han kunde ha mött i Sovjetunionen.

*Din tillgivna
R. Kumlin*

(R. Kumlin)

Kabinettssekreteraren Leif Belfrage
Utrikesdepartementet

5/5-7
Wien den 3 maj 1956.

HP 1. 1 bil.

Personligt och strängt förtroligt.

Broder,

Vår Heimkehrervän, överstelöjtnant Robert Tarbuk von Sensenhorst, har sänt mig närslutna, den 2 oktober 1941 daterade, Hitler-dagorder till trupperna vid ostfronten men hemställan, att jag måtte vidarebefordra den såsom en gåva till armémuseum i Stockholm eller liknande lämplig institution. Exemplar av detta aktstycke lär numera vara mycket svåra att komma över. Tarbuk var själv tilldelad Heeresgruppe "Mitte" och tilldelades uppgiften att ombesörja distributionen av dagordern.

Din tillgivna
Erik Braunerhielm

Erik Braunerhielm

Sekreteraren G. L o r e n t z o n,
Utrikesdepartementet.

Hilvers Lagorlee

T111

Direktören Throne-Holst

SAS

Stockholm 40

Soldaten

Erfüllt von tiefster Sorge für das Dasein und die Zukunft unseres Volkes habe ich mich am 22. Juni entschlossen, den Appell an Euch zu richten, dem drohenden Angriff eines Gegners noch in letzter Stunde zuvorzukommen. Es war die Absicht der Machthaber des Kremls — wie wir es heute wissen — nicht nur Deutschland, sondern ganz Europa vernichten.

Zwei Erkenntnisse, Kameraden, werdet Ihr unterdes gewonnen haben:

1. Dieser Gegner hatte sich für seinen Angriff militärisch in einem so enormen Ausmaße gerüstet, daß auch die stärksten Befürchtungen noch übertroffen worden sind.
2. Gnade Gott unserem Volk und der ganzen europäischen Welt, wenn dieser barbarische Feind seine Zehntausende an Panzern vor uns in Bewegung setzen können.

Ganz Europa wäre verloren gewesen. Denn dieser Feind besteht nicht aus Soldaten, sondern zum großen Teil nur aus Bestien

Nun, meine Kameraden, habt Ihr selbst mit eigenen Augen das „Paradies der Arbeiter und der Bauern“ persönlich kennengelernt. In einem Lande, das durch seine Weite und Fruchtbarkeit die ganze Welt ernähren könnte, herrscht eine Armut, wie sie für die Deutsche unvorstellbar ist. Dies ist das Ergebnis einer nunmehr bald 25jährigen jüdischen Herrschaft, die als Bolschewismus im tiefsten Grund nur der allergeheimsten Form des Kapitalismus gleicht.

Die Träger dieses Systems sind aber auch in beiden Fällen die gleichen: Juden und nur Juden.

er Ostfront!

Denn dieser Kampf wird — vielleicht zum ersten Mal — von allen Nationen Europas als eine gemeinsame Aktion zur Rettung des wertvollsten Kulturkontinents angesehen.

Gewaltig ist aber auch die Arbeit, die hinter Eurer gigantischen Front geleistet wurde.

Fast 2000 Brücken von über 12 m Länge sind gebaut worden;

405 Eisenbahnbrücken wurden hergestellt;

25 500 km Eisenbahnen sind wieder in Betrieb genommen;

Ja: Über 15 000 km Bahnen sind bereits auf die allgemeine europäische Spurweite umgenagelt.

An Tausenden von Kilometern Straßen wird gearbeitet.

Große Gebiete sind schon in die zivile Verwaltung übernommen. Dort wird das Leben schnellstens wieder nach vernünftigen Gesetzen in Gang gebracht. Ungeheuere Lager an Verpflegung, Treibstoff und Munition aber liegen bereit!

Dieses größte Ergebnis eines Kampfes wurde dabei erreicht mit Opfern, deren Zahl — bei aller Schwere für die einzelnen Kameraden und ihre Angehörigen — im gesamten noch nicht 5 vH. derjenigen des Weltkrieges beträgt.

Was ihr, meine Kameraden, und was die mit uns verbündeten tapferen Soldaten an Leistungen, an Tapferkeit, an Heldentum, an Entbehrungen und Anstrengungen in diesen kaum dreieinhalb Monaten hinter Euch haben, weiß keiner besser als derjenige, der einst selbst als Soldat im vergangenen Krieg seine Pflicht erfüllte.

Als ich Euch am 22. Juni gerufen habe, um die furchtbar drohende Gefahr von unserer Heimat abzuwenden, seid Ihr der größten militärischen Macht aller Zeiten entgegengetreten. In aber knapp 3 Monaten ist es, dank Eurer Tapferkeit, meine Kameraden, gelungen, diesem Gegner eine Panzerbrigade nach der anderen zu zerschlagen, zahllose Divisionen auszulöschen, ungezählte Gefangene zu machen, endlose Räume zu besetzen, — nicht leere, sondern jene Räume, von denen dieser Gegner lebt und aus denen seine gigantische Kriegsindustrie mit Rohstoffen aller Art versorgt wird.

In wenigen Wochen werden seine drei ausschlaggebendsten Industriebezirke restlos in Eurer Hand sein!

Eure Namen, Soldaten der deutschen Wehrmacht und die Namen unserer tapferen Verbündeten, die Namen Eurer Divisionen, Regimenter, Eurer Schiffe und Luftgeschwader werden für alle Zeiten verbunden sein mit den gewaltigsten Siegen der Weltgeschichte.

Über 2 400 000 Gefangene habt Ihr gemacht;

über 17 500 Panzer und

über 21 600 Geschütze vernichtet oder erbeutet;

14 200 Flugzeuge wurden abgeschossen oder am Boden zerstört.

Die Welt hat Ähnliches bisher noch nie gesehen!

Das Gebiet, das die Deutschen und die mit uns verbündeten Truppen heute besetzt halten, ist mehr als doppelt so groß wie das Deutsche Reich vom Jahre 1933, mehr als viermal so groß wie das englische Mutterland.

Selt dem 22. Juni sind die stärksten Stellungssysteme durchbrochen worden, gewaltige Ströme wurden überschritten, unzählige Orte erstürmt, Festungs- und Bunkeranlagen zertrümmert oder ausgeräuchert. Angefangen vom hohen Norden, wo unsere so überaus tapferen finnischen Verbündeten zum zweitenmal ihr Heldentum bezeugten, bis zur Krim steht Ihr heute im Verein mit slowakischen, ungarischen, italienischen und rumänischen Divisionen rund 1000 Kilometer tief in Feindesland. Spanische, kroatische und belgische Verbände schließen sich nunmehr an, andere werden folgen.

in diesen 5¹/₂ Monaten, meine Soldaten, ist nun aber endlich die Voraussetzung geschaffen worden zu dem letzten gewaltigen Hieb, der noch vor dem Einbruch des Winters diesen Gegner zerschmettern soll. Alle Vorbereitungen sind - soweit sie Menschen meistern können - nunmehr fertig. Planmäßig ist dieses Mal Schritt um Schritt vorbereitet worden, um den Gegner in jene Lage zu bringen, in der wir ihm jetzt den tödlichsten Stoß versetzen können.

Heute ist nun der Beginn der letzten großen Entscheidungsschlacht dieses Jahres.

Sie wird diesen Feind und damit auch den Anstifter des ganzen Krieges, England selbst, vernichtend treffen. Denn indem wir diesen Gegner zerschlagen, beseitigen wir auch den letzten Bundesgenossen Englands auf dem Kontinent. Vom deutschen Reich aber und von ganz Europa nehmen wir damit eine Gefahr hinweg, wie sie seit den Zeiten der Hunnen- und später der Mongolenstürme entsetzlicher nicht mehr über dem Kontinent schwebte. Das deutsche Volk wird deshalb in den kommenden wenigen Wochen noch mehr bei Euch sein als bisher.

Was Ihr und die mit uns verbündeten Soldaten geleistet habt, verpflichtet schon jetzt alle zu tiefster Dankbarkeit. Mit angehaltenem Atem und Segenswünschen aber begleitet Euch in den nächsten schweren Tagen die ganze deutsche Heimat. Denn ihr schenkt Ihr mit Gottes Hilfe nicht nur den Sieg, sondern damit auch die wichtigste Voraussetzung für den Frieden!

Führerhauptquartier, den 2. Oktober 1941.

Adolf Hitler

Führer und Oberster Befehlshaber der Wehrmacht.

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN
överste Rodler.

Wien den 3 maj 1956.

HP 1

Personligt och strängt förtroligt.

Broder,

I vår skrivelse nr 232 B.14.4.56. framhöllo vi, att fru Hedvig Rodler plågades mycket svårt över ovissheten om sin makes öde och att hon intet hellre tycktes önska än att äntligen vinna klarhet härom. Om hon får veta, att hennes man är död, kommer detta visserligen säkert att innebära en svår chock för henne, men såvitt jag kan bedöma efter ett enda sammanträffande, lider hon redan så mycket, att sorgen knappast kan bryta ned henne mycket mera.

Om Du har möjlighet därtill, vore jag Dig tacksam, om Du kunde underrätta överste Kitschmann och de andra, som hava uppgifter om överste Rodler om ovanstående.

Din tillgivne
Erik Braunerhielm
Erik Braunerhielm

*Id bevit i Wien, i slutet maj 1956 personligen
meddelat Braunerhielm att vi icke med bestämdhet
vet att Rodler verkligen är död. / G.*

Sekreteraren G. L o r e n t z o n,
Utrikesdepartementet.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

sjöborgsutredningen

STOCKHOLM		5.1.56	19
N:o	228	CHIFFER PUD	BIL.
INK. D. N:o			
AVD.	GR.	MAL.	
P	2	Eu ^I	

g.

Svensk Moskva

Kan utrönas hur lång tid en normal tågresor tar från

Inta till Moskva. *BENÄGET TELA.*

Cabinet

Jan 6/4 kl 18⁰⁰ E

Obs! Denna promemoria är skriven innan Volkov
från den ryska pressen uttalade att man
från rysk sida begär ytterligare material.

G. H. H.

25

1946.01.25

P.M.

Om man skulle göra ett försök att bedöma bakgrunden till den ryska framställningen om kompletterande material i Wallenberg-affären, bl.a. om detaljerade upplysningar beträffande Wallenbergs signalement, så skulle denna i bästa fall gå ut på följande. Efter det den svensk-ryska kommunikén med "gratisefterlysningen" anslagits i ryska fängelser och läger, har kanske ett flertal Wallenbergare anmält sig. Materialet för identifiering skulle således användas för att välja ut den riktige Wallenberg. Denna synpunkt synes måhända en aning konstruerad, i synnerhet som tre fotografier av Wallenberg överlämnades till herr Abramov i det sovjetryska utrikeskommissariatet den 27 januari 1946 av envoyén Söderblom (handbrev Söderblom-Grafström 29.1.46). Det är kanske inte ägnat att förvåna, om dessa fotografier kommit bort ur utrikeskommissariatets arkiv, och det är icke heller alltför långsökt om dessa fotografier i samband med NKVD:s eventuella "undansmuggling" av Wallenberg förkommit. I vart fall torde nya fotografier översändas, varvid det bör framhållas, att fotografier överlämnats redan vid det tidigare tillfället.

Det är väl knappast troligt att sovjetryska vederbörande skulle begära fotografier och signalement, om deras efterforskningar hittills lett till att Wallenberg vore död. För att icke invagga oss i några falska förhoppningar om att positiva spår föreläge, har man inbakat framställningen om fotografier och signalement i en anhållan om ytterligare material. För en skeptiker håller icke detta resonemang, utan denne torde se ryssarnas framställ-

ning såsom ett försök att få utrönt vilken tidpunkt som är den absolut sista då vi har spår efter Wallenberg.

Att ryssarna begär upplysningar om Scheuer verkar något av avledningsmanöver. Scheuer är omnämnd av Richter och Kitschmann, och han satt tillsammans med dessa i Ljubljanskaja-fängelset i cell 123 i stort sett under februari 1945, och berör detta spår alltså Wallenbergs allra första tid i Moskva. Vad är då skälet till att ryssarna önskar få ytterligare upplysningar om Scheuer? För det första borde ryssarna förstå, att vi icke har hört Scheuer, för i så fall hade ju hans vittnesmål varit mycket centralt. Varför begär inte ryssarna att få reda på motsvarande uppgifter om Roedel - Roedels uppgifter ligger ju senare i tiden och borde därför vara intressantare för ryssarna. Kan det ligga så till att ryssarna vet att Roedel är död, vilket vi ju själva nästan är säkra på, men att de icke känner till Scheuers öden och nu vill ha tag på denne. Om ryssarna har goda avsikter söker de Scheuer för att få bekräftat Richters utsaga, men det kan likaväl vara så att de söker honom för att få vederlagt den samma. I båda fallen löper Scheuer risken att råka illa ut.

Resonemanget är dock av rent teoretisk natur, då vi trots stora ansträngningar icke kunnat spåra Scheuer i Österrike, och han därför sannolikt är kvar i rysk fångenskap eller är död.

Det förefaller väl emellertid knappast troligt, att ryssarna skulle göra en framställning om ytterligare material utan att ha annat än uppskov som motiv. Vad än deras avsikt är, torde följande handlingsprogram kunna föreslås.

1. Vi förklarar, att Scheuer icke kunnat spåras.
2. Såsom komplement till tidigare överlämnat material överlämnas förhörsprotokollet om Hofstetter. Detta protokoll är av vikt vad rör sambandet Hille-Pelkonen-Langfelder-Wallenberg-Loyda. Det ^{Kan} för ryssarna framhållas att vi har ytterligare material, men att detta icke fyller de krav som vi själva uppställt, d.v.s. att utsagorna skola härröra från två av varandra oberoende personer (se Memorandum 29.9.54).
3. Fotografier av Wallenberg överlämnas jämte följande signalement gällande år 1945:

Av Wallenbergs den 30 juni 1944 utfärdade diplomatpass med nummer 248, som var avfattat på svenska, franska och tyska språken, framgår:

på annat sätt påverka Tamvelius.

Vi bör i detta sammanhang även erbjuda Tamvelius att få komma till Sverige, en procedur som ju redan inletts via Röda korset. Av alla uttalanden att döma tycks Tamvelius vara en duktig och skötsam person, som säkert skall kunna göra rätt för sig i Sverige.

Fru Tamvelius har hemställt, att hennes mans namn icke måtte bli kombinert med Wallenbergs. Det torde emellertid kunna gå att övertyga fru Tamvelius om att vi på sätt som ovan skisserats ha vissa utsikter att kunna hjälpa hennes man till frihet.

Stockholm den 7 maj 1956.

att Wallenbergs fullständiga namn är Raoul Gustaf Wallenberg;

att Wallenberg är född i Stockholm den 4 augusti 1912;

att Wallenbergs signalement är

kroppslängd 176 cm

hårfärg brun

ögon mörkbruna

ansikte ovalt

samt att han är slätrakad och utan övriga särskilda kännetecken.

Vidare kan meddelas, att Wallenbergs fader, vilken avled tre månader före sonens födelse, var löjtnant vid flottan. Wallenbergs moder är född Maj Wising och är dotter till framlidne professorn i medicin Per Johan Wising. 1916 gifte hon sig med dåvarande byråchefen, nuvarande pensionerade överdirektören Fredrik von Dardel. Raoul Wallenbergs farfader var envoyén G.O. Wallenberg.

4. Huvudpunkten i vårt svar om ytterligare material kan vara, att vi meddelar ryssarna att Artur Tamvelius har kännedom om Wallenberg efter den tidpunkt som framgår av vårt tidigare överlämnade material. Härtill är att säga följande.

Det är sannolikt att Tamvelius träffat Wallenberg efter 1947.

Publiciteten kring Tamvelius - Bornscheins m.fl. - har gjort, att Tamvelius' namn är förknippat med Wallenbergs. Det vore att underskatta ryssarna, om man utginge ifrån att de icke skulle känna till detta förhållande. Tamvelius' vistelse såsom fånge i Sovjetunionen kan knappast försvåras av en svensk framställning till Tamvelius' förmån. Denna framställning skulle få formen av ett svar på ryssarnas begäran om ytterligare material. Vi skulle begära att få höra Tamvelius på beskickningen i Moskva och gärna i närvaro av rysk personal. Då framställningen göres, eller rättare sagt då svaret lämnas, bör med skärpa framhållas att vi verkligen vet vad Tamvelius vet. Detta senare för att i görligaste mån söka förhindra att ryssarna försöker indoktrinera eller

8/5 56

SUCHDIENST HAMBURG

Abteilung II (Zivilvermißte)

② HAMBURG-OSDORF, DEN 7. Mai 1956
BLOMKAMP 51
FERNRUF, 8279 53-56
DRAHTANSCHRIFT: SUCHDIENST HAMBURG

Az.: A II - Mi/Lo
Bei Beantwortung bitte angeben!

aa 2

Herrn
L i n d b e r g
Vertreter des Schwed. Roten Kreuzes

(22 c) K ö l n / Rhein
Ulmenallee 96

Betr.: W a l l e n b e r g , Raoul, schwed. Staatsangehöriger.
Bezug: Unser Schreiben vom 19. 3. 1956 Az. A II - Dr. N./Jo.

Sehr geehrter Herr Lindberg !

Wir dürfen Ihnen zur Kenntnis geben, daß uns ein Schreiben des Polizei-Hauptwachtmeisters Dieter Rödel aus Offenbach a.M., Luisenstraße 82, vom 20. 4. 1956 vorliegt, aus dem hervorgeht, daß der Vater von Dieter Rödel, Herr Willy Rödel, geb. 16. 3. 1897 in Hanau a. M., bis 1948 im Gefängnis Lefortowskaja mit einem schwedischen Diplomaten Wallenberg in einer Zelle zusammen war.

Herr Dieter Rödel hat die Mitteilung über den schwedischen Diplomaten Wallenberg durch einen guten Bekannten seines Vaters, der Ende 1955 aus der UdSSR heimkehrte und in Frankfurt a. M. - Süd, Danneckerstr. wohnt, gehört.

Es wird sich also empfehlen, sowohl mit Herrn Rödel als auch mit dem in Frankfurt a. M. wohnenden Herrn Wallenstein Verbindung aufzunehmen.

Eine Abschrift des Schreibens von Dieter Rödel, an uns gerichtet, fügen wir bei.

Mit vorzüglicher Hochachtung

(Dr. B. Nether)

Anlage: 1 Abschrift

A b s c h r i f t

Dieter Rödel
Polizei-Hauptwachtmeister

Offenbach a. M., 20.4.1956
Luisenstrasse 82

An
Deutsches Rotes Kreuz
Suchdienst Hamburg
- A II/Ltm/Beck -

H a m b u r g - O s d o r f
Blomkamp 51

Betr.: Auskunft über den Verbleib meines Vaters, Willy Rödel,
geb. 16. 3. 1897 in Hanau a. M.

Bezug: Ihr Schreiben vom 21. 2. 1956, Az. A II/39962/Ltm/Beck

Bei Ihrer vorgelegten Meldung handelt es sich bestimmt um meinen Vater. Näheres über seinen Verbleib konnte ich leider auch nicht erfahren. Die Angabe von Ihnen, daß er vermutlich in das Gefängnis B u t y r k a bei Moskau verlegt worden sei, ist mir neu. Durch einen guten Bekannten meines Vaters, der Ende 1955 aus Rußland kam, Herr W a l l e n s t e i n, wohnhaft in Frankfurt a. M.-Süd, Danneckerstrasse, hörte ich folgendes:

Bis im Jahre 1948 ist mein Vater im Lefortowskaja-Gefängnis gewesen. Dort lebte er mit dem schwedischen Diplomaten W a l l e n b e r g in einer Zelle zusammen. Auch Herr Wallenstein war bis 1948 in jenem Gefängnis eingesperrt. Nach 1948 wurde er nach Sibirien in ein Zwangslager gebracht und alle Dinge, die er von diesem Zeitpunkt an bis zu seiner Entlassung von meinem Vater gehört hat sind Gerüchte die sehr zweifelhaft sind. Mein Vater soll nach 1948 in Wladimir gesehen worden sein; andere behaupten sie hätten gehört, er sei inzwischen in Wladimir gestorben. Das sind aber alles Gerüchte und somit fehlen mir seit der Zellengemeinschaft mit Herrn Wallenberg jegliche genaue Nachweise über den Verbleib meines Vaters.

Falls Sie inzwischen eine Nachricht über den Verbleib des Herrn Wallenberg vorliegen haben, bitte ich Sie höflichst, mir diese mitteilen zu wollen.

Andere Hinweise habe ich leider nicht erhalten und ich möchte an dieser Stelle meine verspätete Antwort entschuldigen. Ich hatte Ihr wertenes Schreiben verlegt und war mir deshalb eine frühere Beantwortung leider nicht möglich.

Ich sehe Ihrer gefl. Nachricht mit Interesse entgegen und bitte Sie höflichst, mich in dieser Angelegenheit auf dem Laufenden zu halten.

Mit vorzüglicher Hochachtung !

gez. Rödel

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

Landberg/US

ang. Raoul Wallenberg

STOCKHOLM den 8 maj 1956		
N:o 189 ✓	BIL.	
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu ^I

g.f.

Svensk
Moskva

189 Följande uppgifter lämnades svensk press den 7 och 8 maj: Med anledning av en uppgift, som lämnades under måndagens presskonferens med den ryska delegationen, bekräftade UD att vissa kompletterande upplysningar i Raoul Wallenberg-frågan begärts från sovjetiskt håll. Önskemålet härom framfördes av Sovjets sändebud för några dagar sedan. UD kommer givetvis att tillmötesgå önskemålet om sådant material. Karaktären på det material ryssarna begärt kan vi inte upplysa om. Man kan utgå från att det kommer att överlämnas mycket snart.

Cabinet

8/5 1410
AS

M

P.M.

angående samtal med fru Tamvelius hos envoyén Lundberg, LKAB, den 9 maj 1956.

Inledningsvis meddelade envoyén Lundberg utan att ingå på hur vi sutto inno med upplysningarna, att vi känd till att Artur Tamvelius träffat Wallenberg i fångenskap i Ryssland. Detta hade skett vid en relativt sen tidpunkt och de nya upplysningar vi fått täckte i stora drag vad Bornschein på sin tid meddelat.

Därefter orienterade Lundberg fru Tamvelius om hur vi för närvarande ser på Wallenberg-ärendet. Denna orientering gick ut på att vi har den inställningen, att ryssarna för närvarande gör allt för att söka lösa Wallenberg-affären. Det vore icke helt otänkbart att ryssarna, därest de icke skulle kunna återfinna Wallenberg, skulle göra allt för att på något sätt kompensera detta. Den positiva andan skulle måhända kunna utnyttjas i fallet Tamvelius.

Herr Lundberg framhöll, att de båda krigsfångekort som fru Tamvelius fått sannolikt finge tolkas som en positiv reaktion på det Svenska röda korsets framställningar om att frigiva Tamvelius. Lundberg betonade vidare, att om man skulle kombinera Tamvelius' namn med Wallenbergs man måhända skulle riskera Tamvelius' återsändande genom röda korsets försorg. En viss sannolikhet talade emellertid för att en officiell svensk démarche för Tamvelius skulle påskynda ryssarnas åtgöranden. Risker att kombinera Tamvelius' namn med Wallenbergs finge icke överskat-

tas, då publiciteten i ärendet redan varit omfattande.

En "fräck" begäran till ryssarna att låta Tamvelius få utresa i samband med att man begärde att Tamvelius skulle höras i Wallenberg-frågan skulle ha vissa chanser att lyckas. Fru Tamvelius, som tydligen noga hade övervägt denna frågeställning, svarade, att hon vore övertygad om att hennes man, som är mycket handlingskraftig, och som hon de facto icke räknade sig som skild från, säkert skulle vara av den meningen att här borde man handla kräftfullt. Hon var därför av den uppfattningen, att en démarche, där hennes mans namn kombinerades med Wallenbergs icke skulle försämma mannens ställning i det ryska lägret. Han arbetade ju som arkitekt, och det vore osannolikt att hans ställning skulle bli förändrad. Med anledning härav och med den ytterligare motiveringen, att hennes man personligen säkert icke skulle ha något emot att en démarche för Tamvelius gjordes i samband med Wallenberg-ärendet, förklarade fru Tamvelius slutligen, att hon inte hade någonting emot att utrikesdepartementet procederade på detta sätt.

Stockholm den 9 maj 1956.

22-
Tamvelius
Scheuer

P.M.

Sedan tillstånd erhållits av fru Tamvelius att göra en svensk démarche till förmån för hennes man i kombination med Wallenberg-ärendet, kan det svenska svaret på den ryska framställningen om ytterligare material formuleras på följande sätt.

1. Vi förklarar, att Scheuer av oss icke kunnat spåras.
2. Som komplement till tidigare överlämnat material överlämnas förhörsprotokollet om Hofstetter.
3. Vi meddelar att arkitekten Artur Tamvelius, som vistas i Mordovskaja ASSR, pos.Javas, postfack № 385/7- skrivit till sin i Sverige bosatta svenska hustru, till sin ävenledes svenska moder och dotter, och hemställt att dessa skola vända sig till de svenska myndigheterna för att få Tamvelius utlämnad till Sverige. Tamvelius har förklarat, att han av ryska vederbörande anses vara statslös, och vi förklara oss nu beredda att i Sverige mottaga Tamvelius med hänsyn till att hans moder, hustru och dotter äro svenska medborgare. Vi förklarar även, att vi känna till att Tamvelius sitter inne med viktiga upplysningar i Wallenberg-ärendet, och hemställer att han får komma till Moskva och där höras av svensk beskickningspersonal, gärna i närvaro av ryska vederbörande.
4. Bifogade tre fotografier av Wallenberg överlämnas.
5. Av Wallenbergs den 30 juni 1944 utfärdade diplomatpass med nummer 248, som var avfattat på svenska, franska och tyska språken, framgår, att Wallenbergs fullständiga namn är Raoul Gustaf Wallenberg, att Wallenberg är född

4/ genom hem-
komma Sverige-
fångar

i Stockholm den 4 augusti 1912, att Wallenbergs signalement

är: kroppslängd 176 cm

hårfärg mörkbrun, begynnande skallighet.
I slakten ligger tendens till tidig
vithårighet

ögon mörkbruna

ansikte ovalt

samt att han brukade vara slätrakad och i övrigt är utan särskilda kännetecken.

Stockholm den 9 maj 1956.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (BUD)

Från Moskva

Avsant den 11/ 5 19 56 kl. 1305

Inkom den 11 5 19 56 kl. 1500

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr 36:B		288
Avd. P	Gr. 2	Mål. Eu ^I

Tamminen

Det gälder
Stadspolis

11.6.56
Thulin

288.

LM

Edert chiffer 228. Moskva-Kozjva med Sibirien-
expressen å sträckan Moskva Kirov torde taga 64
timmar; uppehållet Kirov ej inberäknat. Kozjva-
Verzj Inta torde taga 8 å 10 timmar.

Sohlman.

Coll.: *f*

Överlämnad av
Höll Rönkvist 12/5-56
Envygen Sundholm vidt.
2

39
1. 1. 1.
Tamvelius

11/5 56

P.M.

1. Det är okänt för svenska utrikesdepartementet, var Schéuer befinner sig.
2. En utsaga av schweiziske medborgaren Hans Hofstetter överlämnas.
3. Det är bekant för det svenska utrikesdepartementet, att arkitekten Artur Tamvelius vistas i Mordovskaja ASSR, pos. Javas, postfack № 385/7-1. Tamvelius har nyligen skrivit två krigsfångeskort till sin i Sverige bosatta svenska hustru, till sin ävenledes svenska moder och dotter och hemställt, att dessa skola vända sig till de svenska myndigheterna för att få Tamvelius utlämnad till Sverige. En sådan hemställan har gjorts. Tamvelius har för sina anhöriga förklarat, att han av ryska vederbörande anses vara statslös. På svensk sida är man beredd att av humanitära skäl mottaga Tamvelius i Sverige, i synnerhet som Tamvelius' moder, hustru och dotter äro svenska medborgare och hemställas härmed att Tamvelius måtte beviljas tillstånd att resa till Sverige.

Genom från Sovjetunionen återvända krigsfångar är det känt för utrikesdepartementet, att Tamvelius sitter inne med viktiga upplysningar i Wallenbergärendet.

Det skulle vara av stort värde, därest Tamvelius kunde få höras av personal från den svenska utrikesförvaltningen i Moskva. Detta skulle kunna ske i närvaro av ryska vederbörande.

4. Av Wallenbergs den 30 juni 1944 utfärdade diplomatpass med nummer 248, som var avfattat på svenska, franska och tyska språken, framgår, att Wallenbergs fullständiga namn är Raoul Gustaf Wallenberg, att Wallenberg är född i Stockholm den 4 augusti 1912, att Wallenbergs signalement är:

kroppslängd

176 cm

hårfärg

mörkbrun, (begynnande
skallighet. I slakten
ligger tendens till ti-
dig vithårighet)

ögon

mörkbruna

ansikte

ovalt

samt att han brukade vara slätrakad och i övrigt
är utan särskilda kännetecken.

Tre fotografier av Wallenberg bifogas.

Stockholm den 11 maj 1956.

Schweiziske medborgaren Hans HOFSTETTER, född den 27/3-24, tillbringade tiden 18/3-45 - 30/10-53 i rysk fångenskap och på följande platser under följande perioder: 1 och 2. Den 18/3-45 - 23/3-45 i Lubjankafängelset i Moskva, i 4:de eller 5:te våningen, cellnummer icke känt.

Den 23/3-45 - 9/5-45 i Lefortowskajafängelset i Moskva, cellnummer 136 och senare 101 (?). Som cellkamrater hade han 2 bulgarer, 1 armenier och 2 serber (efter varandra).

Den 9/5-45 - 21/5-45 i Lubjankafängelset i Moskva, cellnummer förmodligen 101, bottenvåningen. Cellkamrat under denna tid: Franz PETER, Wienerfeld 64, Wien 16 och vidare en viss SCHNEFER med okänt förnamn.

Den 21/5-45 - 21/7-47 i Butyrskajafängelset i Moskva i cell nr 304. Som cellkamrater hade han under denna tid en tysk, kapten Ernst WEGEMUND, en polack med okänt namn, överst Otto HATZ, f.d. ungersk militärattaché i Sofia och Ankara samt åter Franz PETER och tyske majoren KEITL junior.

Den 21/7-47 - januari 1949 åter i Lefortowskajafängelse cellnummer 53. Cellkamrater: generallöjtnant Kurt von ÖSTERREICH, tysk och Hans LOYDA, Kapellengasse 1, Mittwaida utanför Chemnitz.

Januari 1949 - 16/1-52 i Butyrskajafängelset i Moskva, cellnummer 364. Cellkamrat: Hans LOYDA.

Den 16/1-52 - 21/6-53 i Vladimir, cellnummer 4 och 52 (?), första våningen. Cellkamrater: Erhard HILLE, tysk, korp-ral och journalist och Eero PELKONEN, finne.

Den 21/6-53 - 30/10-53 i lägret Tschtscherbakow.

3. HILLE och PELKONEN berättade om LANGFELDER. Denne skulle ha varit chaufför åt WALLENBERG. Tillsammans med sin chaufför LANGFELDER skulle WALLENBERG vid krigsslutet i samband med striderna om Budapest med en bil och svenska beskickningens i Budapest kassa, ett anseeligt belopp, ha gått tillbaka till ryssarna och tillsammans med chauffören anmält sig hos ryssarna varvid han legitimerade sig som diplomat och hoppades, att ryssarna skulle låta honom resa tillbaka till Sverige.

Ryssarna grep dem emellertid båda två, beslagtogs de medförda pengarna och förklarade, att WALLENBERG och LANGFELDER vore vanliga spioner, som försökte camouflera sig med diplomaters identitetshandlingar. H. hörde, att Loyda senare suttit i samma cell som WALLENBERG. H. anser det emellertid helt säkert, att LOYDA var rysk angivare. Då LOYDA senare också blev H:s cellkamrat, hade ryssarna redan "kopplat av" honom.

4. H. har aldrig underkastats förhör rörande WALLENBERG eller LANGFELDER etc.

5. Ryssarna visste inte, att H. hört något om WALLENBERG och LANGFELDER. Men H. tror, att LOYDA och PELKONEN inte blev frigivna, därför att de kände till affären WALLENBERG.

6. Bland fångarna i nämnda ryska fängelser var det vanligt, att man försökte underhålla sig med varandra genom knackningar. Detta förekom särskilt i Butyrskajafängelset och även i Lefortowskajafängelset, medan man i Lubjankafängelset på grund av vaktpersonalen inte kunde använda knackningar eller i mycket ringa utsträckning. Antingen knackade man genom hela alfabetet A = 1 knackning, B = 2 knackningar o.s.v. till 26 knackningar eller också - senare - använde man kolumnsystemet. Delvis användes också morsetecknen, varvid 1 längre knackning betydde en punkt och 2 kortare efter varandra ett streck.

7/12-55.

Strängt förtroligt.

ang. samtal med ambas-
sador Rodionov.

P. W.

Jag hade anmodat ambassadör Rodionov att besöka mig idag.

Jag överlämnade därvid det kompletterande material i Wallenbergs-affären som från sovjetisk sida begärts, i den mån det fanns något sådant. Han lovade att översända det till Moskva.

Därefter nämnde Rodionov att de sovjetiska riksdagsmännens besök syntes ha avlupit väl hittills. Han ville säga något om de intermezzon som omtalats i pressen i sammanhang med en viss Grinbergs försök att komma i förbindelse med ordföranden i delegationen. Eftersom G. var svensk medborgare hade hr. Volkov ej ansett sig böra mottaga honom.

När fru Grinberg, som är av lettisk börd liksom mannen men icke blivit naturaliserad, på sin tid begärde få resa till Sovjetunionen hade hon hänvisat till söndring i äktenskapet. Hon ville medtaga sin dotter, som behållit moderns nationalitet, medan sonen, som hade faderns nationalitet, skulle stanna hos denne. Vid båtens avgång hade emellertid svenska polisen intervenerat för att hindra att dottern medföljde. Fru Grinberg hade då bestämt sig för att ändock resa.

I anledning av mannen G:s talrika brev hade utrikesministeriet i Moskva i april meddelat svenska ambassaden, att fru G. inte hos sovjetiska myndigheter gjort någon ansökan om att få resa till Sverige. Rodionov an-

tydde att detta faktum kanske kunde meddelas pressen och maken G.

Rodionov meddelade vidare, i anknötning till kommuniken som utfärdats vid statsministerns Moskvabesök, att man från sovjetisk sida var intresserad av tekniker-besök på basis av ömsesidighet. Han hade fått en lista med en mängd svenska fabriker och institutioner, som sovjetiska tekniker gärna ville besöka, om det låte sig göra. Han ville nu be om mitt råd, huruvida han skulle ta upp denna sak direkt med de olika fabrikerna etc. eller om han skulle vända sig till UD. Jag svarade att han lämpligen borde vända sig till UD, som sedan skulle ta nödiga kontakter.

Stockholm den 12 maj 1956.

(u.) Östen Undén

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTETTelegram

STOCKHOLM 12 maj 1956 19

N:o 231 ✓ CHIFFER. Bud. BIL.

INK. D. N:o

AVD.

GR.

MÅL.

P

2

Eu/I

P

89

u/ Ryssl
Dan

Svensk Moskva

12 maj
Idag har Excellensen till Rodionov såsom svar på den ryska framställningen om ytterligare material i Wallenberg-ärendet:

Primo överlämnat en utsaga av schweiziske medborgaren Hofstetter.

Secundo Vidare meddelades: "att det är bekant för det svenska utrikesdepartementet, att arkitekten Artur Tamvelius vistas i Mordovskaja ASSR, pos. Javas, postfack 385/7-1. Tamvelius har nyligen skrivit två krigsfångkort till sin i Sverige bosatta svenska hustru, till sin ävenledes svenska moder och dotter och hemställt, att dessa skola vända sig till de svenska myndigheterna för att få Tamvelius utlämnad till Sverige. En sådan hemställan har gjorts. Tamvelius har för sina anhöriga förklarat, att han av ryska vederbörande anses vara statslös. På svensk sida är man beredd att av humanitära skäl mottaga Tamvelius i Sverige, i synnerhet som Tamvelius' moder, hustru och dotter äro svenska medborgare och hemställes härmed att Tamvelius måtte beviljas tillstånd att resa till Sverige."

"Genom från Sovjetunionen återvända krigsfångar är det känt för utrikesdepartementet, att Tamvelius sitter inne med viktiga upplysningar i Wallenberg-ärendet."

"Det skulle vara av stort värde, därest Tamvelius kunde få höras av personal från den svenska utrikesförvaltningen i Moskva. Detta skulle kunna ske i närvaro av ryska vederbörande."

Vx/P 13/5 kl. 1800 24

Tertio Wallenbergs utförliga signalement och tre
fotografier överlämnade:

Quarto En preciserad/^{fråga} om österrikaren Schœuer
besvarades med att vi icke känna till var Scheuer
befinner sig.

Cabinet

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till *Holm*

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (BUD.)

Från Moskva

Avsändt den 17 / 5 19 56 kl. 2116

Inkom den 17 / 5 19 56 kl. 2123

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr 36:B		297
Avd. P	Gr. 2	Mål. Su I

(Pol.)

18/5 Den.
18/5 Hbr l.T. *AM*
2
W.

20-

297.

För Kabinettsskreteraren.

Molotov frågade mig i dag vid sällskap-
lig samvaro om jag kände till ett tal som
inrikesminister Hedlund just skulle ha hål-
lit. Jag svarade nej. Hedlund skulle enligt
amerikansk nyhetsbyrå ställt något slags
ultimatum Wallenbergsaffären fortsatte
Molotov, tilläggande att han omedelbart
trott det hela var en tidningsanka. Det
senaste jag kände till var att vi lämnat
visst material och gjort viss hemställan.
Detta hade just anlant och studerades nu,
sade Molotov. Man hade själv dock ännu ej
tagit del därav.

Sohlman.

Coll.: *f*

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (BUD)

Från Wien

Avsant den **TELEX** 19 kl.

Inkom den 17 / 5 19 56 kl. 1745

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr 56:B		15
Avd.	Gr.	Mål.
P	2	En I

(Pol.)

Göteborg

18/5 Hens.

2

2

15.

17.

För Åström. Då jag efter samtal med Lorentzon förstår vilken stor betydelse för Wallenbergs-affären efterspaningen av Scheuer just nu har, hemställer jag att Lorentzon bemyndigas att för detta ändamål utöver semestern kvarstanna här cirka 10 dagar. Då Scheuer synbarligen uppträtt i Ryssland under falskt namn bli fortsatta efterforskningar här särskilt tidsödande och kräva, att en i frågan sakkunnig person helt ägnar sig åt denna uppgift under angivna tid.

Alfred

Coll.: 1/2

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN

18/7
Bonn den 16 maj 1956.

1 bil.

G av

Broder,

./.

Härmed ber jag få översända reseräkning för min resa till Friedland den 14-15 april. Jag vore tacksam, om Du ville taga hand om densamma på samma sätt som Du gjort vid ett tidigare tillfälle.

Stänsiga hälsningar
Din hvar.

Fredrik Bergensträhle
(Fredrik Bergensträhle)

Sekreterare G. L o r e n t z o n,
Utrikesdepartementet,
S t o c k h o l m.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

Åström/AA.

STOCKHOLM 18 maj		19 56.
N:o 937V	Bad	BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu ^I

20v

Ja

(Pol)

Besk. Moskva.

Edert 297. Hedlund icke hållit något
sådant tal. Vad som möjligen kan ha
föranlett Molotovs fråga är en passus i
artikel i "Vi" av Philipp vilken luftpostas.

Cabinet

exp. 18/5 del 1845 N

Åström/IW

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

STOCKHOLM 18 maj 1956 19

N:o 19 ✓ CHIFFER. Bud. BIL

INK. D. N:o

AVD.

P

GR.

53

MÅL.

04/8.p

ang. Lyöbingsutredningen

Se

2

Svensk Wien

Eder - 15

Vi vore tacksamma om Lorentzon redan nu om möjligt kunde göra några sådana förberedelser för eventuella efterforskningar som sätta honom i tillfälle att - givetvis efter samråd med Eder - meddela oss om något resultat rimligen kan väntas. Därefter äro vi beredda överväga om han bör kvarstanna utöver semestern och hur länge.

Cabinet

Get 18/5 kl 1555 K

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

med artikel i "VI" om
Raoul Wallenberg.

STOCKHOLM		19
Stockholm den 18 maj 1956.		
N:o 449 a	1 bil.	BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu 7

Broder,

./.

I anslutning till dagens meddelande i särskild
ordning ber jag närslutet få översända klipp ur tidskriften
"VI" den 18 maj 1956 med Rudolph Phillips sista inlägg i
Wallenbergsaffären.

(Sverker Åström)

Till Ambassadören Sohlman,
M o s k v a.

Vi väntar inte längre

Materialet om Raoul Wallenberg räcker inte, hävdade ordföranden i Högsta Sovjets unionsråd A. P. Volkov vid den ryska delegationens ankomst till Stockholm förra tisdagen. Vilket material är det då som från svensk sida överlämnats till Moskva? Hurudant är det bevismaterial som den svenska regeringen förfogar över? Det är så överväldigande, att alla förutsättningar finns för en snar positiv lösning av frågan, vilket betyder Raoul Wallenbergs hemsändande, förklarar i denna artikel

Rudolph Philipp

När statsministern i fjol tackade ja till inbjudan att besöka Sovjetunionen var författaren till denna artikel överens med regeringens och utrikesledningens befullmäktigade i saken Raoul Wallenberg — dåvarande kabinettssekreteraren Arne S. Lundberg — att resan inte skulle sammankopplas med den sedan länge utlovade energiska diplomatiska aktionen för att få hem Raoul Wallenberg. Men resan uppsköts från januari till påsk 1956 och ändrades på Moskväs begäran från ett privat- till ett statsbesök. Enligt svensk tradition är det kungen och utrikesministern som representerar vårt land vid officiella besök i utlandet. Nu bröts denna tradition. Enligt vad kabinettssekreteraren upplyste mig gick regeringen med på denna ändring under förutsättning att frågan Raoul Wallenberg skulle bli ett huvudtema för förhandlingarna på högsta plan i Moskva. Den 25 mars, söndagen före avresan, definierade statsministern syftet med statsbesöket sålunda: »Jag ser som min uppgift i Moskva att göra vad ni åstadkommit i Sverige, nämligen att få de styrande att lyssna, att studera bevismaterialet och att lösa frågan positivt.»

När vår regeringsdelegation under ledning av statsministern och statsrådet Gunnar Hedlund förhandlade i Moskva så hade Sovjetunionens styrande kollektiv sedan tre veckor tillgång till den not, som excellensen Undén överlämnat till ambassadören Rodionov.

I denna not understök regeringen

att utrikesministern Undén den 8 november 1955 meddelat Sovjetunionens ambassadör att den svenska regeringen förfogar över *överväldigande bevis* för att Raoul Wallenberg förts till SSSR och som spion kastats i fängelse;

att vår Moskvaambassadör Sohlman redan den 29 september 1954 (efter exc. Undéns återkomst från Moskva där han fick samma löfte som nu statsministern) i en utförlig promemoria redogjort för de stränga krav som Sveriges regering ställt på vittnesförhören om Raoul Wallenbergs fängelsetid i Sovjetunionen och att endast fullt tillförlitliga vittnesmål godtagits;

att i den svenska noten av den 8 november 1955 klarlagts för Moskva, att Sveriges regering under tiden fått nytt bevismaterial om Raoul Wallenbergs fångenskap i Sovjetunionen och att också dessa vittnesmål noggrant granskats av regeringens bästa expertis på området;

att alla våra vittnesmål motsvarar *de strängaste fordringar* en svensk domstol kan uppställa;

att två medlemmar av Sveriges Högsta Domstol minutöst prövat vårt material och fastställt att *Raoul Wallenbergs omhändertagande av Moskväs funktionärer i Budapest och hans fångenskap på sovjettrysk botten är helt bevisad*;

att detta utlåtande av två justitieråd bifogades noten;

att Sveriges regering därmed är övertygad om att Sovjetunionen nu förfogar över alla förutsättningar att äntligen hitta Raoul Wallenberg och skicka honom tillbaka till sitt hemland.

Vid notens överlämnande den 9 mars 1956 påpekade utrikesministern muntligen för ambassadör Rodionov det svenska alternativet att offentliggöra alla våra dokument i saken Raoul Wallenberg. Efter återkomsten informerade oss regeringsdelegationens sakkunniga på UD:s uppdrag om moskvaförhandlingarnas gång. Då hörde vi bland annat att statsrådet Hedlund för sovjettryska vederbörande framhållit att allt bevismaterial måste redovisas för den svenska allmänheten, om frågan inte snarast löses positivt. När jag tackade statsrådet Hedlund för hans insats svarade han: »Ingenting att tacka för *det var bara det vi var där för att göra*».

Sovjetunionens premiärminister Bulganin och chefen för det allsmäktiga kommunistpartiet och därmed också högste makthavande för alla fängelser och arbetsläger Chrustjev och chefen för Sovjetunionens utrikesdepartement Molotov vet, om inte sedan många år så åtminstone sedan sju veckor, att Sveriges chargé d'affaires, förste legationsssekreteraren Raoul Wallenberg, omhändertogs i mitten av januari 1945 i stadsdelen Pest, att han fördes till Moskva och att han den 31 januari 1945 fanns i Folkkommisariatets för Inrikes Ärenden (NKVD:s) berömda fängelse Ljublanka i Moskva, några hundratals meter från Kreml. Cellens nummer och medfångarnas namn har Sverige meddelat Sovjetunionens ledare, som också vet att Raoul

Wallenberg därefter i många år satt i Moskva-fängelset Lefortovskaja. Utrikesminister Molotov känner genom noten och bilagorna även till namnen på Raoul Wallenbergs medfångar av olika nationaliteter som under tiden kommit tillbaka och oberoende av varandra avgivit överensstämmande vittnesmål om Raouls och hans chaufför och handsekreterare, civilingenjör Vilmos Langfelders, fångenskap.

Skulle Moskva mena allvar med sina löften till Undén 1954 och till Erlander helt nyligen, så hade det inte behövts en intetsägande kommuniké i Pravda, en kommuniké som inte med ett ord antyder att Raoul omhändertagits av sovjetryska myndigheter i Budapest och kastats i fängelse i Sovjetunionen! Det skulle ha räckt med ett *cirkulärtelegram* från Bulganin och Chrustjev till alla fängelser, isolatorer (straff-fängelser), arbetsläger och s.k. schweigélager (läger där internerna inte har den minsta kontakt med omvärlden och ingen chans att efter strafftiden lämna deportationsområdet). Då skulle Raoul Wallenberg inom fyrtioåtta timmar med flyg ha kommit till Moskva, och Erlander och Hedlund skulle ha återvänt till Bromma i sällskap med Raoul.

Då hade det aldrig blivit aktuellt med publicering av det överväldigande materialet om Raoul Wallenbergs fångenskap och om de enligt UD bevisligen av Moskva inspirerade försöken att intill den dag som idag är vilseledda UD och oss om Raouls vistelseort och öde!

Skulle noten av den 9 mars 1956 och statsministerns moskvabesök inte leda till en *positiv lösning* har utrikesledningen upprepade gånger lovat oss att lägga fram alla fakta för svensk opinion. En sådan publikation kallas populärt *vitbok*, men detta uttryck användes enligt envoyén Lundberg inte diplomaterna emellan. Vad regeringen och utrikesledningen menar med *positiv lösning* i saken Raoul Wallenberg definierade Arne S. Lundberg som »slut på Moskvans förhållningstaktik och inga försök att nu komma med en dödsattest».

Nu är det för sent att göra Stalin och Beria till syndabockar! En sådan undanflykt skulle inte betyda slutet på kampen utan en ny början.

Raoul Wallenberg måste hem. Vi väntar inte längre.

När statsminister Erlander och inrikesminister Hedlund anlände till Bromma efter Sovjet-besöket intervjuades de i första hand om Wallenberg-frågan.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till *Åhörn*
» 3 »
» 4 »

Chiffertelegram (BUD)

Från Wien

Avsant den TEL/EX 19 kl.

Inkom den 19/5 19 56 kl. 1015

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr 56:8		17
Avd. P	Gr. 2	Mål. Eu ^I

(P.H.)

22/5 Chtel.Tit.

Ghumer

9

17.

Edert chiffer 19.

Vid samtalen med Lorentzon, som föranledde vårt chiffer 16 utgick vi från, att enda tänkbara möjligheten finna ett svar Scheuer skulle vara att dels efter genomgång matriklar härvarande bibliotek upprätta förteckning universitets- och gymnasieprofessorer i germansk filologi Wien senaste 30 till 40 åren, dels genom granskning handelsregister och förfrågningar radioaffärer och bokhandlare Schottenring-distriktet upprätta liknande förteckning dessas ägare under mellankrigstiden. Om vid jämförelse dessa båda förteckningar skulle konstateras, att person med samma namn varit såväl språkprofessor som bok- eller radiohandlare, synes denna böra vara identisk med Scheuer eller dennes far. Detta arbete torde kräva en vecka eller tio dagar.

Allard.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (BUD)

Från Moskva

Avsant den 22 / 5 19 56 kl. 1500

Inkom den 22 / 5 19 56 kl. 1805

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr 36: B		305-
Avd.	Gr.	Mål.
P	2	Eu I

305.

Edert chiffer 237.

Vid samtal med Molotov vid sällskaplig samvaro den 18 maj sade jag att svenska tidningar till och med 17 maj ej återgivit något tal av Hedlund under dagarna dessförinnan. Själv trodde jag att det amerikanska byråtelegrammet^v avsåg en artikel, vilken jag läst efter vårt senaste samtal och som avsåg Hedlunds Moskva-besök. Molotov tackade.

Sohlman

*) om att Hedlund skickat "ultimatum"
i W-beskrifningen...

KUNGL. UTRIKES

DEPARTEMENTET

Telegram

Hammar skjöld/AA.

Sjöborgsutredn.

STOCKHOLM			22 maj	1956.
N:o	20 ✓ <i>Bund</i>	Chiffer	BIL.	
INK. D. N:o 56:B/17				
AVD.	GR.	MÅL.		
P	2	Eu ^I		

G
Skinner
Q
Svensk

W i e n

Edert chiffer 17 samt dagens sam-
tal Lorentzon-Hammar skjöld åbero-
pas. Lorentzon bemyndigas verk-
ställa undersökning~~an~~. Han bör
helst vara i tjänst UD 4 juni.

Cabinet

Exp. 22/5 1815 Rhm

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

sjöborgsutredningen

STOCKHOLM		19
Stockholm den 23 maj 1956. N:o <u>Strängt förtroligt.</u> 1 bil.		BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu ^I

Broder,

Åberopande Ditt handbrev den 28 april till Lorentzon ber jag härmed få bekräfta, att de i förteckningen över fångar från Kolyma upptagna personerna tills vidare icke behöver höras.

Samtidigt får jag översända en fotostatkopia av den med beskickningens skrivelse nr 253 översända förteckningen över österrikare som befunnit sig i fångenskap i Ostsibirien.

/K. Hammaskjöld/

Förste Beskickningssekreteraren Braunerhielm,
W i e n .

Exp. 24.5.56

u. kurir

as

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

24/5 26
Strängt förtroligt.

1) Sjukhuset
2) Vårhuset
3) Skolets
W. Dardel

25/5 26
Sec. 2
P.M.

angående samtal med herrar v. Dardel och Philipp.

Överdirektören von Dardel hade begärt att idag få besöka chefen för politiska avdelningen tillsammans med författaren Rudolf Philipp. Syftet med besöket var tydligtvis att under hot om publicering av det utredningsmaterial, som finnes i familjens hand, förmå myndigheterna att ställa ett ultimatum till sovjetiska vederbörande. Under samtalet berördes följande frågor av särskilt intresse:

1. Tamvelius.

a) Philipp sökte erfara genom vilken beskickning i Moskva budskapen från Tamvelius framförts till svenska ambassaden samt budbärarens nationalitet.

Av kända skäl lämnades icke denna uppgift.

b) Philipp efterlyste resultat av kriminaltekniska anstaltens analys av skriften i Tamvelii brev jämförd med tidigare skriftprov från honom.

c) Philipp hävdade, att Tamvelii brev vore en typisk början till en klumpig provokation från MVD's sida. Som exempel på tidigare provokationer av liknande slag i Wallenberg-affären drog Philipp upp greve Tolstojs vittnesmål från Irland 1954, i vilket på grund av klumpighet och slarv data för händelserna i Budapest blivit helt orimliga.

2. Överdirektör von Dardel erinrade om att från regeringens och myndigheternas sida löfte lämnats (särskilt

Tamvelius undersökt
längst man säger att en analys
måste ha kunnat göras om den
skulle kunna bli värt något
värde.
25/5 B
Skriptprovet besked fr.
kriminaltekniska an-
staltens unders 5/6
B

nämndes ett föregivet uttalande av envoyén Lundberg till Philipp "i tre vittnens närvaro") om att en vitbok skulle publiceras av UD om inte ett tillfredsställande svar erhöles av ryssarna.

Familjen ansåge nu, att sovjetiska vederbörande borde haft tillräcklig tid på sig för genomgång av fängelseregister och annat material och önskade, att man från de svenska myndigheternas sida framställde krav om besked. Om besked ej inkommit inom 14 dagar, vore det familjens avsikt, att publicera det utredningsmaterial (sammandrag av vitboken), som den disponerade över. Philipp tillade för sin del att publiceringen skulle ske "med kommentarer".

Stockholm den 24 maj 1956.

Knut Hammarhjelm

(K. Hammarhjelm)

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffertelegram (BUD)

Från Berlin

Avsändt den TELEX 19 kl.

Inkom den 25/5 1956 kl. 1725

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr	6 B	15
Avd.	Gr.	Mål.
212	39	I

ex. 2 till

» 3 »

» 4 » Belfrage

Ch. Wien 28.5.56

30/5 Eff. in
29/5 he. till
v. lin. von Dardel
lämnat för
berättelse om
dette kl. för
fa

informant
Danielson
som oxå anser
att Lovén
på hemväg fr.
Wien borde tala
m. Gröbba.
28/5/56

30/5 kl. 15- klet med
Philippe enligt anmärkning om
an meddelat he. för m. Dardel.
Ja

* 18/7 / 1886

Edert chiffer 12.

Schröder kan ej lämna någon uppgift angående de båda svenskarnas yrke. Den yngre arbetade i schakt i Warkuta, medan den äldre, som delvis arbetsförmögen, utförde lättare sysslor i lägret. Inget minne av deras tidigare yrken respektive namn enligt fråga 2 och 3. Schröder korrigerat sina ursprungliga uppgifter den ene svensken Wahlström och diplomat, till att han vid närmare eftertanke ej ansåge sig kunna vidhålla dessa. Han hänvisade generellt till före detta tyskt sändebud Bagdad dr. F. Gröbba Stuttgart Johanneshof Rotenbühlster 53 till 57, som vistats åtskilliga läger och presumerades, eventuellt kunna lämna uppgifter angående svenska rysslandsfångar. Tamm.

Coll.: f

1936

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

sjöborgsutredningen

STOCKHOLM 25.5.56 19		
N:o 243 ✓	CHIFFER PUD	BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu ^I

Tamvelius

G

Svensk
M o s k v a

Har överbringaren av Tamvelii brev Edert chiffer
250 numera kunnat lämna sin uppehållsort och avresa
till Västtyskland? Philipp sökt erfara vilken beskick-
ning som förmedlat breven och vem som överbringat dem.
Vi ~~givetvis~~ ej lämnat honom ^{den} några upplysningar.

Cabinet

586

exp. 25/5 1525 Rhm

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

STOCKHOLM 25.5.56 19

N:o 22v CHIFFER Bud BIL

INK. D. N:o

AVD.

P

GR.

2

MÅL.

Eu^I

sjöborgsutredningen

2

Svensk

W i e n

Med anledning UP-meddelande från Berlin publicerat Dagens Nyheter 22 maj rörande uppgifter, som lämnats av en tysk löjtnant John Schröder om två svenskar i Vorkuta 1948-50 anmodas ni kontakta österrikaren Riegler bosatt Grazerstrasse 5 Liebnitz. Denne vistades 1949-52 i Vorkuta och förmedlade 1953 upplysningar om svenskar i Vorkuta från en för oss känd man vid namn Linder-Eichenbaum till redaktör af Sandeberg. Sök genom Riegler kontrollera de av Schröder lämnade uppgifterna, vilka vi utgå ifrån tillgängliga för Eder genom ifrågavarande tidningsnummer. För Eder information inför samtalett Riegler: Vi hålla ej för otroligt ~~xxx~~ de personer Schröder träffat heta Bergström Tamvelius. Uppgiften om att den äldre svensken vore diplomat kan antingen vara ett minnesfel då Tamvelius diplomarkitekt eller sammanblandning med svenskgifte österrikiske diplomaten Gottlieb, vilken talar bra svenska.

Cabinet

exp. 25/5 kl 1800 N

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN

sv.medb.Felix Italiano
i ryskt fångläger.

Köpenhamn den 25 maj 1956.

HP 39.

1 bil

Förtroligt.

315

Ink. 26.5	1956	
Avd.	Gr.	Mål
7ep	39	7

2
Broder,

./.

Härmed ber jag få bifoga avskrift av en från här-
varande utrikesministerium mottagen verbalnote den 19
innevarande maj, enligt vilken en svensk medborgare med
konstnärnamnet Felix Italiano skulle befinna sig i sov-
jetisk fångenskap i ett läger i Potma.

Din tjänst
H. Beck-Friis

(H. Beck-Friis)

Utrikesrådet Å s t r ö m,
S t o c k h o l m .

Ad

P.J.IV.j.nr. 6.U.411.f/1.

397

V e r b a l n o t e

Udenrigsministeriet har den ære at meddele den kgl. svenske ambassade, at en tidligere dansk krigsfange i Sovjetunionen har oplyst, at der på tidspunktet for hans frigivelse fra en lejr i Potma, den 18. marts 1956, i samme lejr befandt sig en svensk statsborger Felix Italiano, violinist fra Stockholm.

Det anførte efternavn er den pågældendes kunstnernavn, mens hans virkelige navn^{y)} er den tidligere danske fange ubekendt.

København, den 19. maj 1956.

y) Andrei Felix

Den kgl. svenske ambassade,
København.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (EUD)

Från Moskva

Avsant den 28 / 5 19 56 kl. 0730

Inkom den 28 / 5 19 56 kl. 0905

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr 36: B		320
Avd.	Gr.	Mål.
P	2	Eu I

320.

Vederbörande, Edert chiffer 243, alltjämt kvar i Sovjet.

Med hänsyn till hans säkerhet angeläget att inga uppgifter
lämnas till Philipp eller andra som kunna röja identiteten.

Sohlman

* gäller budbäraren från
Tambovsk.

Coll.: f

587

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 III

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (BUD.)

Från Wien

Avsant den telex/ 19 kl.

Inkom den 28/ 5 19 56 kl. 1740

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr 56:B		21
Avd. P	Gr. 2	Mål. Ru ^I

(Pol.)

21.

Edert chiffer 22.

I Liebnitz Niederösterreich finns icke någon Riegler och icke någon Grazerstrasse, sannolikt avses Leibnitz Steiermark. Hemställer bekräftelse härpå och helst även upplysning Rieglers förnamn. Då Leibnitz ligger vid jugoslaviska gränsen cirka 40 mil från Wien kan resa dit på grund av övriga arbetsuppgifter göras först om cirka en vecka.

Allard.

*Danielsson 29/5:
under dessa omständig-
heter och sedan Schmitz
åter tagit sina på-
stående ej nöd-
vändigt höra Riegler.*

Coll.:

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

sjöborgsutredningen

STOCKHOLM 23.5.56 19		
N:o 23	✓ CHIFFER	Bund BIL
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MAL. Eu ^I

2

Svensk
W i e n

Vårt ~~chiffre~~ 22. Lorentzon bör om möjligt på hem-
vägen uppsöka f.d. tyska sändebudet i Bagdad dr. ^{H*}
Grobba, bosatt Stuttgart Johanneshof Rotebühlster 53-57
som av Schröder uppgivits ha vistats i åtskilliga läger
och presumerades eventuellt kunna lämna uppgifter om
svenska rysslandsfångar. För Eder orientering: Grobba
okänd för oss och Danielsson. Schröder vid samtal
Berlin tagit tillbaka uppgiften att den ene svensken
skulle heta Wahlström och varit diplomat däremot preci-
serat att den äldre svensken arbetsoförmögen medan den
yngre arbetade i schakt.

Cabinet

* Fritz Conrad Ferdinand

F född 18 juli 1886

Rep. d. 28/5 kl. 17.30 af.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

STOCKHOLM 29.5.56 19

N:o 24. ✓ CHIFFER BIL

INK. D. N:o

AVD.

P

GR.

2

MÅL.

Eu^I

sjöborgsutredningen

Svensk
W i e n

Edert 21. Sedan Schröder återtagit en del av sina påståendelse vårt 23 bortfaller under förevarande omständigheter angelägenheten kontrollera hans uppgifter genom Riegler.

Cabinet

18/5 29/5 ut. 1445 4/2

KOPIA.

KUNGL. SVENSKA
BESKICKNINGEN

noteväxling om repa-
triering av sovjet-
medborgare.

557 B.13.4.56.

He Lorentzon

30/6

Bonn, p.t. Köln den 25 maj 1956.

Nr. 762

2 bil.

HP 1

KUNGL. UTRIKESDEPARTEMENTET

(Pol. delgivning)

Stockholm den 30 maj 1956.

Överlämnas för kännedom till Be-
skickningschefen i

Marc Giron

(Marc Giron)
tjfr. Byråchef

IB

Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

Såsom inberättats med ovan citerade skrivelse, före-
tog sovjetambassadören Sorin den 9 mars i år en démarche i
västtyska utrikesministeriet, varvid han gjorde gällande att
flyktingar av sovjetisk nationalitet mot sin vilja kvarhålls
i förbundsrepubliken. I Auswärtiges Amts svarsnote - vars
text insänts med samma skrivelse - tillbakavisades dessa påstå-
enden och hävdades att tvärtom tyska medborgare alltjämt,
elva år efter krigets slut, hindras att återvända till sitt
hemland från Sovjetunionen.

Förbundsregeringens officiösa Bulletin har i går
och i dag publicerat texten till två tyska noter, utgörande
svar på ytterligare, såväl skriftliga som muntliga framställ-
ningar från sovjetiska ambassadens sida avseende vissa namn-

Bonn 25.5.56 762/1

2.

givna sovjetiska medborgare, vilka påstås hindras att återvända till Sovjetunionen.

Den första av dessa västtyska svarsnoter avser en sovjetmedborgare vid namn Iljinskij, som i januari i år lämnat ett kringresande ryskt cirkussällskap i Aachen och där efter ansökt om asyl som politisk flykting i förbundsrepubliken. De påståenden om att Iljinskij mot sin vilja skulle kvarhållas, vilka framförts från sovjetisk sida - dels i en note av den 16 mars, dels av ambassadör Sorin vid besök i Auswärtiges Amt -, tillbakavisas bestämt i den tyska noten. Förbundsregeringen saknar, heter det bland annat, befogenhet att avgöra om Iljinskij skall repatrieras eller icke; i denna fråga kan endast Iljinskij själv fatta beslut. I noten redogöres därefter - i anslutning till texten i den med 557 B.13.4.56 insända noten - för den rättsställning, som politiska flyktingar i förbundsrepubliken intar. Det understrykes bland annat att den som sökt asyl har frihet att lämna förbundsrepubliken för att återvända till sitt hemland eller för att begiva sig till tredje land. Det heter vidare att myndigheterna i förbundsrepubliken icke kan tvinga någon att mot sin vilja konfronteras med representanter för sitt hemland.

Den andra av Auswärtiges Amts noter, som är hållen i en påfallande skarp ton, avser fem sovjetiska medborgare, som sedan en tid tillbaka vardas på en nervklinik nära Mün-

chen. Vid ett besök i utrikesministeriet den 29 mars har ambassadören Sorin påstått - heter det i ett i samband med offentliggörandet av svarsnoten publicerat pressmeddelande - att dessa fem sovjetmedborgare kvarhålls såsom sinnessjuka på västtyska värdhem, trots att de i verkligheten är fullt friska; de kvarhålls blott för att förhindra den repatriering till sitt hemland, varom de uttalat önskemål. Dessutom har ambassadör Sorin vid sitt besök hävdad att "experiment med elektrisk ström" utföres på dem. "Dessa lika grundlösa som oerhörda beskyllningar" (ebenso haltlosen wie ungeheuerlichen Beschuldigungen) upprepades, heter det vidare i Auswärtiges Amts pressmeddelande, av sovjetambassadören i en aide-mémoire den 30 mars.

I Auswärtiges Amts svarsnote heter det inledningsvis, att man i samverkan med de kompetenta förbunds- och delstatsmyndigheterna granskat de fall som angivits i den sovjetiska aide-mémoire. Av denna undersökning har det otvetydigt framgått att det i ett fall rör sig om kronisk alkoholsjukdom med schizofrena inslag och i de fyra andra fallen om schizofreni. Att denna sjukdom kan behandlas med elektroterapi är internationellt erkänt; sådan behandling torde för övrigt användas även av Sovjetunionens medicinska experter. Därefter heter det i noten:

"Förbundsrepubliken är en rättsstat. Ingen hålles här i förvar mot sin vilja, utan ett utslag från oavhängiga

domare och ett rättsmedicinskt utlåtande. Envar kan, när han så vill, övertyga sig om detta faktum. Påståendet att friska människor tvångsvis skulle kvarhållas på förbundsrepublikens sjukhus och nervkliniker och att några som helst otillåtna medicinska experiment eller försök skulle företagas på människor inom förbundsrepublikens territorium är absurt och saknar varje grundval. Icke skynten av ett bevis har förebragts för detta påståendes riktighet. Förbundsregeringen hör till de stater vars rättsordning och samhällssystem omöjliggör sådana flagranta kränkningar av de mänskliga rättigheterna som påstås i den sovjetiska aide-mémoire. Detta är internationellt bekant och erkänt.

För att undanröja varje tvivel och för att bevisa att ingen anledning finnes att frukta en förnyad undersökning av de fem sinnessjukas hälsotillstånd och de för dem använda behandlingsmetoderna är förbundsregeringen beredd att låta en neutral, internationellt erkänd expert i psykiatri ånyo undersöka dessa personer. Förbundsregeringen föreslår att Förenta Nationernas Høge Kommissarie för flyktingfrågor ombedes att utse denna expert."

Efter att ha berört förutsättningarna för dessa sinnessjukas repatriering - samtycke från vederbörande liksom från deras legala företrädare - ingår den tyska noten i svaromål på i den sovjetiska pressen och radion publicerade uppgifter om sovjetiska medborgare, som, trots att de är fullt friska, kvarhålls på tyska sinnessjukhus och hindras från att återvända till sitt hemland. I Isvestia den 5 april återges exempelvis "det förvånansväda påståendet" att hundratals sovjetiska medborgare inspärrats på tyska sinnessjuk-

hus och att de där utsattes för otillåtna experiment med elektrisk ström. Det påstås vidare i Isvestia att tyska läkare friskförklarat vissa av dessa personer, som likväl efter anvisning från de tyska myndigheterna kvarhålls på sjukhusen. Det är påfallande, heter det vidare, att ordalagen i Isvestias artikel delvis överensstämmer med Sorins muntliga uttalanden den 29 mars och med den sovjetiska aide-mémoire. "Förbundsregeringen skulle djupt beklaga om denna ordalagens överensstämmelse skulle tvinga den till slutsatsen att de rättigheter och befogenheter, som representanten för socialistiska sovjetrepublikens ambassad åtnjöt, användes på så sätt att oriktiga påståenden utsprides, vilka diskriminera förbundsrepubliken i dess egenskap av rättsstat".

Under hänvisning till att sovjetiska källor spritt dessa oriktiga uppgifter om de sinnessjuka fem sovjetmedborgarna, heter det till slut i noten, ser sig förbundsregeringen föranlåten att offentliggöra texten till även denna note.

Jag får härmed vördsamt i fem exemplar vardera närsluta texten till de båda tyska noterna.

(undert.) Ole Jödahl

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

sjöborgsutredningen

STOCKHOLM 30.5.56 19		
N:o 13✓ CHIFFER <i>Bud</i> BIL		
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MÅL.
P	2	Eu ^I

Svensk
Berlin

Edert 15. Primo. Tacksamma Ni efter ytterligare kontakt med Schröder insänder skriftlig rapport om hans utsager. Ni bör särskilt söka fastställa hur Schröder ursprungligen kom att nämna att en av svenskarna hette Wahlström och var diplomat. Kan han ha avsett namnet Bergström? Fråga även Schröder om han hört namnen Tamvelius eller Gottlieb och om någon av svenskarna kunnat vara diplomarkitekt. Secundo ~~För information~~. Expressen 24 maj haft telegram från Winter bl.a. om att Ni kontaktat Schröder. Winter nämner även att annan f.d. Rysslandsfånge Sergei Sadde i Berlin-Wannsee bekräftat Schröders uppgifter och därutöver preciserat att han 1952-53 varit arbetskamrat två fångna svenskar i Schacht 2 Vorkuta. Både Schröder och Sadde hade uttryckt förmodan att de båda svenskarna kunde varit enrollerade Waffen-SS. ~~Tala Edra intryck samtalalet Sadde. Tala~~ och insänd skriftlig rapport. ~~denna utsager~~

Cabinet

Edert frista intryck

exp. 30/5 del 1745 N

Avskrift. M.S.

KUNGL.UTRIKES
DEPARTEMENTET

ang. Molotovs avgång

Telegram

Åström/Bergström/AA

20 ✓

Enligt instruktion

av Exc.

Å

STOCKHOLM		4 juni 19 56.	
N:o 258	Chiffer Bud	BIL.	
INK. D. N:o		36:B/334	
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu ¹	

Orig. se Hⁿ 1 Er.

Besk. Moskva.

Edert chiffer 334 secundo. Vi ha intet meddelande härifrån att framföra. Däremot finna vi naturligt Ni utöver allmänna uttalanden kommunikéns anda förklarar Eder önska redan vid första samtalet nye utrikesministern vilja erinra om Wallenberg-sakens läge.

Cabinet

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (Bud)

Från Köln

Avsändt den Teléx 19 kl.

Inkom den 5 / 6 19 56 kl. 1150

Utskrivet i 3 ex. Detta är originalet.

Dnr 9:3		31
Avd. P	Gr. 2	Mål. En I

(Ph)

aa G

Ja

— 31 —

Telefonsamtal Lorentzon - Holmquist åberopas.
Bergensträhle avreste igår kväll till Friedland.

Jödahl

Schulman teleg. kl.

Bruggen, 10.10.56

21.10.

Coll.: Y

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 fill

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (BUD)

Från Berlin

Avsänt den TELEX 19 kl.

Inkom den 5 / 6 19 56 kl. 1615

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr 6:13		16
Avd. P	Gr. 2	Mål. E ^T

16.

Edert chiffer 13 secundo. Sadde besökt GK:et i dag. Gjorde vederhäftigt intryck gott minne. Förklarade bestämt han överhuvudtaget ej träffat någon svensk under krigsfångenskapen i Ryssland 1947 till 1955 men hänvisade till lägerkamrat Vorkuta Günther Piöch, som torde kunna kontaktas genom Suchdienst. Winther ej personligen träffat Sadde. Uppgifterna i Expressen förmedlade av UP-journalisten Bolang, jämför Edert chiffer 12, som numera återvänt till Stockholm. Skriftlig rapport följer.

Tamm.

Coll.: *ly*

ML

P.M.

angående efterforskningar av österrikiske medborgaren Scheuer i Wien i maj 1956.

9

Med anledning av den sovjetryska förfrågnings om ytterligare upplysningar om Scheuer (se P.M. den 4.5.56) har nedanstående ytterligare undersökningar vidtagits. (Härvid bör understrykas att österrikiska vederbörande efter en tidigare svensk förfrågan (Besk.Wien 155,9.3.56) meddelat, att någon Scheuer, som vore identisk med den av oss efterspanade, icke kunnat spåras.

1. Statssekreteraren Kreisky har till envoyén Allard på förfrågan meddelat, att ryska vederbörande icke hos Bundeskanzleramt gjort någon förfrågan om den österrikiske medborgaren Scheuer. Sakreferenten i Bundeskanzleramt, Dr.Reichsmann, meddelade sekreterare Braunerhielm och mig vid personligt besök den 29 maj samma sak.
2. Den 29 maj meddelade ävenledes sakreferenten i det österrikiska inrikesministeriet Dr. M.Pammer, att någon förfrågan från sovjetrysk sida angående Scheuer icke kommit till inrikesministeriet direkt.
3. Den 25 maj meddelade Wiens polispresident Holäubeck vid personligt besök, att ryska vederbörande icke heller hos Wiens polispresidium förfrågat sig om Scheuer. Holäubeck meddelade, att han mycket gärna skulle låta göra en synnerligen grundlig undersökning i Wien för att söka spåra Scheuer eller den person som eventuellt kunde vara identisk med denne. Uppgiften tilldelades i min närvaro Ministerialrat Dr.Peterlunger, vilken fick order om att

Cr

icke lämna någon möda osparad för att söka bringa klarhet i fallet Scheuer.

Samtidigt med undersökningen under punkt 3. övan gjordes av mig en undersökning bl.a. i Österrikes nationalbibliotek för att söka spåra Scheuer eller en person som kunde vara identisk med denne. Härvid ställdes från nationalbibliotekets sida till förfogande allt tillgängligt adressmaterial, universitetsmatriklar, branschförteckningar etc., etc.

Undersökningen gjordes med följande två utgångspunkter:

- 1) Det förutsattes att Scheuer verkligen hette Scheuer och att de lämnade adressuppgifterna voro någorlunda riktiga.
- 2) Det förutsattes att Scheuer vore ett felaktigt eller falskt namn men att de personuppgifter som denne meddelat med fångar om sig vore helt eller delvis korrekta. Sålunda togs hänsyn till att Scheuers fader skulle ha varit universitetsprofessor (antagligen germanist) i Wien samt innehaft en bokhandel vid Schottenring, Universitätsstrasse, Währingerstrasse eller Alserstrasse, samt att Scheuer själv skulle haft en radioaffär och att denna sannolikt varit belägen på Porzellangasse 10 eller 48 eller Windmühlgasse 11 eller i närheten.

I. Undersökningen under 1) övan gav vid handen

- a) att under adress Porzellangasse nr. 10 och nr. 48 under tiden 1931-42 icke någon person vid namn Scheuer varit bosatt. Tomten Windmühlgasse 11 var under åren 1931-37 icke bebyggd och i nybygget från 1938-42 fanns icke någon Scheuer bosatt. För samtliga tre adresser gäller att adressförteckningen för år 1941 förkommit i nationalbiblioteket.
- b) En undersökning på personer vid namn Scheuer, som bott på Porzellangasse och Windmühlgasse, oberoende av nummer, under tiden 1931-42, visade att någon Scheuer under denna tid icke varit bosatt vid dessa gator.
- c) En undersökning avseende åren 1931-42 på personer vid namn Scheuer, som varit bosatta i staden Wien visade emellertid, att i Wiens nionde Bezirk under adress Hörlgasse 4 nedanstående tre personer vid namn Scheuer varit bosatta:
Scheuer, Elias, prokurist
Scheuer, Lenko, priv.
Scheuer, Nathan, handelsagent.

Genom att följa adressförteckningarna framåt visade det sig att Elias och Lenko flyttat från Hörlgasse 4 år 1939, respektive år 1940, och Nathan år 1938.

En undersökning i huset Hörlgasse 4 visade, att samma portvakt som vid den aktuella tidpunkten skötte fastigheten, fortfarande bodde kvar i huset. Denne meddelade, att familjen Scheuer, såvitt han kunde erinra sig, bestod av fadern och två eller tre söner (Scheuer skall enligt Kitschmann vara far till tre söner). Familjen hade i samband med det nazistiska maktövertagandet i Wien blivit fördriven från fastigheten, då de voro judar. Portvakten hade emellertid ett ytterst diffust minne, varför den vidare utredningen om familjen Scheuers öden överlämnades till ministerialrådet Peterlunger.

Undersökningen gav även vid handen, att i huset Währingerstrasse 24 år 1938 varit bosatt en person vid namn Leopold Scheuer, till yrket "Rauchrequisiten". Denne person har enligt adressförteckningen flyttat från Währingerstrasse 24 år 1939. Adressförteckningen visade, att denne person tidigare ävenledes varit bosatt under adress Hörlgasse 4.

Anledningen till att en så noggrann undersökning gjordes på familjen Scheuer vid Hörlgasse var närmast att denna gata är en mindre känd tvärgata till Porzellangasse, och man kunde tänka sig, att en man i fångenskap hellre skulle uppgiva Porzellangasse som adress, då denna är en stor affärsgata.

Då jag den 30 maj reste från Wien pågick Peterlungers undersökningar på denna punkt alltjämt. Tilläggas bör att portvakten i Hörlgasse icke hade något minne av att någon av "Scheuerarna" skulle ha varit professor eller innehaft bokhandel eller radioaffär.

II. a) En undersökning av Wien-universitetets matriklar från 1850 till 1903 gav vid handen, att det vid universitetet icke funnits någon professor, docent, "privatdocent" eller annan lärare vid namn Scheuer. Nedanstående förteckning upptar namnen på professorer, docenter, "privatdocenter" och övriga lärare för tyska språket och litteraturhistorien, nyare tysk litteraturhistoria, äldre germanska språk och litteratur; ger-

mansk språkhistoria och "Altertumskunde" samt tysk filologi:

- ✓ Heinzel, Rickard, Prof. d. deutschen Sprache u. Lit.
Wien VII/2, Kirchengasse 3
- ✓ Minor, Jakob, Prof. für deutsche Sprache
Wien III/3, Strohgasse 11
- ✓ Jellinck, Max Herman, Prof. für deutsche Sprache
Wien VII/2, Skodagasse 12
- ✓ v. Weilen, Ritter, Alexander Weil, Prof. für neuere deutsche Lit. gesch.
Wien IV/1, Hechlengasse 3
- ✓ Kraus, Karl, Prof. für ältere germanische Sprachen u. Literaturen
Wien IX/2, Nussdorferstrasse 6
- ✓ Müch, Rudolf, Prof. f. german. Sprachgesch. und Altertumskunde
Wien XIII/2, Penzingerstrasse 82
- ✓ v. Grienberger, Prof. f. german. Sprachgesch. und Altertumskunde
Wien IV/2, Lustkandelgasse 4^{II}
- ✓ Schärer, Wilhelm, Privatdocent für deutsche Philologie,
Landstrasse, Maxergasse 6
- ✓ Tomaschek, Carl, Landstrasse, Ungargasse 26

b) Nedanstående lista upptar namnen på bokhandlare, förlag etc. vid Schottenring, Universitätsstrasse, Währingerstrasse och Alserstrasse. I vissa fall har endast firmanamnet angivits, då innehavarens namn icke stått att erhålla. Listan avser åren 1931-42 med undantag för år 1941:

✓ Kupfertsch, M.,	Schottenring 8, I
✓ Schönfeld, A.,	Universitätsstrasse 8, IX
- Techn. Buchhandl.,	"- 11, I
✓ Abkeiter, Josef	Währingerstrasse 80, XVIII
✓ Böck, Karl	"- 27, IX
✓ Breitenstein, M.	"- 5-7, IX
✓ "Bugra"	"- 58, IX
✓ Eifler, Adolf	"- 41 und 46, IX
✓ Eisenstein, J. & Co	"- 2-4, IX
✓ Fürst, Berta	"- 22, IX
✓ Glöckner Verlag, Andreas Glöckner	"- 140, XVIII
✓ Neuwirth, Rudolf	"- 15, IX
✓ Stopek, Karl (Stocks F. Nachfolg.)	"- 122, 160, XVIII
✓ Tinter, Ignaz	"- 96, XVIII
✓ Vitalo, Alfenso	"- 17, I
✓ Néuer, Oskar	"- 15, IX

Arbeiter Buchhandlung,	Alserstrasse 69, VIII
✓ Eytelhuber, Viktor	"- 19, VIII
✓ Schwingel, Alois	"- 26, IX
- "Semlja"	"- 32, IX
✓ Stetter, Carl	"- 22, IX
✓ Ueberreuter, Carl, Robert Salzor	"- 24, IX
✓ Müller, Ernst	"- 22, IX

c) En undersökning av personer, som innehaft bokaffärer i närheten av de aktuella gatorna, gav vid handen, att under åren 1930-34 det vid Berggasse 16 fanns en bokhandel med firma: Speidelsche F.G., Verlagsbuchhandlung, Gesellschafter Direktor Walter Scheuermann und Hans Lederer. Av det tillgängliga materialet synes framgå att Scheuermann 1937 övergått i tjänst till Tieck-Verlag V.Jelusik, Wien II, Volkertplatz 1-17, (Prokurist und Verlagsleiter W.Scheuermann). Vidare fanns intill år 1937 en bokhandel Gabriel Schreyer, Gymnasiumstrasse 56 A.

d) En undersökning av adressförteckningarna från 1931-1942 visade, att följande radioaffärer funnits i trakten av Porzellangasse:

✓ Betriebsges.f.Radioapparate u. Bestandteile Rabiňovitsch & Co	Porzellan- gasse	14-16
✓ Weiss, R.,	"	26
✓ Jacobi, R. A 16459	"	38
✓ Porides, H.	"	9
✓ Hahn, J.	Wasagasse	12
✓ Schlänger, Alfred	Porzellan- gasse	26
✓ Steinbach, Jaro,	Berggasse	4
✓ Gewürz, Laura	Porzellan- gasse	19

En "analys" av förteckningarna under II härövan synes utvisa, att det icke finnes någon person, vars namn överensstämmer med a) germanist-professorer i Wien, b) bokhandlare vid de aktuella gatorna, c) bokhandlare i

närheten av de aktuella gatorna, d) radiohandlare vid eller i närheten av de aktuella gatorna.

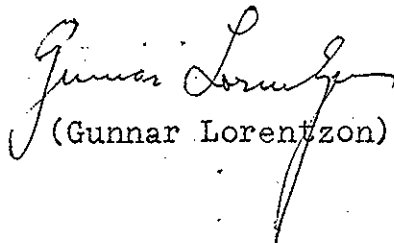
Det är givet att det "öppna" material, som stått till förfogande, icke är fullständigt, och att de tidsperioder som undersökts icke är tillräckliga.

Med anledning härav pågick vid min avresa från Wien den 30 maj hos Wien-polisen noggranna ytterligare undersökningar baserade på ovan tillämpade metodik, dock med tidsperioderna förlängda och med det centrala "Polizeimelderegistret" och annat material till förfogande. Sålunda hade man enligt uppgift bl.a. tillgång till en fullständig s.k. AST-lista, d.v.s. en lista över samtliga under kriget anställda i Abwehr (Scheuer skall ha varit anställd i Abwehr).

En helt förutsättningslös efterforskning efter Scheuer hade även inletts. Polisen tänkte exempelvis undersöka om i förteckningen över från rysk fångenskap icke återvända krigsfångar, civilinternerade etc. kunde återfinnas en person som kunde vara identisk med Scheuer.

Man torde kunna förutsätta att undersökningen blir mycket noggrann.

Stockholm den 5 juni 1956.

(Gunnar Lorentzon)

ang. Tamvelius.

Moskva den 28 maj 1956.

HP 39

Strängt förtroligt.

Tamvelius

392

*G
2
Ja
sh*

Broder,

Ink. 1.6	19 56	
Avd.	Gr.	Mål
7er	39	7

I anslutning till just växlade meddelanden i särskild ordning rörande den person som till beskickningen framlämnat brev från Tamvelius ber jag få nämna följande.

Av sin västtyske kollega har Petri inhämtat att ryssarna numera - jfr mitt handbrev till Jarring den 28 april - har sagt sig betrakta M. såsom sovjetmedborgare. Därmed hade, i allt fall för det närvarande, fruktade man å tyska ambassaden, utsikterna att få ut mannen avsevärt reducerats.

Under dessa omständigheter är det uppenbarligen för M. av allra största betydelse att absolut diskretion iakttages i fråga om de meddelanden han framförde från och om Tamvelius.

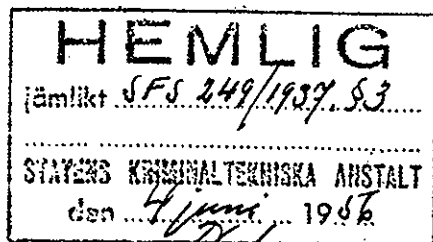
Sin Tillgång
Rolf Sohlman
Rolf Sohlman

Utrikesrådet Åström
Utrikesdepartementet.

588

STATENS
KRIMINALTEKNISKA ANSTALT
STOCKHOLM 8

TE

~~Skickas av statens kriminaltekniska anstalt~~
till Kommissarien vid krimi-
nalstatspolisens tredje rotel,
Stockholm. Besked ang. utred-
ningens slutresultat torde be-
näget hit insändas. De översän-
da handlingarna återgå härmed.

Stockholm den 4 / 6 1956

Nils Landin

(Nils Landin)

Undersökningsprotokoll.

Uppdragsgivare: Kommissarien vid kriminalstatspolisens tredje
rotel, Stockholm.

Uppdragsgivarens ref.: Skrivelse den 8 maj 1956.

Undersökningsmaterial:

1. Ett mindre stycke väv varå förekom viss textad skrift i anilinfärg.
2. Ett huvudsakligen textat brev utfört på ett stycke väv. Brevet var daterat den 2 april 1956, ställt "Till Kungliga svenska Legationen Konsulära Avdelningen Moskva" samt undertecknat "A Tamvelius".
3. Ett huvudsakligen med skrivstil utfört brev daterat den 3 april 1956, ställt "Till Kungliga svenska Legationen Konsulära Avdelningen Moskva." samt undertecknat "A. Tamvelius".
4. Ett med textad stil skrivet dubbelt brevkort (ryskt formulär) daterat den 6 mars 1956, på vilket själva texten var avfattad på tyska språket och började "Meine liebe Christa!" samt slutade "Dein Vater, Euer Arthur". På kortet förekommo två svenska poststämplar (Stockholm 6 18.4.56 och Stockholm 6 24.4.56).
5. En anteckningsbok med svarta, hårda pärmar. På framsidan fanns fastklippt ett urklipp innehållande beteckningen "ESX4C". I boken funnos en del huvudsakligen textade journalanteckningar angående radio samt ett antal lösa handlingar, nämligen bland annat
6. a) ett med skrivstil utfört brev med inledningen "Meine liebe, kleine Christa!" samt avslutningen "...für alle Ewigkeit iss.",
b) tvenne pappersblad med anteckningar (textad stil och skrivstil); överst på det ena stod "4.IV.33" och överst på det andra "5.IV 33",
c) ett mindre pappersblad med den textade anteckningen "HPE SOMEDAY QSO..." etc,
d) ett pappersblad med anteckningar (huvudsakligen skrivstil) utförda med rödpenna, bland annat tvenne sifferkolumner,
e) ett mindre pappersblad med huvudsakligen textade anteckningar, bland annat "ANT ZEPP" och "84,45",

- f) ett pappersblad med huvudsakligen textade anteckningar, bland annat "PSE UR CALL..." etc,
- g) ett mindre pappersblad med anteckningar (textad stil och skrivstil), bland annat "VY TNX FR QSO!",
- h) ett blad tunt papper med anteckningar (skrivstil), bland annat "QSO lopetada" samt skrift med ryska bokstäver,
- i) ett mindre pappersblad med textade anteckningar, bland annat "I HEARED YOU WORKING..." etc,
- j) ett mindre pappersblad med anteckningar (textad stil, skrivstil), bland annat "DANKE FÜR IHRE ANTWORT..." etc samt
- k) ett mindre pappersblad med anteckningar (skrivstil bland annat "eu 2 ng...", etc.

Undersökningsmaterialet inkom till statens kriminaltekniska anstalt den 8 maj 1956.

Undersökningen skulle avse att utröna, dels huruvida skriften på de ovan i punkterna 1 - 4 nämnda handlingarna härrörde från samma person som utfört i punkterna 5 och 6 nämnd skrift samt dels huruvida de i punkterna 1 och 2 nämnda vävstyckena voro av samma kvalitet och av den sort, som användes av arkitekter att skriva på.

Undersökningen, som påbörjades den 11 maj och avslutades den 2 juni 1956, har beträffande skriften utförts av assistenterna Erik Eriksson och Nils Pårud och i fråga om de båda vävstyckena av byråingenjören Gunhild Rane.

Vid en jämförande granskning av den i punkterna 1 - 4 nämnda skriften har kunnat iakttagas, att de textade avsnitten på de i punkterna 2 och 4 nämnda handlingarna väl överensstämmer med varandra i fråga om väsentliga stilegenskaper. Stilkvaliteten vittnar om god förmåga att utföra textad skrift. Den textade skriften på det i punkt 1 nämnda vävstycket synes däremot mindre väl ansluta sig till de nyssnämnda textade avsnitten. Stilkvaliteten är här en annan. Det kan därjämte noteras, att i denna handling både versaler och gemena bokstäver kommit till användning, under det att de i punkterna 2 och 4 nämnda handlingarna textats med enbart versaler. Det har vidare kunnat iakttagas, att namnteckningen "A Tamvelius" i det i punkt 2 nämnda brevet i allt väsentligt överensstämmer med namnunderskriften i det i punkt 3 nämnda brevet samt vidare att de med ryska bokstäver textade avsnitten i samma handlingar förete goda inbördes likheter. Endast sådana mindre avvikelser synas föreligga, som kunna anses betingade av de olika skrivunderlagen (väv respektive papper).

De i punkterna 2 - 4 nämnda handlingarna kunna således på olika sätt bindas vid varandra och en sammanfattande värdering av gjorda iakttagelser ger som resultat, att det förefaller mycket väl möjligt, att de härröra från en och samma person. Frågan huruvida samma person jämväl skrivit den i punkt 1 nämnda handlingen, måste däremot lämnas öppen.

Den i punkterna 5 och 6 nämnda skriften, som dels är textad och dels utförd med skrivstil, är delvis tämligen gammal. Sålunda kan av tillgängliga dateringar utläsas, att skriften i den i punkt 5 nämnda boken tillkommit under år 1932 och de i punkt 6 b nämnda anteckningarna under år 1933. Det har även iakttagits, att den i punkt 6 d nämnda handlingen uppvisar två olika handstilar (se pappersbladets bägge sidor).

De textade avsnitten av i punkt 6 nämnd skrift äro i stort sett enhetliga; enbart versaler synas här ha kommit till användning.

Vid en jämförelse mellan å ena sidan i punkterna 1 - 4 nämnd skrift och å andra sidan den i punkterna 5 och 6 nämnda ha beträffande de i punkterna 3 och 6 a nämnda breven mycket goda inbördes överensstämmelser iakttagits i fråga om såväl allmänna stilegenskaper som enskilda bokstavsformer. Likheterna måste anses till stor del beröra stilegenskaper av personligt särpräglad art. Olikheter med karaktär av icke-identitetstecken ha icke kunnat påvisas.

Skriften i det i punkt 3 nämnda brevet företer även i vissa avseenden likheter med skriften i några av de övriga i punkt 6 nämnda handlingarna. Sålunda kan nämnas att brevets originella t-typ har återfunnits i de i punkterna 6 d och 6 h nämnda anteckningarna.

Någon mera ingående jämförande analys av textade delar av undersökningsmaterialet synes icke möjlig att göra på grund av den stora skillnaden beträffande skriftens ålder.

De under punkterna 1 och 2 nämnda tygstyckena äro båda bomullsväv av tvåskafts lakansvävstyp. Vävnaderna ha jämförts i fråga om antal trådar per cm i såväl ränning som inslag varvid konstaterats, att tyget under punkt 1 genomgående har ett något högre antal trådar än tyget under punkt 2. Vävnaden under punkt 1 är blekt och ger intryck av att ha den ursprungliga appretyren kvar,

medan vävnaden under punkt 2 är oblekt och saknar appretyr. Detta senare förhållande tyder på att tyget under punkt 2 varit utsatt för väta, eventuellt tvättning, vilket bör ha åstadkommit en viss krympning, och detta medför, att den ursprungliga skillnaden i antalet trådar pr cm antagligen varit större mellan de båda vävnaderna än vad som nu framkommit. En viss olikhet föreligger även i fråga om det ingående garnets grovlek, vilken varierar mera hos vävnaden under punkt 1 än hos vävnaden under punkt 2.

I fråga om vävnadernas användbarhet till ritningar må framhållas att de måste vara synnerligen olämpliga, då det icke går att åstadkomma en distinkt linje på deras relativt lösa och luddiga ytor. Den väv som användes för ritningar är den så kallade kalkerväven, vilken är specialbehandlad och har en fast och glatt yta.

Utlåtande.

På grundval av de vid undersökningen gjorda iakttagelserna kunna följande uttalanden göras.

Det finnes synnerligen starkt stöd för ett antagande, att det ovan i punkt 3 nämnda brevet utförts av den person, som skrivit det i punkt 6 a nämnda brevet.

Indirekt finnes även stöd för ett antagande, att samma person jämväl skrivit de i punkterna 2 och 4 nämnda handlingarna.

Frågan, huruvida samma person även utfört den i punkt 1 nämnda skriften, måste däremot lämnas öppen.

De båda tygstyckena nämnda i punkterna 1 och 2 äro av samma vävnadstyp men förete vissa kvalitetsskillnader.

Undersökningen och därav dragna slutsatser bestyrkas på heder och samvete.

Stockholm den 4 juni 1956.

Erik Eriksson *Nils Paul* *Annika El Rane*

KUNGL. SVENSKA
GENERALKONSULATET

förhör med John
Schröder.

206 typ 101/246 5/6
Berlin den 2 juni 1956.

Nr. 246. 1 bil.

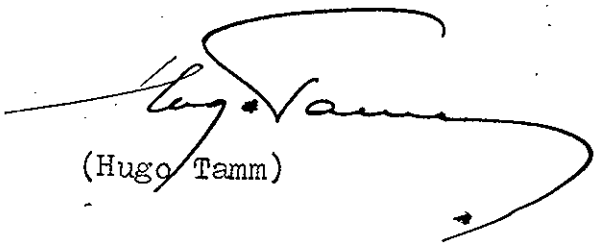
R 18. Strängt förtroligt.

Hedin fått ett k.

2
Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

2 cu

./.
Härmed får jag vördsamt överlämna rapport angående
förhör med f.d. tyske officeren John Schröder.

(Hugo Tamm)

Strängt förtroligt.

P.M.

ang. förhör med John Schröder.

Generalkonsulatet har vid tre olika tillfällen, en gång före och två gånger efter mottagandet av instruktioner i ärendet från utrikesdepartementet, förhört f.d. tyske Ober-Leutnant John Schröder, Berlin W 30., Einemstrasse 16, varvid följande fakta framkommit.

Schröder tjänstgjorde i den tyska krigsmakten som Ober-Leutnant och tillfångatogs av ryssarna på östfronten år 1944. Han frigavs i början av innevarande år. Fångenskapen tillbringades i ett flertal läger i Sibirien, bl.a. under en period mellan åren 1948 - 1950 i ett läger i Vorkuta, där Schröder uppgiver sig ha träffat två svenskar. I lägret fanns omkring 5.000 fångar, varav endast 15 personer skulle ha varit utlänningar, däribland två svenskar.

Den ene svensken uppgavs vara 45-50 gammal, 165-170 cm lång, mellanblond med några grå stänk, bredaxlad och en aning undersätsig. Vid tiden för sammanträffandet med Schröder föreföll svensken vara undernärd. Schröder fick intrycket, att denne kunde ha varit någon slags högre tjänsteman inom statsförvaltningen, däremot icke nödvändigtvis diplomat, vilket han tidigare uppgivit till olika journalister. Svensken talade mycket bruten tyska. Schröders tidigare uppgifter till olika journalister, att svenskens namn skulle vara Wahlström beriktigade han såtillvida, att han vid närmare eftertanke icke ansåg sig kunna med säkerhet uttala sig härom, dock ville han minnas, ehuru vagt, att namnet började med W. På särskild fråga hur Schröder först kommit att nämna namnet Wahlström för journalister, svarade denne, att han ej kunde lämna någon rationell förklaring härtill. På förfrågan, huruvida det kunde varit Bergström, svarade Schröder nekande.

Den andre svensken beskrev Schröder som ungefär 10 år yngre, mycket mager, ljushårig och omkring 175-180 cm lång. Schröder hade intrycket av att denne svensk möjligen kunde ha varit officer. Svensken talade mycket god tyska. På fråga hur länge Schröder ansåg, att svensken kunde ha vistats i Tyskland att döma av hans förmåga

att behandla tyska språket, svarade han: några år. Schröder kunde ej heller erinra sig dennes namn. På fråga huruvida detta möjligen kan ha varit Bergström, svarade Schröder, att detta ej vore uteslutet. men underströk ånyo, att han ej hade något bestämt minne härav. Schröder hade icke hört talas om någon vid namn Tamvelius eller Gottlieb. Vidare trodde han ej, att någon av svenskarna kunde ha varit diplomarkitekt. Schröder själv är utbildad inom den grafiska branschen och skulle med säkerhet kunna ha uttalat sig mera positivt, om så varit fallet.

Det må i detta sammanhang tilläggas, att Schröders ursprungliga uppgifter till UP-journalisten C.O. Bolang lämnades under följande omständigheter: de hade av en tillfällighet träffats på ett hotellrum i Berlin, varvid Schröder bjöds på konjak. Under samtalets gång framgick, att Schröder nyligen återvänt från rysk fångenskap. Han lämnade de uppgifter, som sedermera inrapporterades till UP i Stockholm, utan vetskap om att Bolang var journalist. Den sistnämnde, som besökt generalkonsulatet, gjorde ej något särdeles vederhäftigt intryck.

Sammanfattningsvis må understrykas, att Schröders minne från den aktuella perioden, bortsett från de rent yttre signallement, ifråga om de två svenskarna, synes vara mycket oklart och svävande, vilket han ej heller underlät att själv vid flera tillfällen påpeka.

Generalkonsulatet har ej bemyndigat ifrågavarande journalister - i Expressen och Dagens Nyheter - att nämna generalkonsulatets intresse för och handläggning av ärendet. Tvärtom har för dessa och andra journalister i upprepade sammanhang betonats nödvändigheten av att generalkonsulatet ej figurerade i deras pressrapporter i dylika frågor.

Berlin den 2 juni 1956,

96

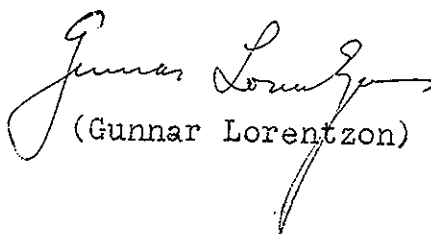
P.M.

I enlighet med i särskild ordning erhållet uppdrag besökte jag den 31 maj 1956 f.d. tyska sändebudet i Bagdad Dr. Fritz Conrad Ferdinand Grobba i Stuttgart.

Det visade sig under samtalet, att Grobba under sin fångenskap i Ryssland icke varit tillsammans med eller hört talas om någon svensk.

Om sig själv meddelade Grobba, att han tillfångatogs den 25 februari 1946 i Mainingen/Thüringen, varifrån han förts till Potsdam. Därifrån fördes han till Ljubljanskaja-fängelset i Moskva, där han vistades från april 1946 till juli 1947. Han dömdes enligt paragraf 58:6 (spioneri) till 10 års fängelse. Åren 1947/48 tillbragte Grobba i ett läger för tuberkulosa vid namn Protšchka, varifrån han år 1949 fördes till arbetslägret Račpes. År 1950 kom Grobba till Abes, där han vistades i fyra av de fem lägren. I februari 1955 kom Grobba från Abes till Suchobesvodoje, varifrån han direkt frigavs till Friedland.

Stockholm den 5 ^{juni} maj 1956.

(Gunnar Lorentzon)

Strängt förtroligt.

P. M.

Måndagen den 4 juni på kvällen ringde mig chefen för Suchdienst i Friedland, hr von Rosen, och meddelade att samma kväll kl. 21 väntades till Friedland 21 stycken "Heimkehrer" från Sovjetunionen. Hr von Rosen sade sig ha bekant, att det bland de återvändande fångarna funnes ett större antal som suttit i Lubljanskaja, Lefortovskaja och Butirska-fängelserna i Moskva.

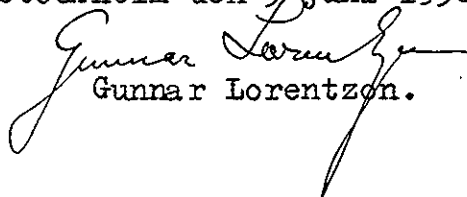
Med anledning härav sökte jag få kontakt med utrikesrådet Åström, vilken dock icke var anträffbar förrän senare på kvällen.

Efter samråd med ambassadören Jarring anmodade jag per telefon attachén Bergensträhle i Bonn att efterdet han tagit kontakt med beskickningschefen omedelbart bege sig till Friedland för att där söka höra så många av de återvändande som möjligt.

På morgonen tisdagen den 5 juni ingick meddelande från Bonn att Bergensträhle avrest till Friedland på kvällen den 4.

Tisdagen den 5 ringde hr Philipp till Åström och meddelade, att han i radio hört att 21 stycken "Heimkehrer" skulle inträffa i Friedland. Härpå genmälde hr Åström endast, att saken var bekant för UD samt att en person omedelbart sänts från Bonn till Friedland.

Stockholm den 5 juni 1956.

Gunnar Lorentzon.

KUNGL. SVENSKA
GENERALKONSULATET

med P.M. ang. förhör
med Sergei Sadde.

101/249

~~Stapp~~

7/6

Berlin den 5 juni 1956.

Nr 249.

1 bil.

R 18. Strängt förtrolig.

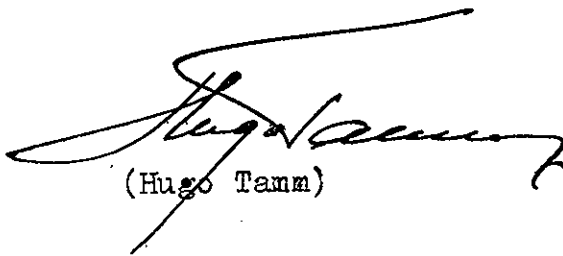
aa

J.

Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

2

Härmed får jag vördsamt överlämna en P.M. angående för-
./.
hör med ingenjören Sergei Sadde den 5 juni 1956.

(Hugo Tamm)

Hedin fått ett ex.

Strängt förtroligt.

P.M.

ang. förhör med Sergei Sadde.

Sadde häktades av amerikanarna den 11 maj 1945 och fördes till ett läger i närheten av München, varifrån han frigavs i slutet av juni samma år. Han begav sig i början av juli till Berlin för att träffa sina föräldrar men häktades den 14 juli 1945 på gatan av ryssarna. Han satt till en början i olika fängelser i Östtyskland och transporterades 1947 till Moskva - Ljubliankafängelset - där han fick stanna i 9 månader. Han överfördes i mars 1948 till Vorkuta, där han kvarstannade till början av januari 1954. Under vistelsen i Vorkuta var han i tre olika läger, först (1948) i Lager 45 (Maschinenbau), därefter (1949) i Lager 8 (Industriewerk) och sist (1951) till schakt 1. I februari 1954 vidaretransporterades han till Inta samt kort därefter till Abis och i slutet av februari 1954 till Suchobesvodnoje, där han kvarstannade till den 10 oktober 1955. Återvände till Tyskland med en krigsfångetransport den 16 oktober 1955. Under hela krigsfångetiden hade han ej träffat några svenskar. Han uppgav dock, att han i Vorkuta varit mycket tillsammans med en tysk vid namn Günther Pioch, som tidigare vistats under en längre tid i Sverige. Enligt Sadde hade Pioch under sin fångenskap i Ryssland träffat en svensk, vars namn generalkonsulatets sagesman dock ej erinrade sig. P. hade återvänt från fångenskapen och torde enligt

Sadde sannolikt kunna kontaktas genom tyska Röda Korset i Berlin.

På förfrågan om han intervjuats av Expressens korrespondent svarade Sadde nekande. Han sade sig överhuvudtaget ej kunna erinra sig ha lämnat upplysningar om sin krigsfångenskap till någon svensk journalist i Västberlin.

Winter har bekräftat, att han ej personligen sammanträffat med Sadde. De informationer som lämnats i den ifrågavarande pressrapporten i Expressen hade erhållits genom förmedling av UP-journalisten Bolang, som ursprungligen intervjuat den i generalkonsulatets skrivelse nr 246 den 2.6.56 omnämnde Oberleutnant Schröder. Bolang torde för närvarande befinna sig i Sverige.

Berlin den 5 juni 1956.

8/6 1956

Strängt förtroligt.

J

M

P. M.

Efter diskussioner med envoyén Lundberg och ambassadören Jarring angående meddelandet från det ryska ambassadrådet Pavel Erzin i Ankara omedelbart före statsministerns Moskva-resa hade utrikesrådet Åström idag ett samtal med ambassadören Engzell. Som bekant överlämnades Erzins meddelande via finska kanaler.

Vid samtalet med Engzell, vid vilket även under-tecknad närvar, rekapitulerades händelseförloppet om hur den finske legationssekreteraren i Ankara, Åke Frey, approacherats av Erzin och hur deras samtal lett till Erzins det den 15 mars daterade brevet till Frey om Wallenberg.

Huvudfrågan i resonemanget var, hur man lämpligen skulle kunna närma sig Erzin för att taga reda på vad denne i själva verket sutte inne med för upplysningar i Wallenbergfrågan. Resultatet av diskussionen blev, att det minst iögonfallande sättet vore att söka låta Frey opåkallat åter beröra spörsmålet med Erzin. Härvid skulle Frey kunna säga, att han i tidningarna läst om Erlanders besök i Moskva och om resultatet som redovisats i den officiella kommunikén. Vidare kunde han säga, att han ävenledes läst att ryssarna nyligen begärt kompletterande material och att sådant överlämnats från svensk sida. Frey vore nu intresserad att få erfara vad Erzin hade för synpunkter härpå.

Meningen vore icke, att Frey direkt till Erzin skulle säga att när han sagt A) fick han även säga B) utan snarare att få en spontan reaktion från Erzin, då spörsmålet resonemangsvis upptoges.

Ambassadören Engzell höll det för sannolikt att

detta tillvägagångssätt vore genomförbart, om han toge upp frågan i Helsingfors med Törngren eller någon högre tjänsteman i UM. Åström framhöll det angelägna i att så få personer som möjligt involverades i aktionen och att Freys närmande till Erzin skulle få karaktären à titre personnel och absolut icke synas vara inspirerat från Helsingfors och allra minst från Stockholm. *)

Ambassadören Engzell, som idag med båt avreser till Helsingfors, skall snarast agera i enlighet härmed.

Stockholm den 8 juni 1956.

Gunnar Lorentzon
Gunnar Lorentzon.

*) (även om E. uppkommer att
minstänks detta).

L^o

Kopia

KUNGL. SVENSKA
AMBASSADEN

Bonn, p.t. Köln, den 4 juni 1956.

Nr. 814

1 bil.

HP 1

(i fem ex.)

noteväxling om re-
patriering av tyska
medborgare

557 B 13.4.56

762 B 25.5.56

KUNGL. UTRIKESDEPARTEMENTET
Pol.delgivning.
Stockholm den 9 juni 1956.
Överlämnas för kännedom till
Beskickningschefen i

(Marc Giron)
Tjef Byråchef

GB

Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

Den 20 mars i år överlämnade den västtyske ambassa-
dören i Moskva Haas till sovjetiska utrikesministeriet
en lista över tyska medborgare, som mot sin vilja sades
vara kvarhållna i läger och fängelser i Sovjetunionen,
med begäran att de sovjetiska myndigheterna skulle tillåta
dessas repatriering. Härvarande sovjetiska ambassads
pressbulletin "Nachrichten aus der Sowjetunionen" publi-
cerar i sitt nummer för den 1 dennes en översättning till
tyska av texten till den sovjetiska svarsnoten, som till-
ställdes västtyska Moskvaambassaden vid månadsskiftet
maj/juni.

Det heter i denna note att de sovjetiska myndigheterna ännu icke haft tillfälle att pröva förutsättningarna för repatriering beträffande alla de konkreta fall, som uppräknats i den västtyska listan av den 20 mars. Det har emellertid framgått att 42 av de personer, beträffande vilka undersökningen nu avslutats, redan repatrierats till tyska demokratiska republiken och förbundsrepubliken i slutet av 1955 och i början av 1956. 14 andra tyska medborgare har avlidit i Sovjetunionen under fångenskapen. Beträffande en namngiven tysk medborgare, som på förfrågan uttryckt önskemål att återvända till sitt hemland, heter det i den sovjetiska noten, att han personligen måste vända sig till militärmyndigheterna på den ort han vistas.

I den västtyska listan har, fortsätter den sovjetiska noten, även personer upptagits som icke har tyskt medborgarskap. "Av obegriplig anledning har sålunda ett avsevärt antal personer medtagits, som är sovjetiska medborgare. Av de personer, vars uppgifter prövats, är 21 sovjetiska medborgare. Med tanke härpå anser utrikesministeriet det för nödvändigt att rikta förbundsrepubliken Tysklands ambassads uppmärksamhet därpå, att enligt föreliggande uppgifter ambassaden på senare tid i en rad fall fört samtal med sovjetiska medborgare om deras utresa från Sovjetunionen och vid dessa sovjetiska undersåtars besök på ambassaden försett dem med formulär, som skulle utdelas till andra personer." I ett fall har det även inträffat att den västtyska ambassaden utställt pass för en sovjetisk medborgare.

Det sovjetiska utrikesministeriet anser det påkallat, heter det vidare, att förklara för ambassaden att enligt den sovjetiska lagstiftningen frågor i samband med sovjetiska medborgares utresa

ur landet kan avgöras blott av vederbörande myndigheter, till vilka de intresserade har att personligen vända sig. Om en utländsk ambassad av någon anledning är intresserad av angelägenheter som det åligger dessa myndigheter att handlägga, har den att vända sig till utrikesministeriet. Vad utställandet av ett västtyskt pass för en sovjetisk medborgare beträffar, vill utrikesministeriet fästa uppmärksamheten därpå att lagstiftningen i Sovjetunionen utesluter möjligheten av dubbelt medborgarskap. Förlust av sovjetiskt medborgarskap kan äga rum blott efter beslut i varje särskilt fall av högsta sovjet.

Sovjetiska utrikesministeriet är, heter det till slut i noten, övertygad om att den västtyska ambassaden i sin framtida verksamhet skall taga hänsyn till det ovan anförda.

I den sovjetiska noten lämnas besked om sammanlagt 81 av de i den västtyska listan upptagna fallen. Denna lista måste emellertid ha omfattat väsentligt flera personer; i den tyska note, vars text insänts med ovan först åberopade skrivelse, talas om "eine ausserordentlich hohe Zahl" tyska medborgare som vägrats att återvända till sitt hemland, och i den senaste sovjetiska noten citeras på ett ställe "löpande nummer 854 i den tyska listan". Detta sovjetiska svar synes alltså ge upplysning om blott en bråkdel av de fall av tyska medborgare i Sovjetunionen som anförts från västtysk sida.

./.

Texten till den sovjetiska noten närslutes vördsamt i fem exemplar i fotostatkopior av "Nachrichten aus der Sowjetunionen".

11/6
Bonn den 7 juni 1956.

Strängt förtroligt.

1 bil.

Hedin följt ut ex.

L. O.

Broder,

L. O.
Härmed ber jag i all korthet få sammanfatta resultatet av min resa till Friedland den 5 juni. Med kort varsel lämnade jag Bonn den 4 juni vid 23.30-tiden på kvällen och anlände till Göttingen vid 6-tiden nästföljande morgon efter drygt 6 timmars nattlig bilfärd. Jag hade därigenom möjlighet att vara i Friedland vid 7-tiden, när man började förhören.

Transporten, som hade anlönt till Friedland den 4 juni kl. 20.45 - närmast från Berlin, där den hade överlämnats till de västtyska myndigheterna - bestod av sammanlagt 22 personer, varav en kvinna med en ettårig dotter. Man uppgav, att det i samtliga fall rörde sig om personer med mer komplicerade medborgarskapsförhållanden. Av namnlistan, varav jag närsluter en avskrift, framgår även att flertalet är av slaviskt eller annat östeuropeiskt ursprung. De mera ingående

./.
Sekreteraren Lorentzon,
Utrikesdepartementet.

undersökningar, som detta givit upphov till hade medfört att denna grupp icke kunnat återvända i samband med de tidigare Heimkehrer-transporterna.

Gruppen bestod nästan uteslutande av krigsfånger, som under sin Rysslandstid i många fall suttit i ett 15-tal olika läger. Närmast kom de samtliga från Potma-lägret (5110/43) och samlingslägret Bykowa (5110/48).

Ett flertal av gruppens medlemmar hade träffat musikern m.m. Felix Italiner, som ju är väl känd tidigare. Italiner uppges ha vistats i Potma-lägret så sent som för ungefär 14 dagar sedan, när den nu frigivna gruppen reste därifrån. Han synes ha det förhållandevis bra i detta läger, där han är ledare av lägerorkestern. Några personer uppgav sig även ha träffat Holger Bergström. Även han skulle ha vistats i Potma i maj i år. Några övriga svenskar sade man sig däremot icke känna till.

Jag återkommer med nästa kurir med några kompletterande uppgifter angående de nu hemkomna personerna.

Hjälpna hälsningar

Din hängivne

Fredrik Bergensträhle

(Fredrik Bergensträhle)

Transport från Bykowo och Potma till Friedland

den 4 juni 1956

1. Abramovicz, Roman	f.	21.8.02	
2. v. Antropoff, Roman	f.	9.5.10	
3. Baier, Johann	f.	18.7.21	
4. Behrsing, Karl	f.	16.8.09	
5. Gohai, Valentin	f.	14.2.06	(sjuk)
6. ^u Kaynas, Anton	f.	10.12.13	
7. Kuzenko, Peter	f.	3.1.14	
8. Kuczinsky, Adam	f.	29.10.20	
9. Kranz, Max	f.	4.12.25	
10. Milczewski, Ernst	f.	30.11.15	
11. Nöhring, Hilde	f.	10.5.29	
12. Odyniec, Viktor	f.	2.2.06	
13. Popoff, Alex	f.	30.10.07	
14. Perewersov, Peter	f.	15.1.08	
15. Quist, Alex	f.	3.4.03	
16. Dr. Strawinsky, Ayons	f.	4.1.21	
17. Dr. Frkr v. Skossyreff, Boris	f.	12.1.96	
18. Smirnow, Dieter	f.	1.9.97	
19. Sip, Elfriede	f.	13.12.29	
20. Sip, Ingeborg	f.	11.4.55	
21. Tschorny, Wenzel	f.	20.1.24	
22. Zubritzki, Waldemar	f.	19.4.06	

Genomslag.

Kungl. Svenska Beskickningen
note till västtyska amb. ang.
repatrieringsfrågor.

Moskva den 6 juni 1956.

HP 1

1 bil.

Förtroligt.

.....
KUNGL. UTRIKESDEPARTEMENTET.

Pol.delgivning.

Stockholm den 13 juni 1956.

Överlämnas för förtrolig kännedom till
Beskickningschefen i

2

(G. Hamilton)
Tjfr. byråchef

.....
Broder,

Den sovjetiska note till härvarande västtyska ambassad, varom inberättats med skrivelse 388 B 30.5.56 och som bifogas i engelsk översättning, ger vissa upplysningar om sovjetregeringens allmänna syn på spörsmålet om bl.a. utresetillstånd för personer med dubbel nationalitet. Notens skulle nämligen kunna tydas som om man från sovjetisk sida menade att en utländsk beskickning icke kunde få taga kontakt med sina landsmän i den allt överskuggande repatrieringsfrågan - eller eventuellt i andra angelägenheter - förrän det utretts (uppenbarligen efter hänvändelse till sovjetiska utrikesministeriet) att vederbörande icke till äventyrs även ägde sovjetiskt medborgarskap, i vilket fall hänvändelse måste göras till utrikesministeriet.

Någon ändring i denna beskicknings praxis angående besvarande av brev från personer - andra än de i den svensk-sovjetiska kommunikén omnämnda båda kategorierna svenskar och f.d. svenskar - vilka önska resa till Sverige bör enligt min mening icke föranledas av det besked västtyskarna nu erhållit. Notens är tydligen ett led i den sedan

Utrikesrådet Åström

Utrikesdepartementet.

åtskillig tid pågående propagandabetonade noteväxlingen mellan Sovjetregeringen och Bonn om repatriering av resp. länders medborgare. Om bakgrunden till noten har västtyske ambassadören meddelat Petri följande.

Västtyska ambassaden - tills vidare provisoriskt inhytt i ett hotell - mottog dagligen 600-700 brev från tyska medborgare eller personer av tysk härkomst, som önskade hjälp för att få lämna Sovjetunionen. Man hade 60 à 70 besökare ur dessa kategorier per dag, inte minst söndagar. För några dagar sedan hade två besökande inställt sig medförande en stor låda. Portiern utanför hotellet hade till en början vägrat dem ta upp lådan men en medlem av ambassaden hade råkat passera just då. Lådan innehöll flera tusen brev från tyskar i Sibirien som både om hjälp med utresa.

Det stora antalet tyska medborgare i Sovjetunionen utgjordes till största delen av folk som avtransporterats från den sovjetiska ockupationszonen för tvångsarbete i Sovjetunionen. Deras ekonomiska ställning vore genomgående alldeles eländig, sade ambassadören. De finge rena svältlöner för sitt arbete. Dessa människor, liksom de sovjetiska medborgare av tysk härkomst (Volga-tyskar etc.), vilka personligen hänvände sig till beskickningen, måste noggrant veta vilka risker de löpte. Deras belägenhet vore emellertid sådan att de toge risken av häktning och allt vad därmed följde.

Vad anginge det i sovjetnoten påtalade förfarandet med ifyllande av formulär, sade sig ambassadören ha sagt vice utrikesminister Semjonov, när denne överlämnade noten, att man ju inte på en besökandes utseende kunde avgöra hans nationalitet. Varje besökande på västtyska ambassaden finge därför ifylla ett enkelt formulär med sex frågor om namn, födelseort- och dag, nationalitet o.s.v. På grundval av dessa uppgifter kunde man så omedelbart avskilja sovjetmedborgarna, med vilka, enligt vad ambassadören sade sig ha sagt Semjonov, tyska ambassaden inte önskade sysselsätta sig. Sovjetmedborgarna av tysk här-

komst finge genomgående beskedet att ambassaden tyvärr inte kunde göra något för dem.

Ambassadören sade att Semjonov under samtalet på hans fråga inte kunnat ange något annat sätt för enkelt skiljande av tyska och sovjetiska medborgare. Icke desto mindre hade han låtit notens missvisande text gå ut i radion ett par timmar senare, ett förfarande som herr Haas tydligtvis icke ansåg vara särskilt förenligt med god diplomatisk sed.

Rolf Sohlman

P.S. Enligt vad ambassadör Haas igår berättade mig har efter publiceringen av ovan omnämnda note, antalet dagliga besökande på västtyska ambassaden sjunkit från ett sjuttiototal till två. Han hade därför kommit till samma uppfattning som jag under samtalet gav uttryck åt, nämligen att noten skrivits och offentliggjorts i syfte att bl.a. avskräcka personer, som inte vore alldeles säkra på sin tyska nationalitet, från att ta kontakt med ambassaden. Alltjämt erhöles emellertid hans beskickning 600-800 brev per dag. Ambassadens personal komme därför att utvidgas med en särskild "arbetsgrupp" med uppgift att uteslutande syssla med denna sak.

Haas var i övrigt mycket intresserad höra om vad som häromdagen hände direktören i Johnsonkoncernen Jacobson -- som Du vet rysktalande (f.d. rysk officer och biträde till ryske militärattachén i Stockholm under första världskriget). J. hade sittande på en bänk i parken utanför hotellet approcherats av en gumma som så småningom berättat att hon inte fått komma upp till västtyska ambassaden på Hotel National, enär ryssarna, sedan de nyss släppt ut henne ur läger, tagit från henne hennes identitetshandling. Och folk utan identitetshandling tilläts av militäsen inte passera. J. lotsade in gumman genom restaurangen. -- Gumman hade f.ö. berättat att ryssarna sökte förmå henne att resa till Östtyskland.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ang. upplysningar om Roestel

STOCKHOLM		19
Stockholm den 11 juni 1956.		
Strängt förtroligt.		BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MÅL Eu ^I

Broder,

Åberopande handbrev den 28 april 1956 angående anhöriga till överstelöjtnant H.J.Roestel, varom Schneider begärt upplysningar, ber jag få meddela, att enligt uppgift från Suchdienst i München Roestels maka, Ruth Roestel, är bosatt i Ulm a/Donau, Olgastrasse 107.

Du är oförhindrad att meddela Schneider ovanstående ävensom de uppgifter om Roestel, vilka framgå av Ditt P.M. den 28 januari i år angående samtal med Willy Bergemann. För eventuella ytterligare upplysningar angående Roestel torde Du kunna hänvisa till Bergemann.

/Gunnar Lorentzon/

Vicekonsuln R e i n i u s ,
Hamburg.

Seef. 13.6.56
in kabin av

Avskrift.

Stockholm, 11th June, 1956.

Int.

Mr. N. Tchikalenko,
Chief, Department of Foreign Relations,
Alliance of Red Cross and Red Crescent
Societies of the U.S.S.R.,
Kouznetsky Most 18/7

MOSCOW

Dear Mr. Tchikalenko,

I wish to acknowledge with thanks receipt of your kind letter of May 29th, 1956, your ref. OC/948/z, concerning Arthur Tamvelius and his request for tracing of Krista Tamvelius.

I think there must be some mistake and I would like to make reference to my earlier letters concerning Arthur Tamvelius, which I sincerely hope have arrived safely at your headquarters. Attached please find copies of earlier communications concerning Arthur Tamvelius. Krista Tamvelius is not the sister of Arthur Tamvelius but the daughter. She is living in Stockholm with her mother, Mrs. Tatjana Tamvelius, and her grandmother. Their present address is Eriksbergsgatan 36, Stockholm Ö.

Anything you can do to facilitate the renewing of normal means of postal communication between the members of the Tamvelius family will be sincerely appreciated by these headquarters.

Yours very sincerely,

Jan de Geer
Chief, Foreign Relations Department

JdG/BWd

Avskrift.

Ryska Röda korset ber, om möjligt, meddela dem medborgare
Krista Tamvelius vistelseort. Hon efterforskas av brodern
Artur Tamvelius. Enligt erhållna meddelanden lär den efter-
lysta vara bosatt i Stockholm, Observatoriegatan nr. 10.

Tschikalenko

16/448-3

29 nov 1936

Уважаемому Обществу Красного Креста

г. Ленинград

Уважаемые члены,

Обращаясь к Вам с просьбой, не возмущаться,
выяснить и сообщить нам о местонахождении граждан
Тамвеляус Кристы, раскрывающей ее родственника
Тамвеляус Артура

По имеющимся у нас сведениям, раскрывавшая
проживала по адресу: - г. Ленинград Бурвайерузе
Гатан № 10.

С уважением

Н. Чубовский
Член Президиума Центрального
Комитета

Avskrift.

Int.

Stockholm, 24th March, 1956

Mr. N. Tchikalenko
Chief, Department of Foreign Relations,
Alliance of Red Cross and Red Crescent
Societies in the U.S.S.R.
Kouznetsky Most 18/7

MOSCOW
U.S.S.R.

Dear Mr. Tchikalenko,

I wish to refer to my letter of January 31st, 1956, concerning the case of Mr. Arthur Tamvelius, born 2nd May, 1907. I am sorry to say that this letter has not yet been acknowledged. I hope it did arrive in your hands safely.

In the meantime Mrs. Tamvelius has been to see us and asked us to forward through our Soviet sister society the attached letter to her husband. I would be most grateful, if the message were delivered to Mr. Tamvelius, as there seems to be certain difficulties in regard of regular correspondence between husband and wife.

Yours sincerely,

Jan de Geer
Chief, Foreign Relations Department

JdG/BWd

Avskrift.

Stockholm den 17 mars 1956

Int.

Fru Tatjana Tamvelius
Eriksbergsgatan 36
STOCKHOLM Ö

Bästa Fru Tamvelius:

Vid Edert besök på överstyrelsen, då Ni med generalsekreterare Beer och undertecknad diskuterade Eder makes öde, överenskomms att vi skulle hos Ryska röda korset begära en bekräftelse på de uppgifter som tyska krigsfångar meddelat om Eder mans belägenhet. Så skedde också, men vi måste tyvärr konstatera, att något svar ännu icke anlänt från Sovjets Röda kors.

Vi föreslog då, att Ni skulle låta oss förmedla ett brev antingen från Eder själv eller Eder dotter till Eder man. Vi har också senare berört denna sak i telefon. Emellertid har vi ännu icke erhållit någon skrivelse, varför vi nu önskar påminna om denna. Det är självklart att vi kan fortsätta efterforskningarna och försöken att komma i kontakt med Eder man utan ett personligt brev från Eder, men det skulle i hög grad underlätta och motivera en fortsatt kontakt med Sovjets röda kors, om ett sådant brev kunde fogas till vår nästa skrivelse i ärendet.

Med utmärkt högaktning

Jan de Geer
Chef för internationella avdelningen

JdG/BWd

Avskrift.

Int.

Stockholm, 31st January, 1956.

Mr. N. Tchikalenko,
Chief, Department of Foreign Relations,
Alliance of Red Cross and Red Crescent
Societies of the U.S.S.R.

MOSCOW

Dear Mr. Tchikalenko,

I am submitting to your kind attention a case which has just been brought to the notice of the Swedish Red Cross and request your friendly cooperation.

We have received a visit from Mrs. Tatjana Tamvelius, Eriksbergsg. 36, Stockholm Ö, relating to the present location of her husband, Arthur Tamvelius, born 2. May 1907, by profession an architect and engineer. This inquiry in itself is not particularly remarkable, but the case presents several unusual circumstances, that being the reason why it has not been included in our general tracing list. Arthur Tamvelius is technically speaking a Swedish subject and towards the end of World War II the Swedish Foreign Office issued a formal Swedish passport which was remitted to Mr. Tamvelius through the Swedish diplomatic representatives in Moscow. We ignore, whether Mr. Tamvelius is still a holder of his Swedish passport.

From time to time Mrs. Tamvelius has been informed by returning German prisoners that her husband is detained on Soviet territory. Two reports on that effect reached her in December and it was stated that Mr. Tamvelius was a prisoner of the camp Inta in the Soviet Union and that he could receive letters from his family under the usual address P.O.Box 5110/31, Moscow. On rare occasions, Mrs. Tamvelius has indeed heard from her husband, although the interval between letters or correspondence cards

has been considerable. Mrs. Tamvelius is anxious to get in touch with her husband. She would like to know, whether his health condition is satisfactory and whether he is allowed to receive letters from his family. His family incidentally consists of his wife, a 16 years old daughter and an aged mother-in-law, all three Swedish nationals.

We would appreciate your kind assistance in looking into this matter and inform us whether letters to Mr. Tamvelius could be forwarded through Red Cross channels.

Yours sincerely,

Jan de Geer
Chief, Foreign Relations Department

JdG/BWd

Avskrift.

DEUTSCHES ROTES KREUZ
SUCHDIENST

Berlin-Dahlem, den 3.12.1955
Im Dol 2

SN-HKE/R/Lg.-Ausl.

An das
Schwedische Rote Kreuz, Stockholm
ü b e r

v.d.P./Go

Deutsches Rotes Kreuz
-Generalsekretariat-
Suchdienst-Leitstelle

B o n n / Rhein
Friedrich-Ebert-Allee 71

Betr.: Frau Ty T a m v e l i u s ,
Stockholm, Observaristr.lo.
Bezug: ---

Im März 1954 teilten wir dem Schwedischen Generalkonsulat in Berlin mit, dass der Ehemann der Obengenannten, Herr Arthur T. sich lt. Mitteilung des Heimkehrers Roland DARTIENNE, Berlin, im Lager I n t a , UdSSR, befand.

Nun meldet sich jetzt ein weiterer Heimkehrer, Marinus v.d. Weingaard, der mit dem 30. Transport zurückgekommen ist und teilt uns mit, dass sich Arthur TAMVELIUS noch immer im Lager Inta befindet und keine Verbindung mit seinen Angehörigen hat.

Wir erlauben uns daher die höfl. Bitte, Frau Tamvelius von dem Aufenthalt ihres Mannes im Lager

UdSSR, Moskau
Postfach 5110/31,

Kenntnis zu geben und danken Ihnen im voraus bestens für Ihre Bemühungen.

Mit vorzüglicher Hochachtung

/u/Zöfelt /u/Oehlschläger

Durchschlag an das Schwedische Gen. Konsulat
in Berlin W 35, Rauchstr, 25,
unter Bezugnahme auf uns. Schrb. v. 30.3.1955.

Lorentzon/AVS

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

kort från Tamvelius

Stockholm

STOCKHOLM		19
den 12 juni 1956. N:o	1 bil.	BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu ^I

Bästa Fru Tamvelius,

Härmed får jag översända brevkortet, som jag fick till låns för någon tid sedan. Jag får föreslå, att svarskortet av Eder begagnas till att sända hälsningar till Eder man i likhet med föregående gång.

/Gunnar Lorentzon/

Fru T. Tamvelius,
S t o c k h o l m .

Exp. 12.6.56
aw

HP/SW
p 2 Er

Från Moskva

Avsant den 12 / 6 1956 kh 1515

Inkom den 13 / 6 1956 kh 1120

Utskrivet i 4 ex. Detta är ex. nr

orig HP/Er

351.

Vid samtal den 12 juni med Shepilov sade jag ^{mig} (anse svensk sovjetiska förbindelserna utvecklades enligt kommunikéns riktlinjer och i dess anda bla. a på de ekonomiska, intellektuella, områdena, inom turistväsendet etc. Nya personliga kontakter mellan personer inom olika kretsar hade även knutits senast genom sovjetiska parlamentarikernas besök i Sverige. Med tillfredsställelse hade vi erfarit att Bulganin och Hrusjtjov antagit vår inbjudan. Dit väntades ju nu också statorrådet Ericson - ledande politisk personlighet. Av i kommunikén berörda särskilda frågor önskade jag med hänsyn till dess även däri betonade stora vikt för oss - beröra Wallenberg. Efter redogörelse läget och med särskilt betonde av Excellensens uttalanden till Rodionov underströk jag änyo sakens betydelse. Slutligen sade jag mig hoppas på Shepilovs stöd för befastande av våra relationer. Shepilov svarde, att han delade den av mig uttalade meningen rörande utvecklingen av de svensk-sovjetiska förbindelserna. Inga hinder föreläge för ytterligare utbyggande därav på olika områden. Mest ändamålsenligt vore i rätta ansträngningarna första hand på ekonomiska samarbetet, vilket utgjorde basen för verkligt goda allmänna förbindelser. RV-saken kände han hittills endast genom kommunikén men skulle snarast sätta sig in i ärendet samt med sina medarbetare upptaga "Edert förslag om Tamvelius". Tvenne gånger frågade Shepilov om Tamvelius namn, vilket han uppenbarligen ej hört tidigare. Shepilov sade att jag kunde komma till honom när jag så önskade. Samtalet avslutades med doyenfrågor. Edert chiffer 258.

Sohlman

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

efterforskn. efter Scheuer

Scheuer

STOCKHOLM		19
Stockholm den 13 juni 1956.		
N:o	1 bil.	BIL.
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MAL.
P	29	Eu ^I

Broder,

./.

Härmed får jag översända en P.M. angående mina undersökningar efter Scheuer i Wien. De enda spår, som promemorian kan ge anledning till att följa är under II a) privatdocenten Wilhelm Scherer samt under II c) Scheuermann och Schreyer. Dessa spår kan väl följas genom Peterlungers försorg.

Det vore intressant att så småningom få taga del av vad Wien-polisens undersökningar lett till.

/Gunnar Lorentzon/

Förste Legationssekreteraren Braunerhielm,
W i e n .

Exp. 13.6.56
as

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till *Hand*

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (BUD)

Från Berlin

Avsant den TELEX 19 kl.

Inkom den 14 /6 1956 kl. 1400

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr 6: B 17	
Avd. 7UP	Gr. 39
Mål. 7	

Hand
17.

La
Hand

En i dagarna hemvänd tysk krigsfånge, Eugen Schaefer, som besökt generalkonsulatet uppgav, att han i läger i Dubrovlag i Mordviniska Republiken, där han vistats från den 3 februari till slutet av maj i år, träffat två svenskar, vilka synas vara identiska med Bergström och Tamvélius. Förstnämnde vars tillnamn han erinrade sig var omkring 183 cm, blond, atletisk, gråblå ögon, tillhört Waffen SS. Talade bruten svenska, 35 till 40 år. Föräldrarna emigrerat från Sverige omkring 1920 till Oberschlesien, fadern bergsingenjör. Den andre svensken, som han endast träffat flyktigt, trodde han vara arkitekt eller konstnär, storväxt, blond, talade flytande svenska. Schaeffer erinrade sig ej namnet men reagerade mycket positivt, då jag frågade, om det möjligen kunde varit Tamvélius. Båda behandlades av ryssarna som statslösa. Skriftlig rapport närmare detaljer och adressuppgifter insändes.

Tamm

KUNGL. SVENSKA
GENERALKONSULATET

New York den 12 juni 1956

Nr 764

P 2.

Överlämnas jämte bilaga av generalkonsulatet
i New York till Utrikesdepartementet för kännedom.

Pol.

ME

Erik Kronvall
(Erik Kronvall)

Avskrift.

D. No	114 764
JUN 1956	
AVB	P 2 Eu I

the ADL bulletin

Published by the Anti-Defamation League of B'Nai B'Rith, 515 Madison
Avenue, New York 22, N.Y.

June 6, 1956

Honorable Lennart Nylander
Swedish Consul General
61 East 64th Street
New York City

Dear Sir:

We are enclosing herewith a copy of the current issue of
The ADL Bulletin. We thought you would be interested in reading
the first article on Raoul Wallenberg.

Our publications has a circulation of over 100.000 copies.
We felt that Mr. Wallenberg's great sacrifice and heroic actions
would deserve the attention of our readers.

Sincerely yours,

N.C. Belth

Editor

THE MYSTERY OF A WAR HERO

The Soviets have yet to answer a petition signed by 1,600,000 Swedish citizens: Where is Raoul Wallenberg? • By JOSEPH L. LICHTEN

TWELVE years ago, a 32-year-old business man departed his native Sweden on a wartime mission. On July 9, 1944, he arrived in Nazi-controlled Budapest. He bore credentials as an attaché of the Swedish embassy. But diplomacy was not his business.

His name was Raoul Wallenberg.

His task was incredible and gigantic; as brazen as it was courageous. He had been selected to rescue as many of Hungary's hapless Jews (there were 300,000 in Budapest alone) as his ingenuity and his immunity as the citizen of a neutral nation could manage.

Raoul Wallenberg had come in haste. The free world was aware that for several months the Nazi movement in Hungary had been planning systematic genocide, the same inhuman plan of forced deportations and mass liquidations that had destroyed the Jewish community of Poland. The horrors and tortures that had befallen Jews in the ghettos of Warsaw, Lodz and Cracow were now to descend on Hungary.

Each week the list of deportees ran into the hundreds. Many of the victims never reached the concentration camps they were marked for; they died of hunger or dysentery, or frantically killed themselves, on the way. Appeals to Admiral Horthy, the Hungarian regent, that he force a halt to the butchery had little effect. The pleas of the Pope, of Sweden's King Gustav and other neutral leaders, were spurned. A warning from President Franklin D. Roosevelt was ignored. Mass round-ups were routine incidents in

Hungary on the day Raoul Wallenberg arrived there.

WALLENBERG WAS a Christian gentleman, scion of a distinguished Swedish family. His father was a well-known banker; his grandfather had been an ambassador to Turkey and Japan. Raoul had studied architecture in the United States. But he returned to Sweden after his schooling to establish himself successfully in the export-import field.

He knew little about Jews, less about Jewish affairs. Before the war he had visited Palestine, more as a tourist, however, than as an observer of political or social developments. The rescue of Hungary's Jews had been planned by Swedish and American authorities in Stockholm. Wallenberg had been asked to lead the undertaking; he accepted promptly. He was a bachelor and—to repeat—a Christian in the finest tradition.

Raoul Wallenberg proved his mettle at once. To combat the mass deportations he began rescue operations on

an equally wholesale, and completely unheard of, scale. He started by recruiting an embassy staff. But what a staff! It swelled to 660 persons and their families—most of whom were Jews who, for various reasons, had been accorded priority status in his rescue plan. The priority non-Jews whom Wallenberg similarly gathered into his fold were leaders of Hungary's anti-Nazi underground.

As members of a legation, the new "Swedish officials" found immediate safety in their diplomatic status. The success of this happy fraud prompted

Sketch of Raoul Wallenberg as he looked 11 years ago.

THE FRAT'S IN THE FIRE

Here's what happened when a Greek-letter brother struck back at un-fraternal behavior • By HAROLD BRAVERMAN

LAST October—the school year having just begun—the Hobart College brothers of Phi Kappa Tau were assembled in their Beta Upsilon chapter house in Geneva, New York. Phi Kappa Tau is a national fraternity with headquarters in Oxford, Ohio. Its representative was delivering an orientation lecture to the Hobart group, a routine bit of business . . . until one of the young brethren, in sheer innocence, injected a measure of heresy into the proceedings.

“How about our inviting a Negro student to take the vows?” he asked.

The suggestion must have horrified the walking delegate; he squelched it quickly. Yes, it's true, he acknowledged, Phi Kappa

Tau's constitution has no color bar. But he insisted that the brothers “be practical.” Weren't they aware that 17 of Phi Kappa Tau's 70 chapters are south of the Mason-Dixon line? Did they want to invite a threat of mass Southern secession?

He warned them not to try it. He reminded them of the harsh method for dealing with rebellious chapters. It stemmed from a common circumstance of fraternity life which keeps most local chapters in a perpetual state of debt to their national organizations. Thus, any chapter violating the unwritten agreement about Negroes suddenly would find itself called to account by Phi Kappa Tau for the money it owed. Unable to make immediate payment, the chapter could then be suspended or expelled.

There was no more talk out loud about Negro pledges. . . .

Beta Upsilon chapter had about 20 members. A dozen of them were Jewish. Two months after the October orientation, the brothers were again summoned to a special meeting, this time to hear Jack Anson, assistant secretary of the national organization. Anson had a directive for them: they were “not to take in any more Jewish students for the present.”

SOME OF THE brothers didn't like what they heard. One of them, James Jaffe, a 20-year-old junior from Great Neck, Long Island, boiled over. He had been disturbed by the tenor of the October meeting . . . without knowing what to do about it. This time he was struck by the inseparable relationship between racial prejudice and religious bigotry. The argument against admitting a Negro was now directed against “too many Jews.”

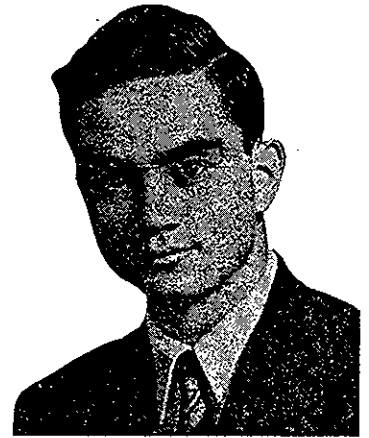
But it was an edict from the national fraternity, Anson pointedly reminded his listeners, and Beta Upsilon chapter was well advised to stay in line.

Young Jaffe felt he was grappling with the insoluble. Some weeks later, however, a book review in New Republic became a catalyst for his anger. The book was Alfred McClung Lee's *Fraternities Without Brotherhood*, a scholarly condemnation of unbrotherly bias in the Greek-letter world. Jaffe sat down at his desk to write a letter to the New Republic. . . .

He wrote without thought to personal consequences. He described the imposition of racism and religious quotas upon his fraternity chapter. He wanted to know what had happened to fraternity

Beta Upsilon house at Hobart College.

James Jaffe—he wrote a letter.

life that had made it receptive to un-American attitudes.

JAFFE DID TWO things more. He signed his name to the letter for publication. And, in a spirit of fair play, he sent copies to Roland Maxwell, president of Phi Kappa Tau, and Robert Brandt, a Hobart alumnus who is secretary of Beta Upsilon chapter's board of governors. In no time, the fraternal fur began to fly.

Jaffe was invited to meet with Brandt in the latter's Geneva office. There, Brandt informed him of a telephone call from Richard Young, national secretary of Phi Kappa Tau. Young had ordered Jaffe's “removal” from the Hobart chapter.

Brandt conceded this was excessive discipline. He suggested a compromise. He would use his influence with the national fraternity to rescind the expulsion . . . if Jaffe would promise that hereafter he would do his crusading “through channels” and not wash the fraternity's linen in public.

Jaffe listened but made no commitment. Brandt assured him of an opportunity to discuss the issue with Young who was to visit Hobart soon “to look things over.”

A week after this informal meeting

Continued on page 8

Wallenberg to play it to the hilt. Within weeks he was issuing Swedish passports to anybody and everybody who could, in the remotest way, show some prior contact with Sweden. These passports saved hundreds more. . . .

BUT THOUSANDS WERE being deported. So Wallenberg next challenged the Nazi tormentors by designing a "protective passport" which he had printed in Sweden's colors and which bore the embassy's seal and signature. This document bluntly affirmed that its holder was under the protection of the King of Sweden—a broad hint to Hungarian officials that a passport owner was not to be molested in any way!

Hungarian Nazis, frustrated and angry, nonetheless respected the hint. They were fearful to do otherwise. By that time, the war was going badly for Hitler and Wallenberg had a disturbing habit of reminding them of a day of reckoning.

The protective passport trick was used widely. Soon the Swedish Red Cross in Budapest began distributing them, as did the embassies of several neutral nations and the Papal Nuncio. Finally, several underground groups went to work circulating forged copies. Within weeks the number of protective passports mounted to tens of thousands.

The Nazis tried hard to invalidate the forgeries. The Gestapo visited Wallenberg regularly, bringing him obvious forgeries to examine. Wallenberg studied them carefully. But his answer was always the same. "They're authentic," he insisted.

Wallenberg carried his rescue operations inside the councils of the enemy. He planted agents with both the Hungarian police and the Gestapo. In that way he sometimes got his hands on a copy of the daily list of Jews placed under arrest. Promptly, Wallenberg prepared protective passports for them, personally bringing the documents to deportation headquarters. There he forced the authorities to give up a large part, if not all, of the imprisoned group.

Wallenberg acted with utter fearlessness in his confrontations with the Nazis. His personal heroism was reflected in the persistent ways in which he harassed their rule. But always he maintained the correct, dignified demeanor of the diplomat. Nazi transport commanders, assigned to

deliver truckloads of Jews to nearby concentration camps, often were dismayed to find that Wallenberg had attached himself to their motor caravans. He rode in a Red Cross truck which bore food, medicine and clothing for the Jewish victims. With Swiss legation workers and Roman Catholic nuns to assist him on these mercy errands, Wallenberg became a common sight on the dusty roads leading out of Budapest.

The Nazis were afraid to harm him in public. But they marked him for murder and Wallenberg found himself in all sorts of freak accidents. He was threatened, shot at, run down by army tanks and trucks. He always escaped—to persist with his urgent mission.

When Hungary's pro-Nazi Szalasi government, eager to facilitate the mass deportations, tried thwarting Wallenberg and the underground by ordering a 10-day blockade of Jews, Wallenberg quietly fought back by organizing a Jewish commando group. The commandos successfully infiltrated the blockade to bring food and supplies to the embattled Jewish families. Later, with the assistance of the Swedish Red Cross and underground Zionist groups, Wallenberg established several children's centers which he insisted were Red Cross operations protected by Sweden's international immunity. In that way he saved at least 8,000 children from certain death.

Again, when Budapest Jews were ordered to enter a newly created ghetto, Wallenberg popped up with 32 large houses which he rented and placed under Swedish immunity. He filled the houses with thousands of Jews. Other neutral embassies followed his example, creating among themselves an international ghetto, probably the only one in history.

BY DECEMBER, six months after Wallenberg's arrival in the city, Russian troops had begun their siege of Budapest. In frenzied retaliation, the Arrow Cross movement, Hungary's Nazi gang, planned a mass murder of the remaining Jews. Wallenberg learned of it and quickly intervened by reminding the Wehrmacht chief, General Schmidhuber, of the death penalty that would befall a German commander who allowed a pogrom of this sort. The general understood perfectly; he ordered his troops to prevent any possible massacre.

On January 13, 1945, four days before Soviet troops were to seize full control of Budapest, Wallenberg decided to seek out their military chiefs for assistance in rescuing Jews still trapped in the ghetto. He was referred to a Major Demchenko and, to his surprise, was placed under guard. Wallenberg reappeared at his office four days later, in the wake of the liberating troops. Three Russian soldiers accompanied him. "I am going to see Marshal Malinovsky [the Soviet commander]," Wallenberg informed his co-workers. He added, somewhat ruefully, "I don't know whether I am going as a prisoner or as a guest."

Raoul Wallenberg left the office, the three armed soldiers with him. He has not been heard of since. . . .

IF WALLENBERG IS still alive he is probably unaware that the thousands of families he rescued and protected, in their gratitude, built a monument in his honor; that a pavilion of Budapest's Jewish Central Hospital is now called Wallenberg Building; that a busy avenue similarly bears his name. Nor is it likely that Wallenberg knows of the petition signed by 1,600,000 Swedish citizens demanding an explanation of his fate, or that Sweden's Prime Minister, on a recent visit to the Kremlin, kept posing an embarrassing question to his Soviet hosts: "What happened to Raoul Wallenberg?"

The Communists are uncommunicative about it. Shortly after Wallenberg's sudden disappearance, Russian officials reported that he was "under the protection of the Russian army." Since then, however, they refuse to acknowledge that they ever heard of him.

In 1946, a report filtered through the Iron Curtain that Wallenberg was in a Ukrainian prison camp. Later, he was reported a prisoner in the most dreaded MVD camp in Moscow. And last year, several German prisoners of war, returning from Russia, recalled a "Raoul Wilborg, a Swedish Red Cross officer," as an interne at a camp in Tayshed in central Asia. "This Wilborg," they said, "was a tuberculosis case."

None of these rumors has been corroborated. To all inquiries, the Soviets shrug and say nothing. Thus, the fate of Raoul Wallenberg, one of war's noblest heroes, is yet to be answered for. END

the ADL bulletin
515 Madison Ave., New York 22
Vol. 13, No. 5 May, 1956

Published monthly except July and August by Anti-Defamation League of B'nai B'rith, 515 Madison Ave., New York 22, N. Y. Officers: Henry Edward Schütz, national chairman; Meyer Steinbrink, honorary chairman; Barney Balaban, A. G. Ballenger, A. K. Cohen, Herbert H. Lehman, Leon Lowenstein, Benjamin Samuels, Melvin H. Schlesinger, Jesse Steinhart, honorary vice chairmen; David Coleman, Henry Epstein, David A. Rose, vice chairmen; Jacob Alson, treasurer; Bernard Nath, chairman of executive committee, Paul Sampliner, vice chairman; Benjamin R. Epstein, national director. Editorial Board: N. C. Belth, chairman; Oscar Cohen, Benjamin R. Epstein, Arnold Forster, Alexander F. Miller, J. Harold Saks, Lester J. Waldman. Subscription Rates: Sixty cents per year; \$1.50 for 3 years. Subscribers must report change of address, giving old and new address. Entered as second class matter at Post Office, New York, N. Y. Printed in U.S.A.

Managing Editor: BERNARD SIMON

Art Director: EDWARD GOLDMAN

Circulation Manager: SARI GRILL

Beaver-hatted members of anti-Catholic Native American Party rioted in 1844, attacked state militia in Philadelphia, wrecked two churches. Twenty-four were killed.

Bettman Archive prints

SENATOR KEFAUVER's words were precise and emphatic. "This is a scandalous, scurrilous publication . . . no supporters of mine had anything to do with it." Thus he repudiated a pamphlet smearing Adlai Stevenson, his opponent for the Democratic presidential nomination. The slanderous piece, titled *The Red Record of Adlai Stevenson*, had been distributed during the Kefauver-Stevenson debate in Florida.

Nor did the extremists spare Kefauver. Among other things, they described him as a "sycophant for the Negro vote." This attack brought a quick disavowal from Stevenson.

So far this year election bigotry has been low-pitched. But if previous campaigns are a precedent, low blow politicking will be with us soon enough. From Alfred E. Smith to Dwight D. Eisenhower, presidential aspirants of the past several decades have been subjected to bitter abuse. Smith was pilloried as a tool of "Romanism"; Franklin D. Roosevelt was assailed as a member of the Jewish "Rosenfeld" clan; Eisenhower is still slandered as "Ike the Kike."

Racial and religious bias as a force in politics have a long, if unsuccessful, record in American history; for bigotry is as old as the Republic. But its brutishness, though not its persistence, is gradually declining.

THE HATEMONGERS of our own times may be just as voluble as their raucous forebears, but they seem pale beside the Know Nothing mobs of pre-Civil War days which were organized against Catho-

lics and foreigners. These gangs of one-hundred-percent Americans called themselves "The Black Snakes," "Tigers," "Rough Skins," "Red Necks," "Screw Boats," "Dips," "Blood Tubs," "Plug Uglies." These nativist brawlers were a menacing lot, ready for violence at the drop of a ballot. In Baltimore, the "Plug Uglies" would gather around election polls armed with shoemaker's awls to intimidate voters opposed to their "American" ticket.

They kept their lips tightly sealed about

their secret organizations. Thus they were dubbed Know Nothings.

They were the forerunners of the Ku Klux Klan. They first appeared in Louisiana, where in 1841 a group was created for the purpose of protecting "American principles"—meaning the exclusion of "foreigners" from public office. It became the Native American Party.

The movement spread to the North; it elected a mayor in New York City and six members of Congress. But a poor showing at the polls in 1848 doomed its career under that name. The group revived as a secret nativist movement centered in New York, finally emerging as the Know Nothing Party.

Before being stamped out by the advent

Bigotry at the pol exceptions. So the

of the Civil War, the Know Nothings achieved considerable success, particularly in stirring up nation-wide hostility to Catholics and Irish immigrants. This success was not accomplished without fractured skulls and bashed-in noses, signaling the efficacy of the Know Nothings.

KNOW NOTHING PROPAGANDA of a "diabolical papist plot" against America made a strong impact on the masses, inducing turbulence and bloodshed. This propaganda anticipated the famous "Rum, Romanism and Rebellion" slogan which was later raised as a rallying cry against Catholics in 1884, during the Cleveland-Blaine presidential campaign.

The Know Nothing party was the first major movement organized against a minority group, but it was surpassed as such by the Ku Klux Klan which emerged after the Civil War. Religious and racial animosity, capped by terrorism and violence, reached new heights with the Klan.

In just a few weeks before the presidential election of 1868, some 2,000 persons were killed or injured in one state alone, Louisiana.

PREJUDICE A

After the Civil War: political prejudice led to this violence in New York City.

doesn't pay off—but there are some historic extremists keep trying • **By HAROLD BERMAN**

The Klan was finally disbanded by federal military forces, but its spirit and traditions remained to serve as a model for the second KKK recreated in 1915, which prospered down to the thirties, dominating the politics of many states.

The Klan was widely active against Jews and the foreign-born, as well as against Negroes and Catholics. It initiated a steady succession of abductions, floggings and other criminal assaults. Murders were not infrequent. It played a significant role in the 1928 campaign against Al Smith, a campaign which holds a memorable place in the long chronicle of bigotry for political purposes.

Characteristic of the abuse levelled against Smith was this declaration:

This country is not ready for a president who was educated in the barrooms of Greenwich Village, graduated from the sidewalks of New York, and who knelt and kissed the hand of a scarlet cardinal fresh from the Vatican . . . Smith will get the united wet and papal vote . . . in large measure the Jew and negro vote . . . He will get the vote of the Jew-Jesuit movie gang who want sex films and Sunday shows to coin

Eisenhower was attacked as a "Swedish Jew," as an intimate, drinking companion of "Zhukov and other high Soviet criminals," as the "Kike's Ike." The choir-master of the motley group of anti-Eisenhower ranters was Gerald L. K. Smith, who kept urging his readers to "stop Eisenhower . . . the man who has been picked by the Jews to be the world dictator."

WHAT ABOUT A clean election campaign in 1956? Political tension in the South has been made acute by the problem of school desegregation and the spread of the White Citizens Council movement. All of which invites a situation which breeds the extreme, irresponsible elements that infest the body politic and foster campaigning along religious and racial lines.

Some of these elements have latched on to rightist groups and nationalist movements in various parts of the country. These groups are not against minority elements as such, but they have attracted numerous anti-Semites. It is too early to gauge their influence on the election activities. But their reactionary declarations appeal strongly to the extremist-minded. A

In 1928 candidate Al Smith was victimized by many anti-Catholic rumors and smears.

ND POLITICS

millions through the corruption of youth. Smith is right now the most powerful political menace in America. Nothing but a heroic campaign will keep him right out of the White House and save America.

In the thirties, the Jew displaced the Catholics as the prime target for anti-minority propaganda in political campaigns. Franklin D. Roosevelt was thoroughly sprayed with anti-Semitic filth. But the onslaught against FDR was matched by the vilifications of Eisenhower in 1952. The campaign against Eisenhower got off to an early start in 1951 when his candidacy was officially announced and lost no momentum right down to election day. It engaged the vituperative energies of every outstanding professional anti-Semite.

slight foretaste of the kind of campaigning we may expect from members of these right groups was offered by Admiral John Crommelin, who attacked Jewish supporters of Senator Lister Hill in the recent Senatorial primary race in Alabama.

In a number of primary races scattered across the country the instances of anti-Semitic appeals to voters have been sporadic and ineffectual. In Illinois, Marion R. Cleveland, a candidate in the 9th Congressional district, addressed an election rally last March and read excerpts from the Communist Manifesto, which she pointed out was "written by Karl Marx, of Jewish extraction." In Wisconsin, John Chapple, publisher of the Ashland Daily Press, mailed a tear sheet addressed to "Dear Christian

Friend." It was captioned, WE ARE AGAINST SENDING AMERICAN G.I.s TO ISRAEL, and listed the Chapple slate of presidential electoral candidates. The issue, says Chapple, is between "the forces of Christ" and "the forces against Christ."

Chapple got about three percent of the vote in the April 3 Wisconsin presidential primary. This, he says, has encouraged him to enter the race as an independent Republican presidential candidate.

These, of course, are marginal incidents. But summer is coming, and with it the campaign in earnest. We will soon hear the swelling chorus of the Gerald L. K. Smiths, the Merwin K. Harts, the Frank Brittons and their ilk making prejudice out of politics.

END

Russia's "collective leadership"—Khrushchev (left) and Bulganin. Where were they when Josef Stalin was doctoring doctors' plots?

WHAT HOPE FOR RUSSIA'S JEWS?

In their "downgrading" of Stalin the Soviets admit to anti-Semitic excesses and false plots against Jews • By MORTON PUNER

LIKE most apocryphal stories, the one about Nikita Khrushchev at the recent Twentieth Communist Party Congress in Moscow makes the point:

At a private session, Khrushchev began the "downgrading" of Stalin. The general secretary of the Communist Party stood in tears as he confided some facts about his late leader. Stalin was not the man he was supposed to have been, Khrushchev explained. Stalin had been guilty of many crimes . . . one-man rule . . . bad temper . . . murder. Stalin had been authoritarian, dedicated to self-aggrandizement. In his later years, he had developed a fanatical hatred of Jews, precipitating the "doctors plot" and other "incidents" to discredit and harm Russia's Jewish citizens.

A voice interrupted from the audience: "Tell us, Comrade Khrushchev, while all these horrible things were happening under Stalin, where were you?"

Khrushchev's eyes searched the audience. "Who said that?" he demanded.

No one answered. Khrushchev persisted.

"Will the comrade who said that step forward?"

No one moved.

Suddenly Khrushchev relaxed. "I see. And now, my friends, you know where

I was while Stalin was doing all these things."

THE PRESENT Communist leadership of Khrushchev and his partner, Premier Nikolai Bulganin, has "leaked" additional facts of Stalin's crimes against Jews. Some of these were first disclosed by Leon Crystal, correspondent for the anti-Communist New York Jewish Daily Forward, who learned from official sources the fate of many Jewish writers who had disappeared in the Soviet Union eight years ago. Crystal cabled that such writers as Perets Markish, David Hofsh-tein, David Bergelson, and Itzik Feffer had been executed. Their arrests had taken place during a wave of terrorism against Jewish cultural institutions in late 1948 and early 1949.

Warsaw's Yiddish Communist organ, *Folksshtimme*, confirmed this. It listed the names of other Yiddish writers who had been victims of the drive. The Communist Party in the United States likewise shed some dry tears over the disclosures. The Yiddish-language *Freiheit*, a Communist organ in New York, editorialized on "our anguish." The chief conspirator, said *Freiheit*, was Lavrenti P. Beria, Stalin's security boss, who was executed soon after Stalin's death. But in line

with the new Communist policy of demoting the god-image of Stalin, *Freiheit* added that all this was made possible "under the harmful influence of the personality cult and Stalin's one-man leadership."

Previous to the anti-Jewish purges of 1948, said *Freiheit*, Yiddish papers, magazines, books, theater, schools and autonomous Jewish regions had flourished. Then, "this entire structure was crushed in a vandalistic manner and almost wiped out as a result of the monstrous crippling and horrible deeds of the conspirators."

Whether this "structure of Jewish life" ever existed in the Soviet Union is a moot point. Now that the Communists themselves have acknowledged its destruction, the question arises: what can be expected for Jews in the future?

The answer—if there is an answer—might be found in two aspects of Soviet thinking and patterns. One is Communist treatment of Jews in the past; the other is the general aims of Communist strategy which dictate its zig-zag policies.

LATEST ESTIMATE of Jewish population in the Soviet Union, made by Moscow's Bureau of Statistics, is 3,000,000. There are about 400,000 Jews in Moscow; 100,000 in Leningrad, about the same in

Kiev and Odessa; 30,000 to 50,000 each in Minsk, Vilna, and Riga. The USSR has a total of about 500 Jewish communities. These are completely unorganized; they have no contact or communication with each other.

The wasting away of the unique Jewish culture of Russia was not a case of accidental erosion. In Russia, anti-Semitism reached its worst fury in the first quarter of this century. Czarists found a scapegoat in Jews for Russia's military and economic defeats of the early 1900's. When Nicholas II was forced to grant constitutional rights to his subjects, great power passed into the hands of the Union of Russian People, a reactionary coalition which gave anti-Semites free rein. By World War I, there was hardly an accusation that had not been made against Jews—including the fantastic one of ritual murder.

World War I halted some of these excesses. The 1917 revolution theoretically brought equal rights to Jews. But it did not halt anti-Semitism. The so-called dominance of Jews in the Bolshevik apparatus was a myth, nothing more. From its beginning, Bolshevism failed to attract mass support among Jewish workers and intellectuals. Solomon Schwarz, a scholarly observer of the Communist movement, offers a fascinating statement made by Stalin during a report on the 1907 convention of the Russian Democratic Workers Party. "Statistical analysis," said Stalin, "has shown that among the Mensheviks [minority faction] the greatest number are Jews. The overwhelming majority of the Bolsheviks are Russians." Stalin added that one of his Bolshevik friends had suggested, jokingly, "it might be a good idea for us Bolsheviks to start a pogrom within the party." (Stalin's jester friend was Grigory Aleksinsky who, in fact, later joined the active anti-Semitic campaign.)

WHILE JEWS became full citizens under the revolution, there was always Bolshevik persecution of their Jewishness. Communists talked up the rights of minority groups for their propaganda value, but in their brand of Marxian society there was

no room for worship of any spiritual ideal except that of Lenin's communism.

DESPITE THE "Stalin clause" in the Soviet constitution forbidding anti-Semitism, the Communists, in the purges and liquidation trials of 1936 and 1938, wiped out Jews who were "Old Bolsheviks." Only the anti-Semitic violence in Nazi Germany at that time overshadowed the Russian anti-Semitism of the era.

Ideological differences between fascism and communism were obscured by the Nazi-Soviet pact of 1939. Molotov, Stalin's chief foreign deputy, blithely referred to fascism as "a matter of taste."

The Soviet's effective anti-Jewish policy was intensified in 1947 as a corollary to its anti-Western campaign. The growth of a systematic campaign "to eliminate Jews from posts of responsibility and positions involving contact with the outside world" indicated that Jews were not trustworthy for the Communist cause. By 1949, anti-Semitism as an instrument of state policy was dramatized by the cry of "war against the homeless cosmopolitans." Pravda identified parenthetically the Jewish names of "cosmopolitans"—authors and intellectuals—along with the Russian names by which they were better known. Next came the Slansky trials and the "doctors' plot."

Throughout these years, when Jews were not being harassed physically by the Bolsheviks, their Hebraic traditions were. Judaism as a religion and a culture—despite a few showcase communities—was ruthlessly suppressed in the drive for a classless, conformist state. The conformist state obviously was indispensable for the continued life of a totalitarian system.

In its essential drives for power and domain, Communism has resorted to its famed "zig-zags" in strategy. All these changes, no matter how basic they seemed at a given moment, were never calculated to change the nature or aims of communism, merely to further them.

The first phase started with the Bolshevik revolution and ended about 1921. This was the consolidation of power by the Bolshevik state and the fostering of immediate world-wide revolution. The

second phase, from 1921 to 1928, was a transition stage of Communist strategy from which Stalin emerged to solidify his strength. From 1928 to 1938 the phase was defense of the USSR as a bastion of world communism, with Europe as the focal point of this policy. The next phase—from 1939 to after the end of the war—was an era of Soviet imperialism.

Now, there is emphasis on Asia and, most recently, Russia has emerged as a power in the Middle East—a fact which also bears on its treatment of Jews.

THE MOST RECENT example of a Communist tactic for world approval is the much-heralded disarmament program. With fanfare, Moscow announced she would reduce her forces during the coming year by 1,200,000 men—a unilateral gesture to back her theme of peaceful co-existence. Actually, Russian disarmament is not, to any extent, a sign of peaceful intentions. No security is lost to the state; Communist allies have ample shock troops to act as buffers when needed. And in this age of the hydrogen bomb, most military experts believe that large standing armies—the size of Russia's—are plain wasteful without some tactical reason for their existence. Further, the release of 1,200,000 men to civilian employment is vital to Russia's economy.

Today, the Russians are making much of the fact that the iniquities of Stalin are impossible under their system of collective, or "committee," leadership. In fact, however, Khrushchev emerges as the new leader, possibly in Stalin's image, with Bulganin handy as an exhibit that Russia is no longer ruled by one man.

Khrushchev, in unguarded moments, has frequently shown his authoritarian bent. On his state trip to Great Britain, he and Bulganin were given a dinner by leaders of the British Labor Party. The atmosphere became tense when Labor leader Hugh Gaitskell mentioned anti-Semitism in the Soviet Union. Khrushchev angrily snapped that it was "nonsense."

Gaitskell, a perceptive man, was shocked. He concluded that behind the personal image of the jovial, good-hearted peasant, Khrushchev was "a fanatical Communist" of the same old order.

The Communists have shaped almost two generations of Russian thinking. So long as their long-range goals are the same and the basic patterns of Soviet authoritarianism remain unchanged, and so long as the press and all other means of expression are completely controlled, it is foolhardy to believe that a democratic spirit will prevail in Russia. Nor, in direct ratio, is there cause for optimism about the future of Jews and Jewish culture in the Soviet Union. END

1938 photo shows Stalin and friends at Soviet parliament meeting. Bulganin, now Soviet premier, is at extreme left. Khrushchev, now party secretary, extreme right.

The Frat's In the Fire

Continued from page 3

young Jaffe's letter was published in New Republic. He had made no effort to withdraw it or halt its publication. Brandt promptly wrote Jaffe: "I am directed by the Phi Kappa Tau National Fraternity to advise you that you are suspended from membership in the fraternity due to conduct which the National feels is unfraternal. . . ."

A month later Jaffe had his interview with secretary Young. Their talk was a reprise of Jaffe's earlier discussion with Brandt. The moral issue was ignored by the fraternity official. Jim Jaffe was condemned for having made a public issue of fraternity policies. The following morning he received a formal notice from Young:

The Phi Kappa Tau Fraternity, on recommendation of the Board of Governors of Beta Upsilon Chapter, has expelled you from membership by reason of unfraternal conduct on your part for several months past, and more recently for financial delinquency . . .

Jaffe packed up and moved out of the Beta Upsilon house. He recited the details of his expulsion to the Anti-Defamation League. . . .

WHEN ADL queried Roland Maxwell, Phi Kappa Tau's president, the League disassociated itself from the merits or demerits of Jaffe's actions in going outside fraternity channels. Instead, ADL put a simple question to Mr. Maxwell: What did he have to say about the directive given the Hobart chapter that no additional Jewish members were to be pledged?

His answer neglected the basic issue. He wrote: "No intervention of other individuals or organizations is possible involving Mr. Jaffe's relationship with Phi Kappa Tau."

Another — as yet unanswered — letter has been sent Mr. Maxwell. It repeats the question.

Baird's Manual of American College Fraternities cites the interesting fact that Phi Kappa Tau was conceived more than a half-century ago as a reform movement "to combat undemocratic practices and ideals of false aristocracy on college campuses." This adds a measure of bewilderment and irony to young Jim Jaffe's troubles. "It seems," he says, "that I started a furor by asking my fraternity to live up to the purpose of its existence."

END

ORDER IT NOW!

"CROSS-CURRENTS"

By ARNOLD FORSTER and BENJAMIN R. EPSTEIN

You read about it on the front pages . . . ADL's authoritative report on how anti-Semitism is once again a weapon among political demagogues, here and abroad.

Now, get the full informative story — it's important reading for alert Americans . . . Order your copy — at our special price of \$2.50 (regular \$4.00 book).

Fact upon Fact . . . from A.D.L.'s files!

THE ADL BULLETIN
515 MADISON AVENUE
NEW YORK 22, N. Y.

I enclose \$2.50. Ship "Cross-Currents" to:

NAME

ADDRESS

CITY..... STATE.....

the ADL bulletin
515 Madison Ave., New York 22
Entered as 2nd class matter.

1516
P2EnI
Helsingfors den 12 juni 1956.

HP 1.

Strängt förtroligt.

Gaa M

Broder,

Jag talade i går med statssekreteraren Seppälä i utrikesministeriet - utrikesministern har semester - om tanken att låta Frey i Ankara återta kontakten med ryssen i Wallenbergsärendet. Jag föreslog Seppälä i enlighet med vad vi kom överens vid mitt besök hos Dig den 8 dennes. Seppälä var helt tillmötesgående och lovade själv skriva till Frey med instruktioner av innehåll, som vi tänkt oss. Jag har givit honom tidningsurklipp ur svensk press den 8 maj med UD:s kommuniké för att Frey skall eventuellt kunna åberopa densamma.

Gösta Engzell
Gösta Engzell

Utrikesrådet Åström,
Utrikesdepartementet.
Hel 12.6.56 GE-SÅ

590

AL

15/6-56

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTETSträngst förtroligt.

HEMLIG

enligt 3 § sekretesslagen

den 15.6.56

Kungl. Utrikesdepartementet
Politiska avdelningenDenna handling är tillgänglig utan
begränsning för Utrikesdepartementet
enligt kungl. d. 19 dec. 1949 Nr 676

15.6.56

a H.E.Statsministern

Statsr.Hedlund

/u/ S.Åström

Egen. handskrivet
19.6.56 avsP.M.

Här nedan redogöres för Wallenbergs-ärendets utveckling efter den svensk-sovjetiska kommunikén i Moskva den 4 april.

1. Den 12 april 1956 ingick från beskickningen i Moskva till utrikesdepartementet ett telegram, i vilket meddelades, att en från fånglägret i Javas den 10 april frigiven tysk, som genom västtyska ambassaden fått förbindelse med ambassadrådet Petri, medfört ett brev till svenska beskickningen från en för utrikesdepartementet tidigare känd s.k. Estlands-svensk vid namn Tamvelius. Tamvelius bad i brevet om bistånd att bli frigiven; överbringaren av brevet berättade följande:

När Pravda-numret, som innehöll den svensk-sovjetiska kommunikén, anslagits i lägret, hade Tamvelius för tysken berättat att han i lägret Inta suttit tillsammans med Wallenberg. Wallenberg hade från Inta därefter förts till Butyrskaja-fängelset, och Tamvelius hade hört sägas, att Wallenberg sedermera avlidit. Tyvärr hade Tamvelius icke för vår sagesman angivit och vår sagesman icke heller frågat om tidpunkten när Tamvelius skulle ha sammanträffat med Wallenberg. Enligt sagesmannen, som personligen gjorde ett gott intryck, vore Tamvelius en hederlig och pålitlig man och befunne sig i förhållandevis god fysisk kondition.

591

Sagesmannen höll det för uteslutet, att Tamvelius medvetet eller omedvetet skulle ha farit med osanning. Slutligen meddelades i telegrammet, att sagesmannen med hänsyn till sin personliga säkerhet anhållit om absolut diskretion om Tamvelii budskap.

Den 19 april ankom till utrikesdepartementet med kurir det ovan omnämnda brevet från Tamvelius till beskickningen i Moskva. I detta brev anhöll som nämnts Tamvelius om de svenska myndigheternas bistånd för sin repatriering till Sverige under motivering att hans hustru, moder och dotter voro bosatta i Stockholm. Tamvelius meddelade även, att han av de sovjetryska myndigheterna "gjorts till statslös".

2. Den 4 maj 1956 uppsökte Sovjetunionens sändebud utrikesministern och framförde i huvudsak muntligen följande.

De sovjetryska organ som fått till uppgift att undersöka och verifiera den dokumentation angående Wallenberg, som under statsminister Erlanders besök överlämnades, hade vänt sig till sovjetiska utrikesministeriet med en förfrågan, huruvida de svenska myndigheterna förfogade över kompletterande material. I synnerhet önskade de erhålla mer detaljerade upplysningar angående den person Scheuer, som skulle ha befunnit sig i samma cell som Wallenberg enligt Richters vittnesmål. I övrigt hade de kompetenta sovjetiska organen intresse av att erhålla mer detaljerade upplysningar beträffande Wallenbergs signalement, att erhålla fotografi av honom och att få del av allt annat material, varöver de svenska myndigheterna disponerade, och som kunde bidra till att skapa klarhet över Wallenbergs öde.

3. Den sovjetryska framställningen om ytterligare material i Wallenberg-ärendet offentliggjordes av den sovjetryske delegationsordföranden Volkov vid den ryska delegationens ankomst till Stockholm den 7 maj 1956.

4. Den 9 maj 1956 meddelade fru Tamvelius på förfrågan, att hon icke hade något emot att hennes makes namn sammankopplades med Wallenberg-ärendet i samband med att en démarche gjordes för hans utlämnande till Sverige.

5. Den 12 maj 1956 meddelade utrikesministern Sovjetunionens

sändebud följande såsom svar på den sovjetryska begäran under punkt 2. ovan, varvid en informell uppteckning ävenledes överlämnades. Uppteckningen hade följande innehåll:

- a) Det vore okänt för det svenska utrikesdepartementet var Scheuer befunne sig.
- b) En utsaga av den schweiziske medborgaren Hans Hofstette: överlämnades. (Från schweiziskt håll hade tillstånd erhållits att begagna Hofstettes utsaga, och denna har betydelse i vad rör sambandet Hille-Pelkonen-Langfelder-Wallenberg-Loyda.)
- c) Det vore bekant för det svenska utrikesdepartementet, att arkitekten Artur Tamvelius vistades i Mordovskaja ASSR, pos. Javas, postfack № X 385/7-1. Tamvelius hade nyligen skrivit två krigsfångekört till sin i Sverige bosatta svenska hustru, till sin ävenledes svenska moder och dotter och hemställt, att dessa skulle vända sig till de svenska myndigheterna för att få Tamvelius utlämnad till Sverige. En sådan hemställan hade gjorts. Tamvelius hade för sina anhöriga förklarat, att han av ryska vederbörande ansåges vara statslös. På svensk sida vore man beredd att av humanitära skäl mottaga Tamvelius i Sverige, i synnerhet som Tamvelii moder, hustru och dotter äro svenska medborgare, och hemställdes att Tamvelius måtte beviljas tillstånd att resa till Sverige.

Genom från Sovjetunionen återvända krigsfångar vore det känt för utrikesdepartementet, att Tamvelius sitter inne med viktiga upplysningar i Wallenberg-ärendet.

Det skulle vara av stort värde, därest Tamvelius kunde få höras av personal från den svenska utrikesförvaltningen i Moskva. Detta skulle kunna ske i närvaro av ryska vederbörande.

- d) Av Wallenbergs den 30 juni 1944 utfärdade diplomatpass med nummer 248, som var avfattat på svenska, franska och tyska språken, framginge, att Wallenbergs fullständiga namn är Raoul Gustaf Wallenberg, att Wallenberg är född i Stockholm den 4 augusti 1912, att Wallenbergs signalement är:

kroppslängd	176 cm
hårfärg	mörkbrun
ögon	mörkbruna
ansikte	ovalt

Vidare meddelades att Wallenberg brukade vara slätrakad och i övrigt är utan särskilda kännetecken. Wallenberg hade begynnande skallighet och i släkten finnes tendens till tidig vit-hårighet.

6. Den 2 juni 1956 hemställde ambassadör Sohlman telegrafiskt om besked om han vid sitt första besök hos den nye sovjetryska utrikesministern Sjepilov borde söka beröra något ärende "ehuru man vid första visit väl knappast förutsättes upptaga någon specialfråga". Därest icke andra instruktioner mottogs avsåge Sohlman uttala sig i svensk-sovjetiska kommunikéns anda. Den 4 juli telegraferade utrikesdepartementet till beskickningen i Moskva, att "vi ha icke något meddelande att framföra härifrån. Däremot finna vi det naturligt att Ni utöver allmänna uttalanden i den svensk-sovjetiska kommunikéns anda skulle förklara Eder önska att redan vid det första samtalet med den nye sovjetryske utrikesministern vilja erinra om Wallenberg-sakens läge".

7. Den 13 juni meddelade Sohlman, att han den 12 juni gjort sitt första besök hos Sjepilov. Härvid framhöll Sohlman, att han ansåge att de svensk-sovjetiska förbindelserna utvecklades enligt kommunikéns riktlinjer och anda, bl.a. på de intellektuella och ekonomiska områdena samt inom turistväsendet etc. Nya personliga kontakter mellan personer inom olika kretsar hade även knutits, nu senast genom de sovjetiska parlamentarikernas besök i Sverige. Han framhöll ävenledes, att han med tillfredsställelse erfarit, att Bulganin och Chrustjov antagit den svenska inbjudan. Sohlman berörde även statsrådet Erikssons väntade besök i Sovjetunionen. Sohlman sade sig av i kommunikén berörda särskilda frågor - med hänsyn till dess även däri betonade stora vikt för oss - önska beröra Wallenberg-frågan. Efter en redogörelse för läget och med särskilt betonande av utrikesministerns uttalanden till Rodionov (enligt punkt 5.) underströk Sohlman ånyo sakens betydelse. Slutligen uttryckte Sohlman en förhoppning om Sjepilovs stöd för befästandet av relationerna mellan de båda länderna.

Sjepilov svarade, att han delade den av Sohlman uttalade meningen rörande utvecklingen av de svensk-sovjetiska förbindelserna. Inga hinder funnes för ytterligare utbyggande av dessa på olika områden. Mest ändamålsenligt vore att inrikta ansträngningarna i första hand på det ekonomiska samarbetet, vilket vore

basen för verkligt goda allmänna förbindelser. Sjepilov sade sig känna till Wallenberg-frågan endast genom kommunikén men skulle snarast sätta sig in i ärendet samt med sina medarbetare upptaga "Edert förslag om Tamvelius". Sjepilov frågade tvenne gånger om Tamvelii namn, vilket han uppenbarligen icke tidigare hört. Sjepilov meddelade, att Sohlman kunde komma till honom när han så önskade, varefter samtalet avslutades med vissa doyen-frågor.

Stockholm den 15 juni 1956.

Wien den 14 juni 1956.

efterforskningar.Strängt förtroligt.

HP 1.

Med kurir.

1 bil.

~~HP 1.~~

Broder,

För rätt länge sedan bad vi österrikisk-svenska institutet - utan att närmare meddela anledningen - att söka från universitetet skaffa oss en lista över professorerna i germansk filologi vid universitetet i Wien sedan år 1900. Vi ansåg att det var diskretast att gå den vägen. Först nu ha vi erhållit närlutna förteckning, vilken jag översänder för Din dossier i ärendet Scheuer. ./.

Då vi icke hava tid att skriva av den, vore jag tacksam om Du ville sända oss en fotostatokopia.

(undert.) Erik Braunerhielm.

Sekreteraren Lorentzon,
Utrikesdepartementet.

Dekanat

der philosophischen Fakultät
der Universität Wien

Zl. 1361/46 aus 1955/56

Bil. ad. hbr Braunerhielm-Lorentzon
den 14.6.56.

Wien, den 4. Juni 1956

Betr.: Seit 1900 an der Universität
Wien wirkende Professoren und
Dozenten der Germanistik

An das
Österreichisch-Schwedische Institut
W i e n I.
Michaelerplatz 1 Feststiege

Bezugnehmend auf Ihre Anfrage vom 16.4.1956 beehrt sich der
unterfertigte Dekan nachstehend die seit 1900 an der Universität
Wien als Germanisten wirkenden Professoren und Dozenten mitzuteilen:

ordentl. Univ. Prof. Dr. Richard	HEINZEL
Joseph	SEEMÜLLER
Rudolf	MUCH
Carl	von KRAUS
Dietrich	KRALIK
Jakob	MINOR
Walther	BRECHT
Paul	KLUCKHOHN
Josef	NADLER
Eduard	CASTLE
Oskar	BENDA
Hans	RUPPRICH
Moriz	EINZINGER
außerordl. Univ. Prof. Dr. Max Hermann	JELLINEK
Anton	PFALZ
Walther	STEINHAUSER
Alexander	WEIL Ritter von WEILEN
Robert Franz	ARNOLD
Universitäts-Dozenten Dr. Theodor v.	GRIENBERGER
Julius	POKORNY
Primus	LESSIAK
Edmund	WIESSNER
Hermann	MENHARDT
Eberhard	KRANZMAYER
Richard	WOLFRAM
Siegfried	GUTENBRUNNER
Otto	HÖFLER
Vagn	BÖRGE
Blanka	HORACEK
Johann Willibald	NAGL
Viktor	JUNK
Ernst	KRENN
Stefan	HOCK
Rudolf	WOLKAN
Rudolf	PAYER-THURN
Herbert	CYSARZ
Franz	KOCH

Universitäts-Dozent Dr. Christine
Marianne
Heinz
Robert
Dr. phil. habil. Otto

TOUAILDON
THALMANN
KINDERMANN
MÜHLHER,
RAUSCHER

Als Gastprofessor: Dr.
Dr. Eugen

RIESEL (Moskau)
SUSINI

Vorlesungen für Germanistik
haben ferner laufend gehalten:

o.Univ.Prof. Dr. Paul
Dozent Dr. Lilly
" " Rudolf

KRETSCHMER
WEISER-AALL
KRISS

Der Dekan:

in Vertretung:

Der Königl. Schwedischen Gesandtschaft zu Handen von Herrn
Legationssekretär Erik BRAUNERHJELM nach telefonischer
Rückfrage zuständigkeitshalber abgetreten.

Wien, den 7. Juni 1956

ÖSTERREICHISCH-SCHWEDISCHES
INSTITUT

i.A.

(Hermann Preyss)

Sekretär

Avskrift.

ang. K. Myrmann

18½
Wien den 15 juni 1956.

Strängt förtroligt.

Med kurir. 1 bil.

HP 1.

Broder,

Heimkehrer Walter B r u n n e r (73.B.2.2.56) har fått ett brev från Karl Myrmann, vari den senare berättar, att han anmodats att den 18 juni infinna sig på generalkonsulatet i Hamburg. Myrmann tror, att generalkonsulatet vill lämna honom något meddelande rörande hans ansökan om återförvärv av svenskt medborgarskap och har därför bett Brunner att skriva ett intyg om hans goda karaktär. Brunner har därför till oss inlämnat ./. närslutna aktstycke, som jag insänder i original. Du kanske vill vara vänlig att undersöka, om det kan användas i Myrmanns medborgarskapsärende.

Brunner känner jag icke närmare, men vi hava ett mycket gott intryck av honom, och intet till hans nackdel är bekant.

/u/ Erik Braunerhielm

Sekreteraren G. Lorentzon,
Utrikesdepartementet.

Avskrift.

Wien, Österreich,
12. Juni 1956.

An die
Königl. Schwedische Gesandtschaft
in Wien,
zu Händen d. 1. Botschaftssekretärs
Herrn Braunerhielm

mit der Bitte um Weiterleitung an das
Königl. Schwedische Innenministerium;

In Abschrift

an das
Königl. Schwedische Generalkonsulat
in Hamburg.

Betrifft: Karl Jesinger-Myrmann,
Spätheimkehrer aus Russland.

Ich, Walter A. B r u n n e r , aus Wien, XVIII. Bezirk,
Währingerstrasse 138/19, kenne den ehemaligen schwedischen
Staatsbürger, jetzt Staatenlosen Karl Jesinger-Myrmann, derzeit
wohnhaft in Lüneburg, Deutschland, aus der Zeit unserer gemein-
samen Gefangenschaft in der Sowjetunion.

Wir befanden uns 1954 im gleichen Lager (15./16. Lager-
verwaltung) in Workuta und später im Lager 4 in Inta, beide
Komi ASSR, bis zu seinem Abtransport aus Inta am 15. oder 16.
Februar 1955.

Ich kann Karl Myrmann das beste Zeugnis über sein Verhalten
in Russland als aufrechter und hilfsbereiter Kamerad ausstellen.
Mir ist bekannt, dass er unter den zurückgehaltenen Ausländern -
grösstenteils Deutschen - sowie als unter den wegen politischer
Vergehen Inhaftierten sowjetischer Staatsbürgerschaft sehr be-
liebt und geachtet war. Ich habe nie gehört, dass man Jesinger-
Myrmann der Zusammenarbeit mit den sowjetischen Organen ver-
dächtigt oder unkameradschaftlichen Verhaltens bezichtigt hätte.

Jesinger-Myrmann, der von schwedischen Eltern abstammt,
jedoch nach seiner Adoption durch die Familie Jesinger in Deutsch-
land erzogen worden war, hat sich in Russland auch in der Gegen-
wart deutscher Kameraden stets als Schweden bekannt. Er hat nie
faschistisches Gedankengut vertreten und fühlte sich als Europäer
westlich-demokratischer Geistesrichtung, dem die Hervorkehrung
irgendeiner nationalen Einstellung fern lag.

Karl Jesinger-Myrmann ist ein charakterlich hochwertiger
Mensch und ich bitte die schwedischen Behörden, ihn im Bereiche
des Möglichen zu unterstützen, besonders seine eventuellen Be-
mühungen um die Wiedererlangung der schwedischen Staatsbürger-
schaft wohlwollend aufzunehmen.

bitte wenden.

592

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

efterforskning av
Günther Pioch

STOCKHOLM 12,6.56		19
N:o 6 ✓	CHIFFER	Bnd BIL
INK. D. N:o		
AVD. (P HP)	GR. 2 39	MAL. Eu I

(Pol.)

Stn

Svensk
H a m b u r g

Dr

Sök genom Suchdienst om möjligt fastställa adressen
till Günther Pioch alternativt Pyorg, vilken vistats
bl.a. Vorkuta och torde ha repatrierats under 1955.
Tela.

Cabinet

exp. 19/6 del 1425 9/

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till *Hedm*

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (BUD)

Från Hamburg

Avsändt den 20/6 19 56 kl. 1551

Inkom den 20/6 19 56 kl. 1710

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr 21 B		8
Avd.	Gr.	Mål.
P	2	En I

21 39 7

5.

De 2

Jo

Edert chiffer 6. Piochs adress Berlin-Wilmersdorf
Bingerstrasse 11 hos Rausch.

Ekblad

Coll.: *f*

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ex. 2 till *Lind*

» 3 »

» 4 »

Chiffertelegram (BUD)

Från Warszawa

Avsant den teléx 19 kl.

Inkom den 28/6 1956 kl. 2015

Utskrivet i 4 ex. Detta är originalet.

Dnr <i>S3:B</i>		<i>S6</i>
Avd. P	Gr. 2	Mål. Eu ^I
<i>AP</i>	<i>48</i>	<i>S</i>

29/6 Chtel. Tit.

56

Re

Från *Hammarskjöld* för Per Lind.

Den specialkontakt Du nämnde för mig per telefom är utomordentligt besvärande och utan annat praktiskt värde än att jag själv skulle få förklara, varför jag icke kan taga upp frågan. Om något skulle läcka, vilket man alltid riskerar med denna grupp, blir läget omöjligt att manövrera utan skadeverkningar för dem eller FN-intressen av större tyngd. Kan saken inte avstyras genom förklaring till vederbörande varför steget är så oklokt?

von Post.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

ang. efterforskning av
svensk i Vorkuta.

W

STOCKHOLM 28 juni. 1956 19		
N:o 17 ✓	CHIFFER. Bud. BIL	
INK. D. N:o a		
AVD. P FZ HP	GR. L Eu 39	MÅL. Eu I

Svensk Berlin

I bilagan Eder 249 omnämnde Pioch som uppges bosatt Berlin-Wilmersdorf Bingerstrasse 11 hos Rausch torde om möjligt utifrågas genom Suchdienst. Generalkonsulatet bör icke direkt kontakta Pioch.

Cabinet

exp. 28/6 kl 1700 N

KUNGL. UTRIKES

Telegram

DEPARTEMENTET Lind/AA.

medd. t. Hammarskjöld
fr. Belfrage.

STOCKHOLM 29 juni 1956.

N:o 51 ✓ Chiffer. Bud^{BIL}

INK. D. N:o 53:B/56

AVD. P. GR. 2 MAL. Eu^I

Besk. Warszawa.

Edert 56. Hammarskjöld från Belfrage.

Önskar göra följande klarläggande.

Med anledning enträgna framställningar förra veckan från familjen och dess särskilda talesman om sammanträffande med Dig inskränkte vi oss lova framföra önskemålet. I syfte under Ditt besök undvika påtryckningar sådant möte och eliminera uppenbara risker publicitet ansåg vi oss böra föreslå Dig kort samtal med Lundberg, som tidigare alls ej inkopplad[†] L. efter Ditt första svar lovat hålla sig beredd, om så ^{ansågs} anses lämpligt. Planen var i så fall diskret sammanträffande med honom min bostad efter ankomsten.

Ovanstående endast för Din information.

Cabinet

Re

✓ och som ju av gruppen anses vara den som bäst behärskar frågan.

exp. 29/6 tel. 1530 9/

SPN